

G. MOKAE

MASEGO

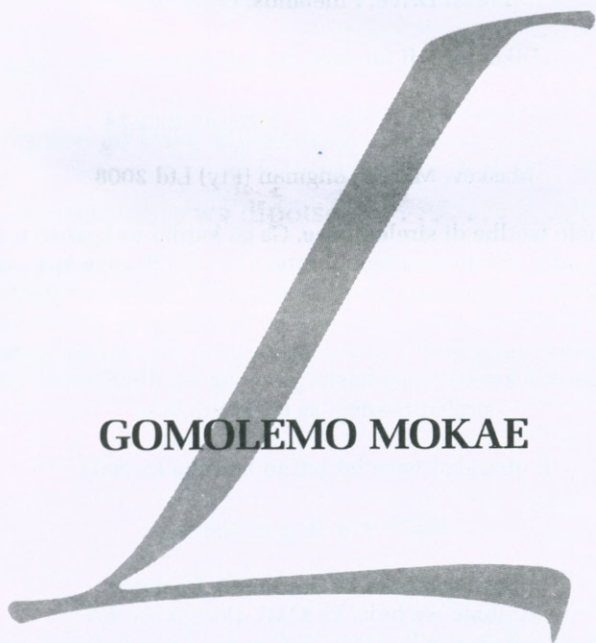
PADI LE DINTLHATHUTO

MASKEW MILLER
LONGMAN

DIKWALO

Masego

GOMOLEMO MOKAE

**MASKEW MILLER
LONGMAN**

—DIKWALO—

Ke tlolomolao go gatisa le fa e le nngwe ya ditsebe go tswa mo
bukeng e ntle le tetla ya bagatisi ba yona

BD575667

Maskew Miller Longman (Pty) Ltd 2008
Forest Drive, Pinelands, Cape Town

Dikantoro di Johannesburg le Cape Town

Aterese ya inthanete: www.mml.co.za

Maskew Miller Longman (Pty) Ltd 2008

Ditshiamelo tsotlhe di sireleditswe. Ga go karolo ya kgatiso e, e e ka boelediawang, ya bolokwa mo mofuteng o o ka tlhagiswang gape ka ona, kgotsa ya gaswa mo sebopegong sengwe le sengwe kgotsa ka mokgwa o o rileng, wa elektroniki, ka motšhine, ka kgatiso kgotsa ka mokgwa o mongwe o o sa dumeletsegang, ntle le gore go bonwe tumelano e e kwadilweng fatshe ya mong wa ditshiamelo tse di sireleditsweng tsa bokwadi pele.

E phasaladitswe lekgetlho la ntlha ka 2008

ISBN: 978 0636 07295 4

E rulagantswe ke Boitumelo Phalatse
Mothalo wa buka ke MML Design Studio
Mothalo wa bokwante ka MML Design Studio le Future Graphics
Botaki ba bokwante ka Duduzile Xaba
Thulaganyo ya mokwalo ka Karen Graphics
E gatisitswe ke CTP Book Printers, Cape
N7059/44794

Diteng

1. Matseno	iv
Maikaelelo ka ga bukana e	vi
Tataiso mabapi le go sekaseka padi e	vii
2. Bayokerafi ya ga Gomolemo Mokae	viii
3. Padi – Masego ka G. Mokae	1
4. Dipotso go tswa mo pading	154
5. Memorantamo wa dipotso	158
6. Lenanefoko/Mareo/Tlelosari	171
7. Metswedi	173

1. Matseno

Mametlelelo e, ke bukana e e rulaganyeditsweng go thusa baithuti go tlhaloganya le go kgona go sekaseka padi e ba na le lemorago le le e nolofatsang. E tswelela gape go thusa baithuti go itlhokoletsa tlhatlhobo ya Pampiri ya Bobedi ya Tlhatlhobo ya Setswana ya Kereiti ya 12. E totile bogolo karolwana ya Padi ka go botsa dipotso tsa botlhamo le tse dikhutshwane gammogo le go neela dikarabo tsa tsona ka botlalo. Tshekatsheko ya dikwalo e runya go tswa mo Poelothuto 2 ya go Buisa le go Lebelela mme dipotso tsotlhe tse di neetsweng di tswa mo Maamong a Tekanyetso a Poelothuto e.

E rulagantswe le go latela ditheo tse di tshegetsang kakanyo ya Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo legatong la FET. Ka tsona moithuti o kgona go bona padi e jaaka seipone sa botshelo le gore e ka mo thusa jang mo go tsamaiseng jwa gagwe ka maele a a itsheletseng ona go tswa mo go yona. Ditheo tse di tshwanelwa ke go dirisiwa jaaka selekanyi sa go ruta le go ithuta, go tlhatlhoba le go ikaga ka kakaretso mo botshelong.

- **Kagosešwa ya loago:** ka yona go ikaeletswe go senola le go totobatsa gore botshelo jwa MaAforika Borwa bo tswa kae go tla go fitlha fa bo leng teng ga jaana. Go diragetse eng mo nageng ya Aforika Borwa go tlisa mmuso wa Bantsho. Kgololosego e bonwe ka mokgwa mang.
- **OBE** – baithuti ba tshwanelwa ke go buisa le go sekaseka padi e ba na le bokgoni jo bo ikaeletseng fa ba sena go e buisa. Ka padi e, baithuti ba senogelwa ke bayokerafi ya mokwadi e bong Gomolemo Mokae mme ba kgone go itse le go tlhaloganya tsela e a e tsamaileng go fitlha a kwala padi e. E tlamela baithuti ka dipotso tse di gwetlhang le dikarabo tsa tsona tse di thusang baithuti gore ba buise ba lebesitse megopolo ya bona kae. Malepa a go araba dipotso a senotswe ka mokgwa o dikarabo di neetsweng

ka teng le go supa maduo a a abetsweng potso e nngwe le e nngwe go ba thusa go bona maduo ka botlalo.

- **Tomagano ya bokgoni jo bo dirisiwang** – se ke tomagano ya kitso le dikgono mo go buiseng le go tlhaloganyeng padi ka botlalo. Mo pading e, go tlhagelela mefuta e ka nna mmalwa ya dipotso, sekao: Tebanyo le Botshelo – go lemosa baithuti ka mathata a kgatelelo ya balekane le ditlamorago tsa teng jaaka go bonala fa Sannah a gapeletsa Masego go nwa nnotagi mme morago o feleletsa a imile ngwana yo a sa itseng gore rraagwe ke mang. Botsweretsi le Setso – lemorago la setso jaaka go neela tshedimosetso ka ga botlhomela le botlholagadi mo Batswaneng, se se thusa gore baithuti ba itse mekgwa le meetlo ya Batswana mo mererong e gore ka moso ba dire dilo ba na le lemorago ka ga tsona.
- **Kgatelopele:** ntlha e, e rulaganya tsela ya go ithuta go tswelela go ya pele ka go nna le kitso le dikgono tse di kwa godimo le tse di marara. Padi e, e senolela baithuti ka kitso ya botshelo jwa pele jwa kgethololo go ya ka mmala le go gatelelwa mme batho ba eme kgatlhanong le seo go bona kgololosego jaaka ka dikhuduego tsa Soweto tsa 1976 tse di thadisitsweng.
- **Ditshwanelo tsa botho, boakaretsi le bosiamisi ba tikologo ya loago:** Puo ya Gae ya Setswana ke nngwe ya dikarolothuto tsa Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba e e nang le ditheo le ditiragalo tsa bosiamisi jwa tikologo le tsa ditshwanelo tsa botho jaaka di tsweliswa mo Molaotheong wa Aforika Borwa. Bosiamisi le kgatako ya ditshwanelo tsa botho e ka bonwa ka ntlha ya gore Masego a betelelwe mme e re Sannah a bone tsotlhe fela a tlhoke go mo thusa go itse motho yo a mo betelelseng le gore a tshwarwe. Kgang ya ga base Schalk ya go tshola badiredi ba gagwe makgwakgwa mme go sa twe sepe fela fa badiredi ba ipusolosetsa ba bo ba otlhaiwa botlhoko jaaka go bolaya Rre Motsepe ka go mo kgaola molala ka kgole.

Maikaelelo ka ga bukana e:

- Go nolofalaletsa baithuti go buisa le go tlhaloganya padi Masego ka go ba senolela bayokerafi ya mokwadi gore ba mo itse le go tlhaloganya gore ke eng a kwadile jaaka a dirile. Rre Mokae ke ngaka ka boithutedi mme o kwadile padi e e anegelang ka tsa bongaka bogolosegolo gammogo le tsa setso ka e le Motswana. O sedisisa le ntlha ya gore ga go kwale barutabana fela mme mongwe le mongwe yo o nang le boithlhamedi go sa kgathelesege gore o mo mofameng ofe wa dithuto a ka abelana le baagaabo sengwe ka dikwalo.
- E thusa gape le go tataisa baithuti le barutabana ka dintlha tse ba tshwanelwang ke go di ela tlhoko fa ba buisa, ba sekaseka le fa ba araba dipotso tse di boditsweng.
- E thusa barutabana go sala poelothuto 2 morago le go tataisa baithuti ka dipotso tse di kgotsofatsang Maemo a Tekanyetso a Poelothuto e.
- Go thusa barutabana ka go nna le dipotso tse ba ka gwetlhang baithuti ka tsona mo tsamaomg ya ngwaga mme ba na le sesupo sa dikarabo le mokgwa o ba ka di arabang ka botlalo ka teng go ntse go etswe le maduo tlhoko.
- go baya dintlha mo pepeneneng tse di bontshang fa go na le kgolagano magareng ga botshelo jwa mokwadi le diteng tsa padi ya gagwe, se se rotloetsa baithuti gore ba ka tsoga ba tsibogela jang kgwetlho e ya go ka kwala ka tsa matshelo a bona.
- Go tsosa kgatlhego mo baithuting ka go ba thadisetsa ka tsa sepolotiki tsa maloba go akaretsa le dikhuduego tsa Soweto tsa 1976 tse e leng karolo e e botlhokwa ya hisetori ya Aforika Borwa. Kgatelelo ya balekane le ditlamorago tsa teng, go ithutela pele go sa kgathelesege lemorago le motho a tswang mo go lona le go bona katlego e e kwa mankalengkaleng.

Tataiso mabapi le go sekaseka padi e:

- Baithuti ba buise bayokerafi ya mokwadi mme ba leke go bona phokelelo ya yona mo diteng tsa padi.
- Puiso le tshekatsheko ya padi ka kakaretso
- baithuti ba buise padi gore ba e tlhaloganye sentle mme ba bone gore e ka ba thusa ka eng mo matsshelong a bona kwa ntle ga sekolo.
- ba tlhaloganye diteng le go di lomaganya go nna kang e le nngwe e e komota.
- Go buisa, tlhaloganya dipotso le mokgwa wa go di araba
- morutabana a thuse baithuti go tlhaloganya dipotso le go lemoga ka mokgwa o di tshwanelwang ke go arabiwa ka teng.
- ba lemoge selekanyo sa maduo le go se arabela dipotso sentle go tsaya
- maduo otlhe.
- baithuti ba lemosiwe go araba dipotso ba di tshegetska ka ditiragalo tsa padi e seng go ipuela fela mme tse di tlhokang tsibogo ya bona di gwetlhlilwe ke diteng tsa padi ba di arabe ba sa lebane botso jwa tsona.
- Mareo le tlotlontswe e e dirisitsweng mo pading, dipotsong le dikarabong:
- Karolwana e, e tla sedimosetsa baithuti ka bophara ka ga mareo le dikgopolo tse di tlhokang go itsewe gore go tlhaloganngwe dipotso sentle. Go botlhokwa go tlhaloganya le go dirisa mareo a le tlotlontswe e mo tsamaong ya ngwaga gore a se ke a ba tshoganyetsa mo ditlhatlhobong tsa bofelo jwa ngwaga ka gonne le mareo a a dirisiwang mo Pegelong ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba

2. Bayokerafi ya ga Gomolemo Mokae

Tsa bongwana le kgodiso

Gomolemo Mokae ke ngwana wa gofejane wa moruti wa kereke ya Wesele (Methodist Church of Southern Africa), Michael Modisagarekoe Mokae le molekane wa gagwe Lotlamoreng Elizabeth ba belegwa kooRraDioka.

Mokae o belegetswe kwa Ga-Mokopane, P.P-rust mme a golela kwa Ga-Marishane kwa Ga-Sekhukhune, Ga-Mosetlha, Bela-Bela le Ga-Rankuwa ka tiro ya seruti ya ga rraagwe ya borongwa (*Ministry*).

Lerato la gagwe la puo ya ga mme, le godile mo legaeang leo go neng go buiwa Setswana le fa tiro ya rre e ne e ba tlhoma mo mafelong ao go neng go buiwa dipuo tse di farologaneng.

Tsa sekolo le boithutedi

Mokae o simolotse sekolo kwa sekolong se se kwa tlase kwa Ga-Marishane mme a tswelatsa dithuto tsa gagwe kwa Bela-Bela, Modimolle, le Kgabalatsane. Materiki ya gagwe o e ithutetse kwa sekolong se segolo sa Tsogo mo kgaolong ya Bakgatla ba ga Mmakau. Morago Mokae o ne a amogelwa kwa Yunibesithing ya Natala go ithutela bongaka.

Fa a ntse a mekamekana le dithuto tsa kalafi, o ne a dira jaaka mokwala-dikgang yo o sa thapiwang ka botlalo (*freelance journalist*).

Tsa tiro ya bongaka

Morago ga go fetsa dithuto tsa bongaka, Mokae o dirile kwa maokelong a Chris Hani-Baragwanath le Ga-Rankuwa pele a simolola tiro ya kalafi kakaretso mo gaabo mo Ga-Rankuwa.

Tsa bokwadi

Kgatlhego ya ga Mokae mo bokwading e simolotse fa e ne e le moithuti kwa sekolong se segolo sa Tsogo. Fa a se kwa sekolong, o ne itisa ka go dira jaaka mokwaladikgang le dimakasini le makwalodikgang a a jaaka *Pace, Voice* le *True Love*.

Le fa a le kwa Kwa-Zulu/Natala o ne a ntse a kwalela makwalodikgang ao le a mangwe a a jaaka *Natal Witness*. Medi ya bongaka jwa gagwe jwa dikwalo e gone kwa porofenseng eo.

Ka ngwaga 2003 Yunibesithi ya Vista e ne ya amogela patlisiso ya gagwe e e ka ga botshelo jwa molwela-kgololosego Robert McBride jaaka patlisiso ya bongaka – *doctoral dissertation*.

Buka ya gagwe ya ntlha ke padi Masego, e e gatisitswng ke ba Maskew-Miller-Longman (MML). Ba MML ba bowa ba gatisa terama ya gagwe e e bidiwang Kaine le Abele. Padi *The secret in my bosom* le kgangkhutshwe *Short, not tall stories* tsone di phasaladitswe ke ba Vivlia.

Mokae ke mokwadi wa diterama tsa thelebišene gape. Terama ya gagwe ya ntlha ke Gaabo Motho mme yone e gasitswe mo SABC2 ka 1995. Ya bobedi, e bong *Lisenethini – It's a goal*, e phasaladitswe ke SABC1 ka 1998.

The secret in my bosom, phetololelo ya padi ya gagwe go nna terama ya thelebišene yone e gasitswe ke SABC2 ka ngwaga wa 2000.

Bokwadi le go tsaya karolo ga ga Gomolemo Mokae mo mafapheng a mangwe a boagi go mo ungwetse ditlotlomatso tse di latelang:

– National builder Award go tswa go Batho Batsho Bakopane (B3) Funeral directors.

– *Alexandra Petrie Award* ya go nna le seabe se se kgethegileng mo go tsa Botsweretsi le tsa Setho (*Arts and Humanities*) go tswa kwa Yunibesithing ya kwa-Zulu/Natal

– *Multi-Linguism Award* go tswa go ba *Pan South African Language Board* (PANSALB).

– *African Acheivers Award* go tswa go ba ga Ekhaya Foundation

Mo go tsa dipolotiki, e nnile mokwaledi phatlhalatso (*publicity secretary*) wa *Azanian People's Organisation*.

Ka 2004, fa a ne a dira jaaka modulasetulo wa Khansele ya Botaki ya Aforika Borwa (*National Arts Council – NAC*) o ne a kubugelwa ke bolwetse jwa setorouku. Ka tshwaro ya Ramasedi, o buile o rarabologetswe.

3. Padi - Masego: ka G. Mokae

Karolo ya I

Tshupanako ya goa, ya gagolaka tidimalo e e neng e rena mo phaposing, mme Masego a tlena ka leleme a tenegile.

A latlhela letsogo la moja kwa ntle ga bothitho jwa dikobo go e tswala molomo, mme a feretlhaka mo lefifing a batla lebokoso la molelo mo tafoleng e e neng e le gautshwane le katlele ya gagwe. A o bona, mme a o kgwara, letsogo le lengwe a le dirisa go phimola dithoko mo matlhong go bona sentle gore ke nako mang mo tshupanakong.

“Ka modisana! Ke sa tswa go tsena mo dikobong,” a gakgamala go bona nako, pelo e rotha madi ka botlhoko.

Nako, go ya ka tshupanako, e ne e le somaamararo go tswa ureng ya boraro mo mosong.

Fa e lela tshupanako, e ne e dira fela seo a neng a se rulagantse gore e se dire mo bosigong jo bo fetileng fa a isa marapo go beng, mme seo e ne e ka se mo kaela go ikarabela fa a ntse a tlenaka ka leleme go utlwa e dira thato ya gagwe fa e ne e ka kgona go ipuelela.

Matshwenyego ga a ke a tlwaelega. Masego o ne a tlhoile lenaneo le le sa jeseng di welang la go nna a tshwanelwa ke go tsoga e sa le bosigo jaana go tshwara setimela sa ntlha mo mosong go ya tirong.

Malobanyana jaana, e ne e le gona a tlolang dingwaga di le somaamararo, mme ditshikatshika tsa botshelo le mokgweleo wa go nna motsadi a le esi di ne di setse di mo amile, di tlogetse dingalo tsa tsona mo mmeleng le sefatlhegong sa gagwe.

A tima letlhokwa la molelo ka go le butswela, mme a busetsa tlhogo ka fa dikobong tse di bothitho go tshabela phefo e e segang ya mariga.

O ne a nna metsotswana e le mmalwanyana ka fa kgapeng ya gagwe, letswalo la bo le setse le mo ragositse, le mo gopotsa gore 'mokodue go tsoswa o o itsosang'. Le gona gape, 'mmangwana o tshwara thipa ka fa bogaleng'.

Masego a omanyetsa mo pelong fa a ntsha mmele wa gagwe o monnye mo dikobong, a phamola seaparo sa mo mesong se se neng se anegilwe mo setulong se se gaufi le katlele ya gagwe, mme a goga maoto go tswa mo mogwaafatsheng wa gagwe go ga metsi kwa ntle.

E ne e le gare ga mariga, morwa a sentse mowa. O ne o ka se bone go feta ope mebila e se kae go tswa mo o neng a le teng. Ngwedi le ona o tsene ka lenga la seloko, o sa ikaelela go etela batho ba lefatshe mo phefong e e tsibolang madi ya Seetebosigo.

A utlwa ditswalo tsa megwaafatshe wa baagisane ba gagwe, mme pelo ya nametshega. A tshedisega ka a lemoga gore o tla bo a sa kgathe tema go ya botshwareladitimeleng jwa De-Wildt a le esi; o tla bo a e tlhakanetse le basadi le banna bao ba neng ba le dikobo dikhutshwane jaaka ena, le bona ba ya go jaka; go fatela bana ba bona kwa maburung. Jaaka motho a ngaparetswe ke bolwetsi jwa mafatlha. Setofo sa parafini sa ethimolaka, sa gotlholaka, se leka go gotetsa metsi a a neng a a tlhaadiile fa a sena go a lere go tswa kwa tankeng ya kwa ntle. Masego a lemoga gore morwaawe o lebetse gape go reka leokwane la setofo, mme a se ntsha mo dipharagobeng, a se tima.

Go a lemosenga metsi a a maruru mo marigeng a goteditse Masego fa a tlhapa ka one, mme fa a thubaka setswalo sa phaposi ya ga morwaawe a se bula, o ne a befile.

“Sello!” a goa fa a tlosa dikobo tsotlhe mo go ena. “A ke tshwanela go rera thero e le nngwe go wena kgafetsa-kgafetsa?”

Fa dikobo di tloga, phefo ya mariga ya aparela Sello, ya ba ya tsena mo marapong. Le ena a tlena ka leleme ka go tenega.

Masego a tenegela kwa pele go utlwa seo. A mmata ka legofi le le bolelo jo bo boitshegang mo sefatlhegong se se boroko. “A ke yona tsela ya go arabisana le bagolo fa ba go tsosa eo?

Sello a rarabologelwa mme a lemoga se a se dirileng. “Intshwarele mme... Ke ne ke sa lemoge gore ke wena o ntsosang.” a ikopela maitshwarelo.

Fa a bona morwa yo mo tlwaelong a leng mafaratlhatlha, a leng botlhale, mme jaanong a le boroko jaana. Masego a mo tlhomogela pelo.

Sello e ne e le mongwe wa matšhwititšhwiti a makgoba a modingwana wa Magerika wa boroko, Morpheus. Boroko e ne e le bokoa jwa gagwe. O ne o ka tima Sello dijo, diaparo, mme o ne a ka nna a tiisitse thamo, a itshwareletsa ka seo a dumelang mo go sone, a gana nnang ya banyana go se tlogela. Fela, mo kganele go isa marapo go beng, mme o ne ka mmona a khubama ka mangole fa pele ga gago a ikopela kutlwelobotlhoko. Le sone seo a neng a se rata ka pelo ya gagwe yotlhe tota o ne a ka se tlogela gore a bone tšhono ya go ya dikobong.

Masego e ne e se motsadi yo o tlwaetseng go dira metlae le morwaawe. Mme mo malatsing ao a neng a dira jalo, o ne a tle a mo tshege, a mo reye a re gongwe Sello o ne a ka itumelela go dula kwa ntlheng ya lefatshe ya bokone ka ne go ne go kaiwa gore bosigo bo le bongwe bo ne bo ka tsaya dikgwedi di ka nna thataro.

Masego ga a ka a lebala seo a neng a se tletse mo phaposing ya ga morwaawe, le fa a ne a mo tlhomola pelo a edimola, a sa ntse a tshwerwe ke boroko.

"A ga ka go naya madi go reka leokwana la setofo?" a botsa, matsogo a le mo mathekeng, matlho a tuka kgalefo.

"O nneile, mme..." Sello a araba ka ditlhong, matlho a a boroko a lebile fa fatshe.

"Jaanong? Wa bona gore seo ke ditsiabadimo? Wa bona go se na bothale go dira jalo?"

"Ke... ke... ke ne ke akantse gore ke tla le reka fa ke boa kwa sekolong gompieno..." a tlhalosa a konkoretsa.

"Ehe? O beela ka moso seo o ka se dirang gompieno, a ga go jalo Sello?"

"Ke..."

"A jaanong o ka ntlhaga bothale gore go reng ke ne ka tshwanela go ntshetsa molelo wa malatlha o o mo kgamelong kwa ntle maabane bosigo fa ke boa kwa tirong? Fa wena o ne o ja thoko, o sa lemoge gore o ne o ka swa nako nngwe le nngwe morago ga go hema semoko sa molelo?"

"Ke..."

"A le sone seo o ne o ikaeletse go se dira gompieno? Sello, ke tshwanetse go go raya ga kae gore o se ye dikobong o sa ntshetsa mpaola kwa ntle?"

"Intshwarele mme... Ga nkitla ke lebala gape," a solofetsa ka boikokobetso.

"O rata go utlwa lomapo lo le tsebeng Sello," a kgalema gape.

"Mme setswalo sone? Go reng se ne se sa lotlelwa fa ke boa maabane maitseboa? A le seo ke tshwanelwa ke go bua ka sona go fitlhela ke oma magalapa?"

"Nnyaya mma," a arabela tlase.

"O ka nna wa akanya gore ke a go sotlaka Sello, fela letsatsi la go ntebogela go se go lomeletse le tla goroga! Ka Bakgatla ba ntsetse le tla goroga! Magodimo a itse gore ga ke batle gore o feleletse le wena o le lelata la basweu fela jaaka nna mmaago; ke ka fao ke tlhoafaletseng gore o se kgopiwe mo botshelong."

"Ga ke gopole gore o a ntshotla, mme..."

"Ke lebogela go utlwa seo," a nyeba go le gonnye ka boitumelo. "Le gale, seo ga se se ke go tsosetsang sone mo mosong jaana. Jaanong, Sello, a o rarabolegetswe go nkutlwa sentle, e se re kgotsa wa nkutlwa ka tsa ga morakile?"

"Ee mme, ke tsogile."

"Ga nkitla ke boela gae maitseboa a gompieno; mothapi wame le ba lelapa la gagwe ba ya go jela nala kwa lewatlang mo bofelong jono jwa beke, mme o nkopile go mo salela le ntlo. Ke a itse gore le setse le simolotse ka ditlhatlhobo tsa bogare jwa ngwaga Sello, mme, go ya ka nna, ke ne ke tla itumelela go go naya tšhono yotlhe ya go buisa dibuka tsa gago fa nna ke dikana le ditiro tsotlhe tsa legae. Ka bomadimabe, ngwanaka, ga go kgonege. Go ithaopela go sala le ntlo ya mothapi wame go tla ntirela madinyana a mangwe go oketsa ame a kgwedi; gore re tle re kgone go tshela, nna le wena, morwa wa me."

"Ke a itse mme. Se tshwenyega, ke tla kgona go ithuta le go dira ditiro tsa legae," Sello a mo tsena ganong, a mo solofetsa ka kutlwelobotlhoko.

"Ke lebogela go tlhaloganya ga gago Sello," a itumela.

"Jaanong, mosimane wame yo o rategang, a o tla kgona go nkgolola mo pelong ka go dira seo ke tlholang ke se go raya fa ke se yo?"

"Ke tla ntsha mpaola pele ke robala; ke reke leokwane le le lekaneng go gotetsa setofo; ke netefatse gore ke mo gae ka

ura ya borataro maitseboa; mme ke lotlele setswalo bosigo," Sello a bala melao ya ga mmaagwe jaaka leboko a batla go mo itumedisa.

A leba godimo kwa go ena, a solofetse mantswe a a tswine jaaka borekhu ka a ne a gopotse melao yotlhe ya ga mmaagwe.

"Gape?" Masego a mo tlhoma bofufa a sa kgotsofala.

"Gape?" Sello a tshwarwa ke kgakge, leleme le raraane.

"Eng gape? Ke itheile ka re ke gakologetswe tsotlhe..." a akanyetsa mo pelong ya gagwe.

Masego a lemoga gore o lebetse, mme a bua a iketlile, a gatelela lefoko lengwe le lengwe: "Ikgaoganye le dipolotiki!"

"Itshele ka moriti o o tsididi, o se tseye karolo mo dipolotiking kwa sekolong!" Masego a boeletsa ka tlhoafalo.

"A o setse o lebetse seo ke se go boleletseng morago ga kopano ya tshoganyetso eo mogokgo wa lona a neng a re bileditse go yona kwa sekolong?"

"Nnyaya mma," Sello a araba ka lentswe le le kwa tlase, a lemoga gore o ne a lebetse molao o o botlhokwatlhokwa wa ga mmaagwe.

"Ga ke a go utlwa?" Masego a itshwara tsebe ya moja, a sekamisetsa tlhogo fatshe go utlwa gore o tlhalogantse sentle.

"Nnyaya mma," Sello a arabela godimo jaanong. "Ga ke a lebala seo o se mpoleletseng mme."

"Mogokgo wa gago o ne a sa re biletsa lefela kwa sekolong, Sello. O ne a sa re biletsa go tshameka diketo! O tlhalositse sentle gore batsadi botlhe ba tshwanelwa ke go kgalema bana ba bona, ba ba bolelele gore ba tlogele go intsha diganana le dirukhutlhi kwa sekolong; bokadija ba dipolotiki. O rile batsadi bao ba sa direng jalo ba tla ikotlhaya fa bana ba bona

ba sa falole mo bofelong jwa ngwaga, kgotsa ba lelekwa kwa sekolong pele ba ka kwala ditlhatlhobo tsa bofelo jwa ngwaga!”

“Nna ga ke sunye nko mo mererong ya dipolotiki kwa sekolong, mme...”

“O se leke le go leka!” Masego a goletsa lentswe gape. “Fa e le gore ke maikaelelo a gago go dira jalo, o tla tshwanelwa ke go leta gore o fetse kwa sekolong pele. Dithuto le dipolotiki ga di amane, a o a nkutlwa?”

“Ee mma.”

Fa a tswala mojako wa mogwaafatshe wa gagwe morago ga gagwe go ya tirong, Masego a utlwa monko o o maatla wa dithaere tse di tukang mo moweng; a utlwa selelo se se garolang pelo sa batsadi bao bana ba bone ba thuntshitsweng; mme a bona, ka leitlho la mowa, madiba a madi a phophoma, a bidiloga mo mebileng ya Soweto fa bana ba sekolo ba ema kgatlhanong le go gapeletswa go dirisa Aforikanse jaaka loleme la fatlhoso la kakaretso ka la 16 Seetebosigo, 1976.

Jaanong e ne e setse e le magareng a 1977, kgakala le Soweto, mo motsaneng wa Bakgatla wa Mmakau, mo Tshwane, gaufi le Ga – Rankuwa. Fela tsebetsebe le monko wa 16 Seetebosigo 1996 di ne di santse di le maatla mo go ena.

“A Modimo O thibele gore e se re kgotsa botshelo jwa ga morwaame le jona jwa phamolwa fa pele ga gagwe bo phatshima jaana, a le gaufi le go bo fitlhelela jaana.” Masego a rapela mo pelong a tsenya marapo dinameng go tshwara bo-mme ba babedi bao le bona ba neng ba le mo tseleng go ya botshwareladitimeleng jwa De-Wildt.

Karolo ya II

Chuny a sekamisa mmele wa gagwe o o neng o le teng go tsenya letsogo la moja mo kgetsaneng ya borokgwe jwa gagwe. Letsogo la tswa le sakatuku e e tshetlha, mme a se dirisa go phimola mofufutso o o neng o tsorotla go tswa mo sefatlhegong sa gagwe. A se busetsa fa a fetsa, mme a dula sentle mo morago ga leotwana la sejanaga; morago ga go baya sentle hutshe ya Dobbs e e neng e le mo tlhogong ya gagwe e e letwadi.

“O ka gopola gore re atamela molagareng wa lefatshe wa Ikweita o o mogotegote!” gaa rialo Chunky a latlhela bofofu mo go mosupatsela wa gagwe yo o neng a dutse mo molemeng wa gagwe.

Mosupatsela a nyeba ka go itse. “Ka tsela e nngwe o ka re jalo. wa re Ee, tota re atamela molagare o o fisang... Segolo setonna fa o itse bogale jwa ga rraagwe,” a tlhalosa fa a bona Chunky a gakgamatswa ke monyebo wa gagwe.

“Se dire metlae tsala yame. Ga go na gore bogale joo bo ka gaisa go fisa go. Ga ke bo kgathalele bogale joo, ke a go solofetsa gore bo botoka thata go na le mogote o.”

“Fa o rialo,” mosupatsela a araba ka botsididi, a lemoga gore Chunky ga a itse se a buang ka sone. “Itshiamisetse go meta mafoko ao a gago fa o kopana le ena.”

“Ke wena o yang go a metsa!” a nganga. “Re saletswe ke sebaka se se kae go fitlha go ikweita eo ya gago? Bolelo jo bo

simolola go nkhupeetsa mowa. A re gaufe?" Chunky a botsa, a boa a sekaseka tshupanako ya gagwe mo letsogong.

"Dikilomitara di le lesome fela, mme re tla bo re le koo, Chunky. Dikolomitara di le lesome, mme o tla bo o metsa mafoko a gago fa o lemoga gore rraagwe o mogote go feta molagare wa lefatshe."

"Re tla bona teng," Chunky a bua a tshega. "A ga go twe di bonwa ka mebala?"

A fetola dikere tsa sejanaga se se neng se setse se bone dingwaga di le dintsi, mme se santse se tshela sentle sa Chevrolet, mme a simolola go opela pina ya boitumelo ka molodi fa se pagama dithaba tse dintle tsa ga Mogale tseo Basweu ba reng ke Magaliesberg.

Boroto e e supang tsela mo molemeng wa tsela ya tlhalosa, SILKATSNEK 10, mme a lemoga gore mosupatsela wa gagwe o e opile lenakeng. A mo leba a nyeba, "Jaaka o kaile."

"Ehe, jaaka ke kaile. Mme, fa re fitlha, o tla bona gore gape, jaaka ke kaile, monnamogolo ga a tshamekelwe." Bobedi jwa thubega ka setshego.

"E le ruri ngwaga ke legonyana; o tuka ka bonako, o boe o fele. Ga o kitla o re maabane jaana re ne re bula dikolo," Chunky a mo akanyetsa morago ga nakonyana.

"Ebu," mosupatsela a dumela. "Keresemose e setse e nnga mo moweng, mme re tla boa re bula dikolo gape," a tswelela pele rre Kgotle, mosupatsela wa ga Chunky.

"Mme babonelapele ba ba botlhale ba ba jaaka borona boChunky re setse re rulaganyetsa ngwaga o o tlang," a bua ka go ikgantsha. "Ke ka moo re leng mo tseleng jaana."

"Lo le esi?" Kgotle a botsa ka kgatlhego.

"Nnyaya," Chunky a bo a setse a bone serai seo. "Re engwe

nokeng ke batho ba ba boikanyego ba ba jaaka lona borre Joseph Kgotle."

Dithaba tsa ga Mogale e ne e le tsa maratagolejwa, di apere kobo e e tala ya bojang le ditlhare tsa letlhabula. Gangwe le gape, tshepe, kgaka le ona mmutla di tlola di taboga fa pele ga sejanaga go kgabaganyetsa ka fale ga tsela.

"Morena a nne le yo a se nang lesego yo o ka amang le go le gonnye fela nngwe ya diphologolo tse ka sejanaga," Kgotle a buela godimo go mo tsibosa. "A ka di gama a sa ditlhapela! Fa ke ne ke le wena, ke ne nka se gate lefura leo thata jaaka o dira Chunky," a tswelela pele fa Chunky o boa a batla go gata tshepe e nngwe gape.

✧ "Goreng?" a botsa ka go fela pelo. "A ke nna ke kgabolang fa pele ga sejanaga se le lebelong jaana, kgotsa ke diphologotswana tse, tse di bosilo? A ke di latela ka fa sekgweng kgotsa ke tsona tse di tlang ka fa tseleng?"

"Ga go kgathalatsege Chunky. Sekegela ba ba nang le maitemogelo a tulo eno tsebe gone fa o sa dire jalo, o tla bo o goka loso le le kgakala le wena."

"Goreng?" a botsa ka manganga. Le fa go le jalo, a gatoga lefura go kgama lebelo la sejanaga e se re kgotsa mafoko a mosupatsela wa gagwe a bo e le nnete.

"Goreng?" Kgotle a boeletsa potso ya gagwe. "Maburu a tulo e a rata diphologolo go feta Bantsho, Chunky. Ke itse monna mongwe yo o neng a ketekwa ke mothapi wa gagwe go fitlhela a batla a raga kgamelo morago ga go bolaya ntšwa wa leburu la gagwe ka go e gata ka terekere etswa e se maikaelelo a gagwe go dira jalo. A e gatile ka phoso, a sa e bone.

"Ao?" Chunky a goa ka go sa dumele. "Nnyaya; fa go le jalo gone eno ga se tulo e nka dulang mo go yona sebaka se seleele. Ke tla itumelela go bo ke tswa mo go yone mo nakong e e seng kalo!"

Kgotle a nyeba, mme a mo sekaseka ka tebo ya tshotlo. "O bua o ka re Basweu ba kwa o tswang teng ba pelodintle bona."

"Ba jalo." Chunky a gatelela, le fa go ne go se na tumelo mo lentsweng la gagwe.

"Fa o rialo..."

"Ba jalo... Fa o sa ba atamele!" Chunky a tlaleletsa, mme a thunya ka setshego.

"A ga o batle gore 'fa o sa atamele dipholologo tsa bona?'" Joseph Kgotle a botsa, le ena a le ditshego. "Re tla bo re fapogela mo letsogong la moja mo tsela e felelang teng kwa pejana. Ka jalo, o tla tshwanelwa ke go kgama lebelo la sejanaga rre Selamolela," Kgotle a mo kaela. "Ke tsaya gore ke tshwanelwa ke go itlwaetsa leina leo, e se re kgotsa ka go bitsa 'Chunky' fa pele ga batsadi ba gago... Motho o tshwanelwa ke go inaya seriti fa pele ga bona, a ga go jalo?"

"Ke tsaya gore go jalo manape," Chunky a dumela, mme a tshuba panyapanya ya letsogo la moja go supa gore o ikaelela go fapogela koo, mme a gata mariki a sejanaga ka boiketlo go se emisa.

Rre Knox Selamolela e ne e le mogokgo wa sekolo se se tumileng, se segolo sa Sedimosang kwa Kgomo-Kgomo, gaufi le Belabela, Warmbaths. Ngwaga mongwe le mongwe, go se na go betsa se fololetse, dipholo tsa bana ba Sedimosang ba matiriki di ne di tlatse dipelo tsa barutabana ba ba gaufi – le tota ba ba kgakala le sona – ka lefufa! ba di eletsa. Di ne di jesa tse di elelang jaaka thelelabodiba, mme go ne go kaiwa gore motlhomogolo wa tsona e ne e le mogokgo wa Sedimosang yo o bogale jwa tau, rre Knox Selamolela.

Bana ba gagwe kwa sekolong ba mo teile leina la tshotlo la Chunky go supa mmele wa gagwe o mogolo. Le fa mo tshimologong a ne a leka go le apola, rre Selamolela o ne a

feleletsa a itlhoboga; a latlhela teu. Leina le, la mo ngaparela jaaka setlhare sa mooka, a feleletsa a sa tlhole a angwa ke tshotlo e e neng e le mo go lona. Go bua boammaaruri, o feleleditse a le rata. Le mororo a se ke a le rata go gaisa phisego ya go tanya borramatlhajana le bommatlhajana go tla go oketsa phatsimo ya dipholo tsa sekolo sa gagwe.

"Kana o rile leina la gagwe ke mang?" rre yo o makgasa, yo a neng a setse a le ka kwa go dingwaga di le somaamatlhano, a botsa, phatla e tsutsubane.

"Selamolela, rre Motsepe. Leina la gagwe ke rre Knox Selamolela," Joseph Kgotle a boeletsa.

"Mme ke tsaya gore ga se boithaopo jo bo mo rotloeditseng go tsamaya sekgala se se kana go tla kwano... E le gore ena o tla bona eng mo thulaganyong e e jalo?" rre Motsepe a batlisisa.

"Se monate se ingwaelwa ... Go botoka a ipuelele," Kgotle a araba a lemosa Selamolela go dira jalo ka matlho.

"Ke tla bua nnete e e feletseng fela rre Motsepe," Chunky, a simolola. "Go na le go inaganela go gontsi mo kgatong e ke e tsereng go tla kwano..."

Rrantlo a mo tsena ganong, a benya mobenyo o o phatsimang fa a leba molekane wa gagwe yo a neng a dutse fa fatshe ka marago mo legogong la bojang, a namile maoto. "Fela jaaka ke go akanyeditse mmaabo; fela jaaka ke go boleletse mmaagwe Masego."

"Fela go rialo ga go reye gore morwadio ga a kitla a tswelwa mosola ke go ya kwa Kgomo-Kgomo, rre Motsepe... Selamolela, tswee-tswee, a ke o tlhalosetse rre Motsepe gore morwadio o tla tswelwa mosola jang ke go tla koo," Joseph Kgotle, fa a lemoga gore tsala ya gagwe ga e a simolola sentle, a leka go mo supetsa tsela e e siameng.

"Masego o tla ungwelwa jang ke lenaneo leo, jaaka o sena go ipolela jaanong, le susumeditsweng ke go inaganela?" Motsepe a mo gwethla.

“Rre Kgotle, mogokgo wa jaanong wa ga morwadio, a ka ntlatsa fa ke re, bokamoso jwa gagwe bo ka bulega thata fa a ka tla kwa Sedimosang, bo ka sedimoga le go feta...”

Rre Motsepe a se ka a dumela se a se utlwang, mme a šeba Kgotle ka matlho a a sa dumeleng. “A go jalo, rre Kgotle? A ga se wena yo o tlhagoletseng maboko a ga Masego gore a fatlhoge go tloga bonnyeng jwa gagwe? A ga a fitlha mo a leng teng ka ntlha ya gago? Goreng a re o ka mo tlatsa?”

“E... Ga ke solofele gore rre Selamolela o feditse seo a neng a batla go se go bofelela rre Motsepe. Ka tlotlo, ke bona gore lo mo sekegele tsebe go fitlha a wetsa kgang ya gagwe... E se re kgotsa ra tima Masego tšhono e e botlhokwa.”

“A ga jaana o raya gore o mo latlhela matsogo, rre Kgotle?” Motsepe a botsa. “A ga jaana o feletswe?”

“Nnyaya rra ga ke mo latlhele matsogo. Nnete ke gore, fa ke ka bo ke batla go ikakanyetsa, ke ne ke tla gana ka ena, ka mo rua fa gore mo bolefong jwa ngwaga wa bobedi go tloga jaanong, a ntirele tlotlo jaaka morutwana yo o gaisitseng botlhe mo ditlhatlhobong tsa matiriki naga yotlhe. Fela, a ke o ipotse rre Motsepe, morago ga foo, o tla bo a ya kae? Bokamoso jwa ga Masego e tla nna bofe?” ga rialo Kgotle.

Kgabo Motsepe a mo ja ditshego.

“Ao, ‘o tla bo a ya kae’?” a boeletsa potso ya ga Kgotle. “A o a tsenwa monna Kgotle? O tla bo a ya yunibesithing,” a mo tlhalosetsa a phophoma go itshepa.

“Ehe: “ Kgotle a belaela. “Ke ka moo Selamolela eleng mmana go tswa legodimong mo go Masego, rre Motsepe. Fa o gopola maemo a gago a a... maemo a a...”

“Dikobo dikhutshwane?” Kgabo a botsa, a simolola go mo tshega gape fa a bona a raraane leleme.

“Intshwarele rre Motsepe, ke ne ke se kitla ke e baya jalo...”

“Bua nnete phaa, monna Kgotle, se e tshele tswine go e natefisa. Le gale, wa re rre yo, o e gelela ka dikgetsi? Re tshelele le rona, rre Selamolela.” Motsepe a tswela pele ka metlae.

“Nnyaya rra, ga a e gelele ka dikgetsi. Rre Selamolela, ka ntlha ya dipholo tsa ngwaga le ngwaga tse di itumedisang, o kgonne go tsalana le balaodi ba mananeo a a thusang bana ba ba ithutang kwa diyunibesithing ka madi. Ka jalo, fa Masego a le kwa Sedimosang, o tla bo a le gaufi le ditšhono tse di jalo go mo naya isagwe e ntle.”

“Ke seo o neng o batla go se re bolelela, rre Selamolela?” rraagwe Masego a mmotsa.

“Ee, rre Motsepe. Ntumele fa ke re, fa Masego a ka tla kwa Sedimosang, isagwe ya gagwe e tla tsabakela. Ga ke batle go nyenyefatsa matsapa a ga rre Kgotle go fitlha jaanong, fela boammaruri ke gore, fa o ka mo letlelela go tla go simolola mophato wa borobongwe kwa Sedimosang mo ngwageng o o tlang, ga o kitla o ikotlhaela tshwetso eo.”

“Fa gongwe ba bua nnete rraabo; fa gongwe ga re a tshwanela go mo kganela...” mma Motsepe a leka go latlhela la gagwe la bolotsana.

“Mosadi! ga ke mo kganele!” Kgabo Motsepe a omana.

“Se ke batlang go se netefatsa ke gore ga ba re tshele phori matlhong... Gopola, mmaMotsepe, fa a ya koo, o tla bo a ya go dula koo, kgakalagkakala le legae la gagwe! Kana Masego ga se gofejane wa rona fela, ke morwadi a le esi wa rona... Ke batla go mo šeba ka leitlho le le ntšhotšho gore a se wele mo mangopeng. Jaanong, mmaabo, ke tla mo šeba jang a le kgakala le gae?”

“Re na le molaolatulo ya bana ba sekolo yo o leitlho le ntshotsho.” Selamolela a leka go mo diga makgwafo.

“A molaodi yo ke Kgabo Motsepe?” Motsepe a nganga ka lentswe le le bogale.

"Nnyaya rre Motsepe; ga se wena. Fela ke tsaya gore re tshwanetse go sekaseka tlhokafalo ya go mo šeba ka leitlho le le bogale kgaatlhanong le gore a se nne le maparego mo maitekong a gagwe go tswelala pele ka dithuto tsa gagwe," Chunky a latlhela tlhware legonnyana.

"Fa gongwe fa rre Selamolela a ka solofetsa go mmaya leitlho go feta bana botlhe kwa Sedimosang." Kgotle a boa a leka go mo itumedisa.

"A ntsholofetsa? Ga ke mo itse le go mo itse go itse gore tsholofetso ya gagwe e tla bo e na le bokao kgotsa nnyaya."

"Ya me yona tsholofetso? A le yona ga e kitla e go kgotsafatsa?"

"Ya gago?" Kgabo Motsepe a tshega go se nene. "Rre Kgotle, o dikile o wa o tsoga le nna mo nakong e telele go gapa pelo le tshepo yame. Fa e ka bo e le gore Masego o ya go nna mo matsogong a gago kwa Kgomo-Kgomo, gongwe ke ne ke tla phuthologa. Jaaka o itse, ga a ye go nna mo matsogong a gago."

"Ka bomadimabe, go fela jaaka o bua rre Motsepe. Sotlhe se nka se go rayang ke gore rre Selamolela ke mo itse sentle, mme ga ke na pelaelo ya gore ke monna yo o ikanyegang.

Sa bobedi, ga ke kgone go akanya ka sekolo sepe fela se se gaisang Sedimosang, seo se siametseng Masego. Go mo rua fano e tlaabo e le fela go mo kgaola maphuka a go fofa."

Fa sejanaga sa ga Chunky se ya ka sa morago, mme se ya ka letsogo la molema pele, se tshela motlatlana wa ba ga Motsepe ka dithole, mokgweetsi wa sona a hemela godimo jaaka motho a sena go falola ka lesoba la mogodu.

"Mogalamakapa! Go diragetse fela jaaka o mpoleletse monna Kgotle!"

Joseph kgotle a nyeba, mme a mo mpampetsa ka letsogo le moja go mo gopotsa gore o mo solofeditse gore o tla metsa mafoko a gagwe.

"A a ne a le monate mafoko a gago?" a botsa, mme a thunya ka setshego.

Karolo ya III

Fa a atamela phaposi, Masego a gata a gatoga, a tsamaisa. A utlwa e kete ke lesole le le rweleng marumo a mantsi a baba mo mokwatleng wa gagwe, mme a le gaufi le seboka sa bakaulengwe ba gagwe go bona thuso. Fela, mo go ena, seboka sa gagwe e ne e tla nna boesi jwa gagwe mo phaposing ya gagwe, go se na yo o ka mo tlhomolang marumo a a mo mokwatleng, le go mo tlhomogela pelo, a mo phimola dikeledi.

Letsogo la moja la roroma fa le tsenya senotlolo mo mojakong go o notlolola. Morago a le bula, mme a nanabela go ya bolaong jwa gagwe go itatlhela mo go jona, tlhogo e lebile fa fatshe. Dikeledi tsa tshologa di se na ditlhong ka jaana go se na yo o mmonelang; tsa kolobetsa mosamo.

E ne e kete o leponapona; o šeleng; ka foo mongwe le mongwe wa barutwana bao a kopaneng le bona fa a tswa kwa phaposing ya borutelo a mo lebileng ka teng, mme a boa a phanya ka setshego se se tlabang mo pelong.

“Ba ne ba tshega eng?” o ne a ipotsa, a gakgametse.

Gongwe ke gore ke morutwana yo montshwa mo sekolong, e le kgwedi ya gagwe ya bobedi mo Sedimosang.

Nnyaya, le go ka! Fa e ka bo e le seo, ba ka bo ba sa le ba simolotse go mo ja ditshego, mme jaanong ba setse ba kgotse; ba tlapetswe. Tota Sedimosang e a farologana le sekolonyana sa gagwe kwa gae; sa mo polaseng ya Silkatsnek. Kwa gae,

mongwe le mongwe o ne a itse yo mongwe, a mo kgathalela; a mmotsa matsogo ka tlhoafalo fa a rakana le ena.

Dikgwedi tse pedi, mme o ne a ise a bone mongwe go ntshana se inong le ena mo Sedimosang; tsala e e boikanyego. Botlhe bana ba sekolo sa Sedimosang, go sena yo o ikgethololang, ba ne ba sa batle go amana le ena, ba mo ikatolosa jaaka motho a tshwerwe ke lephera mo nakong tsa kgale tsa go kwalwa ga Beibele.

Gongwe ditshego tse di ne di tsetswe ke lefufa ka a ne a setse a utlwile gore, pele a ka le gata mo Sedimosang, mogokgo Selamolela o ne a setse a mmaka, a mo rorisa a sa kgale mathe ganong jaaka setswerere le mmamatlhajana mo dibukeng. Fa a goroga, barutwana ba ne ba mo kolobeditse leina la tshotlo Genius. Mo phaposing ya borutelo, mogokgo Selamolela o ne a sa tokafatse maemo a gagwe ka go nna a mo tsholetsa jaaka setshwano sa moithuti yo o tlhoafaletseng thuto.

Jaaka maabane jaana, fa ba ne ba ithuta Biology.

"A lemoga gore matiriki ga se bolao; ga se materase? A lemoga gore o ke ngwaga wa lona wa ntlha wa matiriki, motheo wa mophato wa bolesome?" rre Selamolela a duma. "A ga ke a lo raya ka re gompieno ke tla bo ke lo botsa ka karolo e ya Biology?"

"O re boleletse, morutabana," phaposi yotlhe ya araba ka bongwe. mme mongwe le mongwe a itse gore, go rialo, ba ne ba itsenya mo seraing.

Morutabana Selamolela a letsa molodi a itira e kete o ga-kgamesetse, a betsaka thupa mo legofing la molema a tshameka. "Ga ke dumele!" a goa. "Ke lo boleletse, mme ga lo a ka lwa ntshekegela tsebe?" a emisa go nna a sasanka mo phaposing, a latlhelala bofoku go tswa khutlong e le nngwe ya phaposi go ya go e nngwe. Ya re matlho a fitlha mo Masego a dutseng teng, mo moleng wa bone go tswa kwa go ena, a mo tlhoma matlho, sefatlhego sa tlhatswega ka iketlo, a nyeba ka boitumelo.

"Tllaa re utlwe mosetsana wa me. Ntsha dieleele tse mo dipharagobeng ka go naya karabo e e nepagetseng, Masego."

Bakaulengwe ba gagwe ba tomolola dithamo jaaka dithutlwa go mo lebelela fa a ema ka iketlo a le ditlhong go morutabana Selamolela. Fa a dira jalo, Masego a itse gore ga a ba ntshe mo dipharagobeng jaaka morutabana a kaya; o ba tsenya mo go tsone. Matlho a bona a a metsu a mo gopotsa se. Jaaka gale, o tla naya karabo e e nepagetseng, mme morutabana Selamolela o tla mo tlotlomatsa, mme a kgwele botlhole jwa gagwe go bakaulengwe ba gagwe mo phaposing.

A nee mongwe le mongwe wa bone *Six of the best* jaaka a ne a rata go bua fa a fogotlha thupa ya moretlwa ka lerato, mme a rathe marago a morutwana ka tladimolongwana ka yone.

Ka dinako tse, Masego o ne a le gareng ga dinaka tsa kukama: gantsi, o ne a itse karabo e e nepagetseng ya dipotso tse dintsi tsa mogokgo mme, fa a e naya, e ne e le motlhodi yo a sa ikaelelang wa kitlano ya meno ya barutwana ba bang mo phaposing. Ka jalo, fa a oketsa go nna mmamoratwe wa mogokgo, o ne a intsha mmaba yoo barutwana ba bangwe ba neng ba mmetsa ka noga e utlwa. Segolose-tonna barutwana ba basimane bao, bontsi jwa bone a neng a gana go ba olela fa ba ipobola gore ke mabele a a tshologileng; ba ipala mabala a kgaka.

Masego o ne a le dingwaga di le somethataro, a le mosetlhana, ka ditshegisabaeng tsa maratagolejwa le mmele o mosesanyane, o o neng o tlatsa basetsana ba bangwe lefufa.

E se kgale sewagodimo se se sena go jalwa mo Sedimosang, makau a bo a setse a tla ka makatlanamane go se batla lerato. A gana nnang ya banyana, a tlhalosa gore thuto e tla pele mo go ena. Makau a sulafalelwa ke botshelo, mme ba tsaya gore o a ikgantsha, selo se sa Silkatsnek!

Ga go na lekau le le sulafeletsweng ke botshelo morago ga go ganwa go feta Ntsime, naledi ya kgwele ya maoto mo

setlhopeng sa ntlha sa Sedimosang. Mosimanyana yo o bopegileng, yo o diphatsa, yo o katogileng monyo; bokgoni jwa ga Ntsime ka kgwele bo ne bo itsewe go fitlha kgakala, bo boifiwa ke batshamekamorago ba ditlhopa tsa dikolo tse di farologaneng. Bokgoni jo jwa kgwele bo ne bo setse bo mo thusitse gantsi go nosa mo dipelong tsa boMmamotia ba le bantsi; a setse a kile a tseela tota le bona barutwana ba bagolo ba mophato wa lesome dikgarebe.

E ne e le nako ya dijo, mme e le tlhakantsuke mo lebentleleng la sekolo la dijo, barutwana ba nkgisana magwafa, ba kgarametsana go nna gaufi le letlhabaphefo go reka. Bontsi bo setse bo rokologa mathe, bo eletsa gore bo ka bo bo setse bo rekile sepelese; sephatlo sa senkgwe se tshetswe atsha le lesego la palone.

Sepešele, se weditswe ka litara ya senotsididi, e ne e le-seo se se kgaoganyang Matebele a a lwang mo maleng a barutwana ba le bantsi.

Ntsime, kgaratlha ya Sedimosang, o ne a sa tlwaela go ithekela dijo, kgotsa gona go tla a di rwalarwele go tswa kwa gae mo mosong jaaka bana ba ba nnang gaufi le sekolo, mme ba batla go somarela madi.

Nnyaya; tseo e ne e se tsa lesogana le le tumileng le. Le ka nako ya dijo o ne o tla mmona a emetse kgakajana le dithole tse di tlholwang ke tlhakatlhakano ya kwa lebentleleng jaaka noga pele e tshoganetsa legotlo.

Matlho a le baleba kwano le kwale, fano le fale; a sekaseka kgaitsemi yo a ka mo kopang go tlhakanela dijo le ena. Bontsi jwa bokgaitsemi dipelo di le mo kgokgotsong, ba duma go nna bona ba kopiwang.

"Hei wena tšheri!" a bitša Sakoma, tshupabaloi e konakona.

E ne e le kgwedi ya Masego ya ntlha mo Sedimosang, mme e setse e le tlwaelo go nna a le esi ka fa tlase ga setlhare

se se gaufi le diphaposi tsa sekolo go ja dijo tsa gagwe tsa motshegare.

O ne a le mo tseleng go ya koo.

Naledi ya inama go sela letlapana, mme ya le konopela kwa go ena, la batla le mmetsa mo tlhogong. "Hei wena!" a bitsa gape ka molodi le lentswe le le kwa godimonyana jaanong.

Masego a itshela moriti o o tsididi, a gatakela pele e kete ga a mo utlwe. Ntsime a gakgamala thata. "Bathong! A tšheri e ke susu; ga e utlwe?"

"Hei *new-one*," a gowa gape. "A ga o batle re tlhakanela dijo tseo? A ga o itse gore 'bana ba motho ba kgaogana tlhogwana ya tsie'?"

Jaanong tlhanaselo e e neng e rena kwa lebentleleng e ne e sule, matlho otlhe a le mo go bona. Ntsime a lemoga kgatlhegelo e, mme a ba notela leitlho le go ba nyebela, morago a boela kwa go Masego: "A gongwe kwa o tswang teng lo a timana?"

Barutwana ba thubega ka setshego go utlwa seo.

"O a reng?" Masego a ema, mme a botsa ka bogale.

"O a go bitsa. 'Ace' o a go bitsa mosetsanyana ke wena'." mongwe wa balatedi ba ga Ntsime a ithaopa go mo tlhalosetsa go itumedisa mogaka wa gagwe; a mmitsa ka leina la gagwe la kgwele.

"Ke boditse ena, e seng wena, tsheganaingate!" Masego a kgalema a befile, mme moithaopi a swaba nko go feta molomo. A sa dige matlho jaaka basetsana ba bangwe fa ba bua le Ntsime, Masego a boela kwa go ena, lentswe le ntse le tletse kgalefo. "O a reng?"

Ntsime a se dumele se matlho a gagwe a se mmontshang, se ditsebe tsa gagwe di se mo utlwisang. O ne a simolola go utlwa mosetsana a bua le ena ka bosilo jo bo kana.

"Ka re tlaa kwano mosetsana!" a bua a gatelela, a setse a fela pelo, a ikutlwa gore o tla bata motho ka legofi.

"Ga ke tlhaloganye gore goreng ke tshwanelwa ke go tla koo; segolo setonna fa o mpitsa ka go tlhoka tlotlo goo. Ga ke ntšwa go bidiwa ka molodi, le gone ga ke lelata la gago go tabogaka nako nngwe le nngwe fa o mpitsa," Masego a araba ka lentswe le le bobebe, mme a tswelela pele go ya kwa tulong ya gagwe ya go ja ya tlwaelo.

Barutwana ba bangwe ba tlamparelwa ke kgakge; melomo e athame, dintsi di ka timelela teng ga yona, matlho a rotogile ka go sa dumele se a se bonang. Ga go na mosetsana yo a kileng a gana Ntsime. Le gona, ka tsela e e jaana ya go mo gobosa mo phatlhalatseng!

"Setlabošane se se bosilo se ke tla se ruta go tshela le batho! " Ntsime a ikanela mo pelong.

Masego o ne a tshwarwa ke boroko a patlame mo bolaong jwa gagwe, a lela. Fa a tsoga, e ne e setse e le bosigogare, phaposi e le lefifi. A ikgoga go tswa mo bolaong, mme a utlwa sengwe se wa go tswa mo morago. A totoba mo lefifing go fitlhelela konopo ya go tshuba lebone, mme a e gatelela go tlisa lesedi mo phaposing. A lemoga gore ke pampitshana e e weleng go tswa mo mokwatleng wa gagwe, mme a e šebisisa.

"Tšheri ya ga CHUNKY!" mokiwalo o o maswe mo pampitshaneng wa buisega jalo.

A bona gore se, ke sona seo bana ba sekolo ba neng ba se tshega. A sa lemoge, o ne a tsamaya a ba bolelela gore o ratana le mogokgo Selamolela ka pampitshana e e mamareditsweng mo mokotleng wa gagwe ka bokhukhuntshwane. A ešosobanya go nna kgolokwe, mme a e latlhela ka go tenega mo kgamelong ya matlakala.

Ka leitlho la mowa, a bona letsogo la ga satane yole, Ntsime, mo tirong e e bosula e ya go mo fetola setshegisi sa Sedimosang.

Karolo ya IV

Rre Knox Selamolela a phimola keledi e e neng e elela mo lerameng la gagwe la moja ka bomorago jwa letsogo, mme a itatlhela go nnela kwa morago ga setulo sa gagwe. A hutsafetse tota.

Masego o ne a tlmola pelo fa pele ga gagwe, tlhogo a e fitlhile ka ditlhong ka fa tlase ga matsogo a ntse a sunetsa kgafetsakgafetsa ka selelo se se botlhoko. Ka le ena a amegile thata. Knox a tlhoka mafoko a go mo kgothatsa.

“Sannah!” a boa a ipotsa gape. “A tota Masego o ne a ka tsalana le letlakala lele; ngwana yo o senyegileng yole?”

A ipona molato le ena, a gopola gore o tsentse letsogo a sa lemoge mo ditiragalong tse di botlhoko tse ka go bo a amogetse Sannah mo Sedimosang fa rraagwe a ne a tla go mo kopela.

“Gongwe Masego a ka bo a sa raelesega jaana,” a akanya.

E ne e le malobanyana jaana; go ka se fete dikgwedi di le robongwe; kopano ya gagwe le rradišhelete wa Kgomo-Kgomo.

“Ke tlhaloganya seemo sa gago rre Selamolela. Fela, ke a ‘go bolelela rre mogokgo, fa o ntatlhela matsogo, ga nkitla ke nna le botshabelo jo bongwe,” rre Phooko, rraagwe Sannah a mmolelela.

“Maano ga a site, go sita loso,” a nopola seane rramadi. “A ga se wena mogokgo wa sekolo se sa Sedimosang? A ga se wena

o tshamekang katara, mme botlhe ba bine? Ntogele maano, rre Selamolela tlhee," a tswelela pele, tshupanako ya gagwe ya gauta e tsabakela fa a bua ka matsogo.

"Ga go bonolo jaaka o akanya."

"Goreng?" Phooko a tlolaka a sa itire ka go gakgamala.

"Molemo wa dithata tsa gago ke ofe fa o sa kgone go dira jaaka o rata?"

Phooko e ne e le monna yo mokhutshwane, mme a le mmele, tlhogo e e letwadi e phatsima jaaka tshupanako ya gagwe, mme a rwele sutu e e sa bonweng bonolo, ya ditlobelelo, setlhako e le sa letlalo la nnete la kwena.

Go tsena ga gagwe mo ofising ya mogokgo Selamolela go eteletswe pele ke monko wa senkgisamonate se se turang go tswa kwa Fora.

Selamolela o ne a simolola go kopana ka nama le monna yo go neng go buiwa go sebiwa gore khumo ya gagwe o e bone ka ditsela tsa bokhukhuntswane, mme selaga sa gagwe mo Kgomo-Kgomo e ne e le fela go tshela phori matlhong.

Fa a sena go tlhagisa dikakanyo tsa gagwe ka molemo wa go nna le dithata, Selamolela a belaela gore gongwe ditshebo tseo e ne e le boammaaruri.

"Fa nka bo ke le mo maamong a gago, rre Selamolela, ke ne ke tla itumelela go tlhaga thuso batho ba ba mo tlalelong," ga bua Phooko.

"Ebu rra, ke nna mogokgo wa sekolo se; fela, go adima mafoko a gago, ga ke 'tshameke katara' ke le esi; ke laola sekolo se le komiti ya sekolo. Mme ke tshwanelwa go e tlhalosetsa gore go tlile jang gore ke amogele ngwana wa gago mo gare ga ngwaga jaana, ka kgwedi ya Seetebosigo."

"A o raya gore go na le mongwe mo komiting yo o mpetsang ka noga e tshela? Ke na le tsela ya go kgaola noga eo thamo."

Bokao jwa seo a se buang jwa itlhaganela go lemosega mo go mogokgo Selamolela: go ya ka rramadi Phooko, go ne go se na marara ao madi a gagwe a neng a ka se kgone go a rarabolola.

Se, o se kaile ka go fogotlha monwana wa kgonope wa moja kगतलhanong le wa mo gare, wa matsodimatsoke, fa a bua ka "tsela ya go kgaola noga eo thamo".

Go rialo, o ne a raya tšotšo ya go reka leloko la komiti leo le ka bong le sa dumalane le go amogelwa ga morwadie.

"Eo ga se ntlha e e botlhokwa, rre Phooko. Se tshwenyane le kgetsi ya gago e e kokomogileng ka matsebetsebe!" mogokgo a araba a sa leke go fitlha letlhoo la gagwe la bomponeng jwa ga Phooko. "Ga ke itse gore o kaya eng fa o bua ka 'tsela ya go kgaola noga thamo', mme ga ke kgathalele go itse. Sebe sa phiri ke gore maemo ao o batlang gore ke amoge le morwadio ka one ga a tlwaelega!"

Phooko le ena a itlhaganela go amogela molaetsa wa ga mogokgo: mo go Selamolela, madi a gagwe ga a kitla a nna pulamadibogo.

O ne a setse a simolola go itlhoboga fa Selamolela a ragoga ka lentswe le le kwa godimo morago ga go akanya nakwana a ntse a iphogotlha mpa.

"Bona fa," mogokgo a bua a gatelela, "mo tlogele le nna, mme ke tla bona gore ke dira jang ka komiti ya sekolo. Fa e se, sediba, a ka se senyetša, o tla ipona!" a fetsa, mme a ema go ntsha Phooko ka fa ofising ya gagwe.

A se tsee tsia ditebogo tsa ga Phooko tse di sa feleng, mme a tswala mojako wa ofisi fa morago ga gagwe.

Mogokgo yo o botlhale jwa phokojwe o ne a setse a akatse sentle. Mo nakong e nnye le morwadi wa mohumi, o ne a setse a ithutile ena sentle, a lemogile gore o ya go tshameka gape ka tšhono ya go ithuta e a e neiwang. Ka mmoolai a

sa lelelwé, fa a se na go dira jalo, Phooko ga a kitla a nna le sebetse sa go tla go mo tena gape: a kopa gore a mo amogele. Ka seeng ba re ke go naya motho mogala o moleele go ikgwagetsa ka ona.

E, e ne e le tsela e le nngwe fela go ruta Phooko batho; go mo ruta gore a tlogele go lomeletsa morwadie.

Go ya ka ena, botlhe kwa sekolong sa ga Sannah sa pele, Thulare, segolo setonna mogokgo wa sone yo a mo lelekileng, ba ne ba mo fufegela, ba mo tlhoetse mahumo a ga rraagwe.

Gore Sannah o feleleditse a lelekwa morago ga go kgalemelelwa botagwa gantsi, botswa, botlhokatsebe le go tshaba sekolo ga gagwe go ne go sa kae sepe mo go Phooko.

“Maaka!” a goeletsa kwa godimo fa mogokgo Selamolela a supetsa lekwalo la go leleka Sannah go tswa kwa Thulare. “Maaka a matala otlhe ao, a batho ba ba se nang le yone podi ya leleme le le tala!”

“O ka nna wa botsa Sannah ke yo fa pele ga gago,” a gwetlha Selamolela, etswa go itlhalosa gore morwadie o tla tlatsa sengwe le sengwe se a se buang go iponela kamogelo mo go Sedimosang.

Fa a sena go mo amogela go mo naya kgole e telele go ikgwagetsa, Sannah a lebega e kete o fetogile. A ba a bona dipholo tse di itumedisang mo mafelong a ngwaga morago ga go tsenya marapo nameng, mme a iponela phatlha mo mophatong wa borobongwe. Mo ngwageng o le ona, a itshwara jaaka Soulo a fetogile go nna Poulo. A thusa khwaere ya go opela go gapa difoka tsotlhe kwa dikgaisanong tsa mmimo tsa bosetšhaba ka lentswe la gagwe la thaga, mme botlhe ba mo itumelela.

Tota le ena mogokgo ka go sena morutabana wa nnete yo kgatlhwang ke go tswa mo tseleng ga konyana; le fa a tlhoile rraayo jang kgotsa jang.

"Fa nko e yame e kile ya dupa, ka bonela pele gore kgole e telele e ke mo neileng yona ga a kitla a ikgwagetsa ka yona, o tla kgwagetsa ngwana wa batho yo o senang molato!" Mogokgo a betsa tafole ka maatla fa a akanya se se mo teng ga pelo, mme a tshosa Masego.

"Intshwarele ngwanaka; ke ne ke otlha ka seo o fetsang go se mpolelela."

Boitumelo jwa go feela difoka tsotlhe tsa mo dikgaisanong tsa mmimo bo ne bo ile kwa ditlhogong tsa barutwana, mme o ne o se kitla o ikutlwa o akanya mo beseng.

Barutabana botlhe ba ne ba duletse kwa pele, ba latlhetse teu morago ga go leka go tlisa tolamo le tidimalo mo beseng.

Barutwana ba binaka, ba betsaka matlhabaphefo, ba opela, mme ba nwa bojalwa ka mpa tse pedi. Go jewa mokibo, go jewa nakaladi ya kobolela; setlhako se be se batle go tswa mo leotong.

Kakanyokakaretso ya barutwana go lebega e kete ke ya gore, ka barutwana ba ne ba leretse Sedimosang tumo, barutabana ba ne ba tshwanelwa ke go ba leboga ka go se tsee tsiya boitshwaro jo bo maswe jwa bona mo beseng.

"E GATE JOE!" mongwe wa bona yo o tagilweng thata a goa, a boa a tlaleletsa, "GA SE YA GAGO, KE YA MAKGOA! "

Go sa tshwenye gore "Joe" e kabo e se leina la mokgweetsi.

"NNYAYA: EMA!" yo mongwe a gana. "KE BATLA GO ITHUSA! "

Ga itlhagisa gore o tsere thata ka senya le mogodu wa gagwe di se ka tsa letela bese go ema; tsa bo di setse di tlogela.

Lerata le legolo le go tlhoka tsebe di ne di le kwa moragorago ga bese, bangwe ba ntshitse ditlhogo ka matlhabaphefo go goka le go tlhapaola badirisi ba bangwe ba tsela.

Sannah, mmatagi wa maitemogelo, jaanong o ne a le mo a ratang teng, mebala ya nkwe eo e neng e kete e tla timelela e boile, e kganya.

Fa a tshela biri enngwe gape ya go tlhoka palo mo mogolong wa gagwe, matlho a gagwe a mahibidu a wela mo go Masego a dutse gautshwane le barutabana kwa pele.

Matsogo a a phuthile, mme a itshekile. Masego e ne e le mongwe wa barutwana ba mmalwa bao ba neng ba itshotse sentle mo beseng.]

Sannah a thekesela go ya kwa go ena, a sa kgone go ema ka ntlha ya nnotagi le go tshikinyega ga bese mo e e mangope. A kgobolela kwa godimo, mme a bua a raraana leleme, a supa Masego ka monwana: "A the re na le bo mmamoruti fa?"

Bontsi jwa thunya ka setshego.

Fa e kabo e le moithuti yo mongwe fela a leka go dira metlae ka ena jalo, Masego o ne a tla mo ruta batho. Gongwe go feta ka foo a kileng a ruta Ntsime go se mo tshamekele. Fela, ka Sannah, o ne a nyeba ka go tlhaloganya le go nna pelotelele, mme bontsi mo beseng jwa gakgamala.

Le fa e ne e se baba le Sannah, e ne e se ditsala tsa go dira metlae jalo. Kamano ya bona e le fela go tlhakanela bodulo mo phaposing ya borutelo, mme ba itsane go le gonnye fela.

Masego o fitlhetse Sannah a setse a na le dikgwedi tse di fetang thataro mo Sedimosang. Ba tlhakanela bodulo le phisegelo ya go ithuta, mme ba tle ba thusane. Masego a sebela karabo e e nepagetseng mo tsebeng ya ga Sannah gore le ena a aramele marang a tlotlomatso ka barutabana, mme Sannah ena a tle a mo adime madi go reka dijo le ditlhokafalo tse dingwe kwa sekolong.

Fa le tlhabile sentle, a tle a tlhakanele dijo tse di rokotsang mathe tse di turang tseo Sannah a neng a di tlišetswa ke rraagwe.

Ka nako ya dikgaisano tsa bosetšhaba tsa go opela, ba ne ba itsane dikgwedi di ka nna nne. Boammaruri ke gore Masego le ena o ne a gakgamatswa ke boitsholo jwa ga Sannah, mme, jaaka mosetsana yo a neng a tlhakanela bodulo le ena kwa phaposing, a nna pelotelele. A ba a amogela taletso ya gagwe go tla go nna le ena nakwana kwa morago ga bese. Masego a se batle go swabisa Sannah, a nwa biri ya ntlha eo a e mo neileng. Le ya bobedi. Le ya boraro; go fitlha a ikutlwa a selelega, a tlhatsa. Mme a latlhegelwa ke tlhaloganyo, a idibala.

Seo ke sotlhe se a se gopolang ka bosigo joo jwa modikwadikwane. Tse dingwe o di utlwile ka komang ka monwi wa nnotagi, Sannah.

Karolo ya V

Fa e ne e le gore Goabaone o utlwa botlhoko ka mo teng, o ne a sa bontshetse kwa ntle. Sefatlhego sa gagwe se le lolea; se sa bontshe kutlobotlhoko kgotsa boitumelo.

Goabaone e ne e le mosadi yo o mmele o mosesane o o neng o tshwaregile sentle le fa jaanong o ne o setse o le ka kwa ga dingwaga tse di somaamatlhano. A le mosetlhana, mme a tshwere thipa ka fa bogaleng ka botswerere.

Matlho a a tlhomile fa fatshe mo phateng e a neng a dutse mo go yona, a namile maoto.

Baeng ba gagwe a ba tlotlile ka pankha ya mapolanka e e sekameng, e kete e tla pharama ka fa tlase ga boima jwa bona jo bogolo.

A tswele mosese wa maithokelo wa motoisi wa botala jwa legodimo le tuku e e tshwanang le ona, mme a leta morwadie go tikela morago ga go ba lerele mogodungwana pele a ka bua.

A bua ka lentswe le lesesane, “lebogang badimo ba lona go bo le sa fitlhela rraagwe mo. O ne a tla le bolaya bobedi jwa lona.”

Molekane wa gagwe, a ba tlhalosetsa, “o ile toropong le base go phetha mabaka a polase.”

Baeng ba babedi ba banna ba lebana ka matlho a a tshwenyegileng, mme mongwe le mongwe a ikaelela go nyenyefatsa nako ya bona ya go ba jela nala.

Go se na yo a belaelang bonnete jo bo mo mafokong a ga Goabaone gore molekane wa gagwe o ne a tla ba bolaya.

“Ke utlwile botlhoko le nna, mme mmaMotsepe; ke ne ke solofetse gore ke tla mo thusa go diragatsa ditoro tsa gagwe,” rre Selamolela a bua.

“Mme kana masi ga a tshologa otlhe, a ka nna a boa a di diragatsa, fa fela a sa itlhoboge,” rre Joseph Kgotle a mo roma serota go tshedisa mmaMotsepe.

Kgotle o ne a le botlhošwana dikilokerama di se kae go mogokgo wa Sedimosang, mme le jalo, a ntse a le mmele le ena; ka ditedutedu tse di tllhamuketseng tse di tshweu, e kete moruti wa kerete ya posetola.

Jaaka mofatlhosi wa ga Masego go tswa bonnyaneng, o ne a itse lelapa la gaabo jaaka a ikitse.

Le gore go tllile jang gore ba mo kolobetse ka leina la Masego.

Bomorwarraagwe ba babedi le bona ba ne ba tswile mo diatleng tsa gagwe, le fa seo a ne a ka se ka a go se bolelela ka pheletso ya bona botshelong e ne e sa galalele jalo.

Ka bobedi, bomorwarraagwe ba ne ba mo feta ka dingwaga di le dintsi. Yo mogolo a le somaamararo le bobedi, yo mogolwane a le sommaamabedi le borobongwe.

Joseph Kgotle o ne a itse sentle gore sebaka sa dingwaga di le sometharo se se neng se kgaoganya Masego le yo mogolwane. July, e ne e se sebaka sa go nna moopa ga ga mmaabo.

E ne e le sebaka sa madimabe ao a neng a aparetse ba lapa la ga Motsepe ka mmaMotsepe a ne a latlhelgelwa ke bana ba babedi ba a neng a ba bona mo nakong eo.

Ka bobedi, ba tlhokafala pele ba ka tlola dikgwedi di le thataro morago ga go tsenwa ke bolwetsi jo bo sa itseweng. Ka jalo, fa Goabaone a ithwala gape, mme a bona ngwana

wa botlhano, batsadi ba dumalana go šaa ngwana leina la 'Madimabe" ka ba ne ba se na tshepo ya gore o tla tshela.

Ya re ngwana a tlola dikgwedi di le thataro tse di tsenyang tsebetsebe, mme ebile a fitlha ngwaga a ntse a tshela sentle, Kgabo le Goabaone Motsepe ba mo fetola leina ba mmitša 'Masego".

E le ruri Masego a itshupa gore ke masego go ba lelapa la ga Motsepe; a gola ka bonako mme, fa a simolola sekolo, a nna mmamoratwa wa barutabana ka ntlha ya maboko a gagwe a boleta.

Gwa belaetsega gore gongwe Masego e tla nna mogolodi wa batsadi ba gagwe go tswa bokgobeng jwa mo polaseng ya ga base Schalk van Jaarsveld...

Fa base Schalk a ntse a tsotlala, a simolola go nna setshwano sa moswi rraagwe, Gert; a tlhakatlhakanya matshelo a badiredi ba gagwe ka go ba tshwara makgwakgwa.

Tota le ena Kgabo Motsepe o ne a sa mo tlhaole, a mo loma ka sebegi sa gagwe se se bulang nama ya mokotla.

O ne o ka se dumele gore ba godile mmogo jaaka lenala le monwana, ba ratana, gona mo polaseng e ya Silkatsnek fa e ne e sa le mo matsogong a ga moswi base Gert van Jaarsveld.

E le bana ba ba senang molato, ba sa bone pharologano ya mmala wa letlalo kgotsa bosetšhaba; ba thuma mmogo, ba bopa dikgomo tsa letsopa mmogo, mme ba disa medimo-e-e-nko e metsi ya ga base Gert mmogo.

Fa e ne e se gore go ikgaoganya le base Schalk ka go tloga mo polaseng ya gagwe go ne go ka ama bobedi dithuto tsa morwadie Masego, Kgabo Motsepe o ne a tla tsamaya, mme a se šebe morago le go šeba.

Ke ka foo mo malatsing ano base a neng a mo sulafaletsa botshelo ka gone.

Mogokgo wa sekolo sa mo polaseng, rre Joseph Kgotle, o ne a itse tsotlhe tseo, le ka moo go robega leoto ga ga Masego go yang go kgobera rraagwe maikutlo ka teng, a akanya gore maithaopo le go ikobonya gotlhe pele ga base Schalk, go sireletsa bokamoso jwa ga Masego, ga go a mo tlela molemo.

Go itima gotlhe ga gagwe ka mowa wa botsadi wa 'ntime o mphele ngwana' e ne e le ga lefela.

A boeletsa mafoko a gagwe a kgomots'o go mme mmaMotsepe: "jaanong e tsentse tlhako kgamelong mme mmaMotsepe, fela, ga go reye gore e kgadile mekgatho. Tshepo e sa ntse e le gona gore a diragatse ditoro tsa gagwe. "

"E kete go ka bo go le mo go ena fela go dira jalo, borra," Goabaone a mo tsena ganong, e le gona a simololang go bontsha khutsafalo. "E kete go ka bo go le mo magetleng a gagwe fela go dira jalo."

"Se tshwenyeye mme mmaMotsepe," Selamolela le ena a leka go mo gomotsa. "Fa e le nna, ke tla nna ke le teng go mo ema nokeng. Ke tsaya gore le morwarre fano le ena o tla mo ema nokeng," a bua a supa Kgotle ka matlho.

"Ee go jalo; le nna ke tla bo ke ntse ke le teng mme mmaMotsepe," a tshepisa.

Kgotle le Selamolela ba simolola go fudua mogodungwana o ba o diretsweng ke Masego, bobedi bo mamareditse matlho kwa tseleng e e tlang mo ntlong ya ba ga Motsepe go bona rralapa fa a boa ka nako.

Ba ne ba dutse ka fa lapaneng la ntlo ya mmu e e kgapilweng ka boloko, ba arametse letsatsi la mariga le le timanang ka marang.

Ditlhare tse di neng di le seleng, di se na matlhare, le bojang jo bo setlhafetseng, di ne di supa setlha sa lešekere seo se neng se aparela lelapa la ga Motsepe.

Dikolo di ne di sena go tswalelwa maikhutso a mariga mme, ka tlwaelo, se, e ne e tla nna motsi wa boitumelo mo lelapeng le ka botlhe ba ne ba tla bo ba itumeletse dipholo tse dintse tsa ga Masego mo ditlathlobong tsa bogare jwa ngwaga.

Gape, e ne e tla bo e le setlha seo Masego a ikatisetsang lebelo le le latelang fa dikolo di bulwa.

Ka bomadimabe, o ne a tshwanelwa ke go latlhela teu.

“Ga ke batle go nna pelothata le lona borra: ga ke belaele gore lo dirile ka foo lo neng lo ka kgona ka teng go leka go mo agela isagwe. Le fa go le jalo, ga se ka moo rraagwe a yang go bona kgang ka gona. A lo gopola gore o ne a sa batle jang gore a tsamae?” mmaMotsepe a botsa.

Ka bobedi ba araba ka ditlhogo, ba utlwile botlhoko.

“Ke itse rraagwe sentle, mme ke itse gore ga a kitla a itumelela se. Go tloga gompiono, o ya go intsha motho a le esi yo o agang isagwe ya ga Masego, a sa batle go sekegela ope fela tsebe ka seo se mo weditseng ka lengope... Go itse Modimo a le esi gore isagwe eo a tla bong a e aga e tla nna efe.”

Kgotle le Selamolela ba angwa ke mafoko ao, mme ba ikotlhaela go bo ba timile naledi eo e neng e tshepisa – le fa seo e ne e se maitlhommo a bona.

“Ke mo maamong a a sa itumediseng a go anegela rraagwe kgang e e botlhoko e borra, ka jalo, a o ka se mphelele pelo rre Selamolela, a o ka ntlhalosetsa gape gore tota go diragetse jang?” Goabaone a kopa ka boikokobetso, a latlhela matlho go rre Knox Selamolela.

Mogokgo wa Sedimosang a tlhaloga gore maemo a ka bo a se masisi jaana fa e le gore, morago ga tiro e e bosula eo, Masego a ka bo a sa leta go fitlhela a sa ipone mo di kgwedding tse tharo pele a batla thuso.

"Re ka bo re kgonne go le duba le le metsi," Selamolela a mmolelela ka go ikotlhaya.

"O raya gore le ka bo le kgonne go bona phediso ya go ithwala go ya ka molao wa phediso ya go ithwala le thibela pelegi ka karo?" Kgotle a batla go itse.

Selamolela a bona potso e e kwadilweng mo sefatlhegong sa ga mmaMotsepe.

"Ka Masego a sa dumela go tsaya karolo mo tirong e e bosula eo; a ne a idibetse; seo se kaya gore o betilwe, mme mmaMotsepe," a mo tlhaga botlhale. "Go ima morago ga go betelelwa ke nngwe ya maemo ao, go ya ka molao o rre Kgotle a buileng ka ona, mosadi a kgonang go bona phediso ya go ima ya semolao."

"Ke a bona;" Goabaone a araba.

"Ka go tlhoka lesego, Masego ga aka a lemoga ka nako gore a ka bo a ithwele morago ga go betelelwa, ka jalo ga nkitla go nna bonolo go dira gore dingaka di dumele go fedisa go ithwala ga gagwe, mme..."

"A o raya gore ga go na bana bangwe kwa sekolong bao ba ka bong ba nnile dipaki tsa petelelo e? Bao ba ka nayang bopaki?" Joseph Kgotle a botsa ka go tshwenyega.

"Go a kgonega gore ba bo ba le teng. Le fa..."

Goabaone Motsepe a mo tsena ganong. "Maikutlo a gagwe o na ke afe malebana le tsotlhe tse, rre Selamolela? A one wa leka go a bona?"

"O ikaeletse go tshola lesea le a le rweleng mo mpeng, mme mmaMotsepe. Masego o akanya gore lesea leo ga le molato, le na le tshwanelo e e sa refosanweng ya go tshela, mme tshwanelo eo ga e a tshwanelwa ke go thibelwa ka ntlha ya sebe sa rraalona kgotsa seo a se bonang jaaka go tlhoka maikarabelo ga mmaalona, fa a ne a idibala morago ga go itshiela thata."

Goabaone a nyeba ka go itse. "Fela jaaka ke belaetse. Seo ke ka ntlha ya kgodiso ya gagwe mo tumelong ya boKatoliki. Le gale, fa e le gore seo o gorogile mo go sona morago ga kakanyo e e edileng, mme a lemoga sentle ditlamorago tsa tshwetso eo, ke tsaya gore re tshwanelwa ke go e agela mosako, ra e tlotla," a ba bolelela.

A boa a latlhela matlho, fa fatshe gape, mme a tswelela pele ka go phepafatsa phate e a neng a dutse mo go yona.

"Le fa e le gore tshwetso eo e a go tshwenya rraagwe thata," a bua ka lentswe le le kwa tlase, a ntse a ntsha matlakala mo phateng.

Joseph Kgotle a thikitha tlhogo ka go tlhaloganya ka a ne a setse a kile a thulana le rre Kgabo Motsepe, mme a itse bogale jwa gagwe.

"Kana o rile leina la ga rraagwe lesea ke mang? Leina la mosimane yo a mmetileng?" Goabaone a botsa.

Knox Selamolela a itshikinya mo pankeng e kete ga a nnisega, o a kokonelwa. A beela kopi ya mogodungwana le pirinki kwa thoko, mme a bulela lentswe la gagwe tsela ka go gotlholala ka ditlhong.

"Eo," a bua a iketlile, ka kelotlhoko, "ke kgang e e seng monate ka gope, mme mmaMotsepe."

Barutabana ba babedi ba falola marota a ga Kgabo Motsepe ka metsotso e se mekae ka a boetse gae go sa fete metsotso e le lesome ba sena go laela.

A epela marota a gagwe mo go morwadie yo a neng a tshogile la go swa, mme botshelo jwa ga Masego ba thusiwa fela ke fa base Schalk a tshwara rraagwe ka thata.

Karolo ya VI

MmaSontaga o ne a sa rate maokelo, a dumela gore ga a siamela pholo ya gagwe.

Le ona monko o o maatla wa dibolaya ditshenekegi wa tlwaelo mo maokelong o ne o sa kgone go bolaya go nka ga loso mo dinkong tsa gagwe makgetlo otlhê ao a neng a gata mo boekelong.

O ne a tlhoile ditulo tse tsa kalafo. Go ya ka ena, fa motho a amogelwa teng, e ne e le molaetsa o o utlwalang sentle gore motho yoo o mo tseleng go bona Mmopi wa gagwe, mme balosika lwa gagwe ba simolole go rulaganya madi a go mmoloka le go reka kgomo yo mogoga.

E ne e le nakonyana fela, mme rotlhe re tla bo re utlwa leina la molwetsi yo o kwa boekelong mo lenaneong la seyalemoya la go bega dintsho.

Jaanong a le dingwaga di feta somaamarataro, MmaSontaga o ne a rorisa Morena, a mo lebogela pholo eo a neng a mo segofaditse ka yona; a seka a tshwanelwa ke go robala kwa boekelong.

A tsamaya a eme thwii, a sa dirise le lona lore.

Go ena, go ne go sena molemo o o ka tswang mo tlhakantsukeng ya dikgetsi tsa polasitiki tseo di neng di bontsha ka fa teng, di tletse metsi le melemo ya mebalabala, mme di e tshela mo molwetsing ka dipeipe tse dintsintsi tseo di neng di tsena di tswa mo dikarolong tse di farologaneng tsa mmele wa gagwe.

Metšhini e e tshosang, e e lelang jaaka pelo ya motho, e ne e tlhola; mme banna le basadi ba ba tsweleng bosweu, ba sasanka le bookelo ka ditshipi tse di sisibosang mmele, ba batla go di tsenya mo mebeleng ya balwetsi le bona tota ba ne ba tlhola.

"Fa nako ya me e fitlha, tlogelang thata ya Modimo e diragale; lo se nkiseng bookelong!" seo e ne e le pina ya gagwe ya tsatsi le tsatsi go balosika lwa gagwe.

MmaSontaga o ne a sa tswa go etela bookelo malatsi a mararo a a fetileng, mme setlogolo sa gagwe se sa bone le go bona gore o tsile go se lekola.

Masego o ne a kaname fale, a sa utlwe, a ntsha modumo o o tshosang ka dinko go tsamaisana le go ya fatshe le godimo oo a neng a lomagantswe le one ka peipi e ntsho.

"Nnyaya," a gana, "dilo tse tsa segompiano ke maiteko a a sa kayeng sepe go lelefatsa matshelo a batho, mme a tla nna a betse se fololetse!"

Setlogolo sa gagwe, Masego, se ne se robaditswe mo phaposing e go neng go twe ke ya kalafo e e tibileng, a bolelelwa ke mongwe wa baoki.

"Ke ba ba kae ba bona ba ba tshelang?" a batla go botsa mooki fa a bona phaposi eo e na le ditopo tse dingwe tse di tshelang.

"Go na le kgonagalo e kgolo gore o tla tshela," Mooki a ithaopa go mmolelela e kete o bala tlhaloganyo ya gagwe.

"Fela, fa e le lesea le a le rweleng mo mpeng lona, ga re itse..." mooki yo o mmelenyana, yo o botho, a tswelela pele ka go betsaka magofi ka tsela ya gore: "go itse Modimo fela".

"Dikgobalo tse a di boneng fa a ketekwa ke rraagwe di ka bo di mo thusitse ka di mo lerile kwano, mme ra itse go lemoga ka tshoganetso gore o na le bolwetsi jwa kgatelelo ya madi a magolo jwa baimana. Go seng jalo, gongwe lo ka bo lo bone

fela a wa ka setorouku, a swa letlhakore kgotsa a thula botala ka tlhogo. Jaanong ge, fa kgatelelo e ya madi a magolo e ka tswelela pele go nna le karolo ya go idibala, go kotsi thata," Mooki a mo tlhalosetsa.

"Ehe?"

"Ebu mma, go jalo."

"Mme o akanya gore lesea lona le tla tshela?" MmaSontaga a botsa a ntse a kama moriri wa ga Masego yo o idibetseng ka bogare jwa letsogo. "Bua nnete fela, o se ntshubele sepe ngwanaka."

"Ga ke batle go bua maaka; fa e le Masego, gona le kgonagalo e kgolo ya gore o tla tshela. Fela kgonagalo eo e ka tokafatswa ke go ntshiwa ga lesea mo go ena."

"Go ntshiwa ga lesea? Mo kgwedding ya bone mmaalona a le moimana?"

"E..." mooki a batla tsela e e siameng go tlhalosa.

"Ka bomadimabe, lesea le tla tshwanelwa ke go ntshiwa gore Masego a tshela. Dingaka di mpa di emetse gore maemo a go dira ga diphilo tsa gagwe a lolame, mme ba tla bo ba mo kgaramelelsa mo phaposeng ya karo go ntsha lesea ka karo le ise le gole sentle. Ka botlhoko, kgonagalo ya gore le tshela e kwa tlase thata. Tota le ona masea ao a ntshiwang a setse a le ka kwa ga dikgwedi di le supa a duba thankga go tshela," mooki a tlhalosa ka kutlwelobotlhoko, a iketlile.

A tshwara MmaSontaga mo legetleng ka bothitho.

"Ke a leboga, Modimo!" mosadimogolo a rapelela mo pelong ka boitumelo, a lemoga gore seo, se tla tokafatsa maemo a a masisi kwa lelapeng la morwarraagwe.

O ne a setse a buile le morwarraagwe Kgabo Motsepe ka keteko ya gagwe ya botsenwa ya ga Masego, mme Kgabo o ne a ikotlhaya.

Fela MmaSontaga o ne a sa dumele gore Kgabo a ka itumelela Masego fa a boela gae le lesea mme, mo ngwageng o o tlang, a pharama kwa gae a sa boele sekolong.

Jaanong Modimo o ne a araba merapelo ya gagwe: lesea le le lerileng kgotlhang kwa ga Kgabo ga le kitla le tshela.

Gongwe kagiso e tla boa e rena kwa ga Kgabo.

Fa a ya go lekola Masego gape morago ga malatsi a mararo, MmaSontaga o ne a aparetse phešwana ya mariga bothitho. Fa a tsena mo bookelong, o ne a rwele tshepo e mo pelong, mme ya oketsega fa a bona Masego jaanong a tswile mo kidibalong ya gagwe, a dutse ka marago mo bolaong jwa gagwe, a thekgilwe ka mesamo.

Masego a lebega a le botoka thata, e bile jaanong a tlotla le mmaagwe le ngaka; bobedi bo eme fa thoko ga bolao jwa gagwe.

"A Modimo a bakwe!" a goela pelong fa a itlhaganela go ya kwa go bona.

"O botoka thata go feta fa ke ne ke le fa malobanyana fa... A Modimo a bakwe!" a buela godimo a mo sekaseka ka boitumelo.

"Jaanong o tla lemoga gore fa Beibele e bua ka go tsoga mo baswing ga morwa motho ka letsatsi la boraro, ga se lenaane fela," ngaka ya dira metlae e thubega ka setshego.

"O nepile ka tshwaro ya Modimo mogadibo; ke ka yona Masego a kgonneng go tokafala jaana. Re tshwanelwa ke go leboga Modimo go bo a re neile dingaka tse di pelotelele, tse di kelotlhoko jaaka ngaka Mpe fa... Ngaka Mpe, a o setse o kopane le mogadibo.

"Ka tumo ya gagwe fela," ngaka ya tswelela pele go tshega. "Ke itumelela go kopana le wena, mme," ngaka Mpe a ntsha letsogo go mo dumedisa.

MmaSontaga o ne a gakgamaditswe ke metlae ya ngaka le puo ya gagwe gore o kopane le ena "ka tumo fela".

"Ke leboga tlhokomelo ya lona go setlogolo same, ngaka," a ikgapeletsa go se tsee tsiya metlae eo. "O ikutlwa jang gompieno, Masego?" a itebantsha le Masego.

"A o a itse gore ke mang?" a mmotsa fa a gakololegelwa gore o ne a idibetse malatsinyana.

"O ntsaya jang rakgadi?" Masego a phatsima ka monyebo, a bua a iketlile, ka thata. "Fa gongwe tokafalo yame e tla phimola dipelaelo tsa gago tsa gore maokelo ga a na molemo..."

A bona gore tota Masego o rarabologetswe.

"Shh!" a mo didimatsa ka lentswe le le kwa tlase. "A o batla go ntlhoboganya le ngaka o ntse o bona ke sa ntse ke batla go itse gore o a bo a reng fa a re o kopane le nna 'ka tumo' ya me? Lo ntse lo mmolelela maaka a fe ka nna, Goabaone?"

Ngaka e e metlae ya mo utlwa, mme ya thunya gape ka setshego. "Se tshwenyege mme, ga ke a kgopisega. Go bua nnete, ke rata batho ba ba dipotso, ba ba nang le megopolo e e bulegileng, ka jalo, ke ne ke fisegela go kopana le wena. Mooki wa ga Masego o mpoleletse ka wena..."

"O raya mosetsana yole?" a tshega. "Ka jaanong ke setse ke senyegile leina, ga nkitla ke senyegelwa ke sepe go botsa: karo e tsamaile jang, ngaka Mpe?"

"Karo?" ka boraro ba botsa ka bongwe. Ba mo gakgamaletsa pele.

"Ee, karo ya go ntsha lesea. Mooki o ntheile a re lo ne lo siamisetsa Masego go mo isa karong, a ga go jalo?"

"Jaanong ke a gakologelwa; ke ne ke sa itse gore o go boleletse," ngaka ya tlhalosa. "Bomme, tsayang ditulo lo

duleng fa fatshe; ke batla go le tlhalosetsa ka maemo a a sa tlwaelegang a tokafalo ya ngwana wa lona. Maemo a a sa tlwaelegang, e le ruri."

MmaSontaga le Goabaone ba goga pankga go tswa ka fa tlase ga bolao jwa ga Masego go dula, mme Masego a dulela pele mo bolaong go utlwelela le ena.

"Nnyaya; ga re ise re kgabaganye mmila wa kotsi, fela багаетшо, lo ka itumela jaanong, lwa rulaganya go amogela mhikwana. Motsadi le lesea le le mo mpeng; boobabedi; go na le kgonagalo e kgolo thata gore ba tla tshela," ngaka ya tlhalosa.

"Boobabedi?" MmaSontaga a palelwa ke go itshwara, mme a pharoga.

"Mme..."

"Ee, ke tla mo ntlheng eo," ngaka ya bo e setse e mo tshotse. "Bonang fa, ga ke re dilo tsotlhe di apere tolamo jaanong; re tla tshwanela go gata dikgato di le dintsi pele re fitlha foo. Fela, ga ke na pelaelo epe gore kgonagalo ya gore Masego le lesea la gagwe ba tshele e tona thata... Le fa mogologolo a rile re se sugele ngwana thari mpeng..."

MmaSontaga le mogadibo ba lebelelana ka menyebō, ba kgatlhwa ke ngaka e e sa latlhegelwang ke setso sa yona fa e atlarela setso le bongaka jwa bophirima.

Ba ne ba setse ba bone barutegi ba le bantsi ba Bantsho ba dira jalo, ba itira Basweu ba bantshwana.

"A maiteko a lona go tshedisa lesea ga a kitla a bolaya mmaalona?" MmaSontaga a botsa ka tlhoafalo.

"Ke tlhaloganya le go akgola potso ya gago, rakgadiatsona," matlho a ngaka a phophoma kgatlhego. "Le fa dilo e kete di thololo, di tsamaya sentle, ga re kitla re ikhutsa. Re tla bo re ntse re mo sekaseka ka tlhoafalo, mme, le fa re mo lokolola go

tswa mo bookelong, re tla eletsa gore a tsamae tshekatsheko ya gagwe ya boimana fa. Mo bekeng nngwe le nngwe ya bone, fa e le gore go tla kgonega..."

"Beke nngwe le nngwe ya bone?" Goabaone a tsiboga a ingwaya tlhogo e e ntseng e fetoga putswa ka iketlo; a sa dumele gore o tla nna le madi a go mo tsamaisa go tswa kgakala, kwa Silkatsnek, go tla kwano Atteridgeville, mo boekolong jwa Kalafong.

"Ga go na bothata, ngaka, o tla kgona," MmaSontaga a akanya ka bonako, mme a tlhaga Goabaone thuso. "Masego o tla bo a dula le nna mono Atteridgeville go fitlha a bona lesea la gagwe," a tlhalosa fa a bona Goabaone le Masego ba gagametse.

Ka pelotelele, ngaka Mpe a tlhalosa maemo a Masego le lesea ka tsela eo motho yo a se kileng a okomela dibuka – tota le tsona tsa bongaka – a ka tlhaloganyang ka teng.

A netefatsa gore mooki o ne a boleletse MmaSontaga boammaaruri ka maikaelelo a bona go mo isa karong, le gore tokafalo ya gagwe e e sa tlwaelegang e ne ya ba fetola megopolo.

"Jaaka mooki a go boleletse raggadiatsona, fa moimana yo o tshwerweng ke kgatelelo ya madi a magolo a simolola go aparelwa ke bolwetsi jwa go idibala, seo ke tshupo e khibidu ya kotsi mme, go mo tshedisa, re tshwanelwa ke go itlhaganela go ntsha lesea re sa kgathalalele gore a dikgwedi tsa lona di tla le kgonisa go tshela kwa ntle ga popelo ya ga mmaalo kgotsa nnyaa..."

"Jaanong? Maikaelelo a lona ke eng ka Masego? Kana o ne a idibetse nako e telele fela..." Goabaone a botsa. "Bonang fa, batsadi ba me," Ngaka ya bua ka boikokobetso. "Le fa ke a tle ke jele nala fela kwa kerekeng, tumelo ya me ga e kalokalo. Fela..."

"Fela?" MmaSontaga a mo rotloetsa, a fetswa pelo ke go bua lolololo ga gagwe.

"Fela ga ke na pelaelo epe gore mongwe kwa godimo o batla Masego a tshola ngwana yo a mo ithweleng. Boammaruri ke gore rona jaaka dingaka ga re a dira sepe seo re sa tlwaelang go se dira, fela re gakgamaditswe ke tokafalo ya ga Masego go tswa mo go idibaleng ga gagwe. Jaaka ke kaile, tlwaelo ke go ntsha ngwana gore kgatelelo ya madi a a kwa godimo le go idibala ga moimana go fole, fela, ka Masego, ga re a ka ra tshwanelwa go dira seo. Ka bokhutshwane, seo ke maemo a ga Masego le lesea la gagwe. Go lebega ba tla tshela sentle fela." ngaka Mpe a ba solofetsa.

"Ao?" Goabaone a gakgamala go utlwa seo.

"Jaanong bagaetsho ke tsaya gore ke tshwanela ke go lo naya sebaka sa go bua tsa selegae. A ke konosetseng foo, mme ke le eleletseng go tlhola sentle, bomme; wena Masego, ke tla go bona mo nakong e e sa fediseng pelo..." ngaka Mpe a bua jalo fa a tswa ka phaposi.

Ga nna nako e khutshwane ya tidimalo gareng ga bona, e tletse kgakgamalo; go duma fela metšhini ya phaposi ya kalafelogodimo.

Masego a nna wa ntlha go thuba segagane morago ga go tsamaya ga ngaka. "Ke bona ka fao o hutsafaditsweng ke kgang ya ga ngaka rakgadi," a bua a mo tshwara ka seatla. "Se tshwenyege rakgadi; o tla re tshedisa noka le fa e le gore ke ena yo a eletsang gore ngwana a tshele."

MmaSontaga a amega, mme dikeledi tsa tsorotla go tswa mo matlhong a gagwe. "Ga se gore ke ne ke sa batle o mo tshola, Masego..." a bua a lela.

"Ke a itse gore o ne o nkakanyetsa rakgadi; gore ke se nne le mathata ka senyegelwa ke sekolo... Le gore go nne le kagiso kwa gae..." Masego a mo gomotsa ka lentswe le phophoma lerato.

Botlhoko jwa motsotso jwa fetela mmaagwe, Goabaone, mme le ena a thunya ka selelo. "Ammaaruri o godile, Masego!"

Fa go ne go na le pelaelo mo go ena gore morwadié ga a ise a gole sentle go nna motsadi, ya nyelela fa a utlwa phatlhogo e e tswang mo molomong wa gagwe.

"Ke leboga thuso ya gago fa o re wa ithaopa go mo amogela kwa ntlong ya gago go fitlhela a bona ngwana, mogadibo," Goabaone a mo leboga.

"Ga se matsapa a a kalo, mogadibo; ntlo yame ke legae la gago le balesika la gago...Mabapi le ngwana, Masego," a bua a iphimola dikeledi, "ke thato ya Modimo; a re mo amogeleng. Jaaka leina la ga mmaago le bua, Goabaone... Le fa e le gore mo tshimologong re ne ra eletsa gore a se tle jaanong..."

"A a fetang ao ga se nnete, mogadibo..."

"Ke batla ke lebala, Masego: ke buile le rraago, mme o a ikotlhaja thata...O rile ke go lerele madume le molaetsa wa gore e kete o ka fola ka bonako," MmaSontaga a tswelela pele.

"Ke a leboga, rakgadi. Le fa ke sa eme nokeng ka moo a nketekileng ka gona, ke tlhaloganya ka moo a ka bong a utlwisitswe botlhoko ke go ima ga me. Segolose-tonna morago ga dikgang tse di botlhoko tsa ga abuti July..."

"Ao morwadiame, o pelontle le lerato tota..."

"Ke ka moo re yang go wa le go tsoga le ena go godisa lesea la gagwe, mogadibo Goabaone."

Karolo ya VII

Fa a kabo a sa lomiwa tsebe, Masego le ena o ne a tla raelesega.

Ngwaga o ne o sena go runya; e le mo bosimologong jwa ya Ferikgong, mme Masego e le mongwe wa boidiidi jwa batsamaya ka setimela mo phaposing ya koloi e, e telele ya malatlha. Bontsi jwa batsamai ba boela makgoeng go selela bana ba bona.

Monna yo o mo gareng ga dingwaga tsa gagwe, yo a neng a dutse mo molemeng wa ga Masego, o ne a ya go fapaana le mothapi wa gagwe ka a ne a santse a gateletswe ke ditlamorago tsa go phaka dino le dijo mo setlheng sa Keresemose.

Jaaka mogala wa motshwaraditlhapi, tlhogo ya gagwe e komele fatshe, a boe a e goge ka bonako fa a tsoga fa e batla e thula mangole a gagwe.

Monko o o nkgang pho! go tswa mo molomong wa gagwe tlhalosetsa Masego motlhodi wa boroko jo bo tseneletseng jwa monna yo; bojalwa.

Moreri yo o kgwang ditemana tsa Beibele bonolo a didimala, a nna tsho ga motshudi, fa setlhopa sa banna se palama terene mo botshwarelatereneng jwa Thembisa jwa Oakmore; ura pele koloi ya malatlha e ka fitlha kwa Gauteng.

Difatlhego tsa bona di le mabadibadi a a tshosang, ba tswele dijase tse di kima, tse di neng di fitlhile tseo di itseweng ke Modimo fela, mme ba tsena ka lerata.

Segakolodi sa moreri sa mo gopotsa.

Le fa a ne a rata jang go tshwarela Morena ditlhapi, o ne a gapeletsega go boela morago, a ba neye sebaka go latlhela matloa a bona go itshwarela tsa bona ditlhapi.

Oo e ne e le molao o o sa kwadiwang, mme a o tlhaloganya sentle, wa bolesome le bongwe.

Moetapele wa setlhopa se sa banna a sekaseka phaposi ya setimela go bona tulo e e mo siametseng mme, fa a e bona gaufi le maoto a ga Masego, a tla go tlhaba thedi gona.

"Jaanong e ke nako ya go busa madi a lo setseng ka ona ka Keresemose!" rotwe e ya monna ya goa fa e sena go butswela fuluru ya phaposi mowa go e phepafatsa.

A ala lekwalodikgang gona, mme a tswelelapele ka kodu e kima, kwa godimo; "e ke nako ya go itirela madi go duelela bana kwa dikolong."

A latlhela letaese go tswa mo kgetsing mo godimo ga letlakala la lekwalodikgang le a le adileng fa fatshe a sena go le boka.

"Ke pop!" ga tlhalosa mongwe wa banna ba ba palameng le ena kwa Oakmore, mme a duletse kgakajana go fitlha gore ke diselamma tse di ratanang.

Go re jalo a raya maemo ao letaese le weleng ka ona; le lebisitse nomoro ya thataro kwa godimo.

"O diphatsa ka mataese monna; o kgonang jang?" motsamaya le ena yo o batlang go fitlha seo a tswelela pele go mmotsa.

"Se ke dinyane wa rra; dikgolo tse ke di kgonang di ka go gagamatsa," a ipoka. "Le gale, go latlha "pop" ga se maitlhome a motshameko o ke batlang go o tshameka le lona. Lona ke le tlhofofaleditse ona gore le tle le iponne madi mo kgwedding eno ya tlala; le sena go lebala gore 'phiri o rile ga bo se gangwe', la senyaka madi otlhe ka nako ya matswalo a Morena."

"Maitlhomō a motshameko wa gago ke afe? O o tlhofofaditse jang?" motsamayammogo nae wa bobedi a botsa; le ene a duletse kgakajana, mo letsogong la moja.

Jaaka ba rulagantse, kgatlhegelo ya batsamaya ka setimela mo phaposing ya gola, matlho otlhe a tlhongwa mo letaeseng la moetapele wa bona.

E ne e le fela gore Masego a boleletswe ka makatikati a botsotsi ba go dirileng gore a ba ele tlhoko, mme a feleletsa a gopola gore ke semaumau fela se se ka se ba boneleng.

"Maitlhomō a motshameko ke go ntshupetsa sekhurumelo seo letaese le leng ka fa tlase ga sona," moetapele a tlhalosa.

A ribega dikhurumelo di le tharo tse di ntsho tsa dinotsididi fa fatshe, di dutse ka go tlhomogana.

A tsaya se se mo gare ka kgonope le tsodimatsoke ya la moja, mme a khurumetsa letaese le le fa fatshe ka sona, a boa a se gogela mo moleng go tlhomogana le tse dingwe tse pedi.

Ka makgethe a a boitshegang, a gogela se se fa gare, se khurumeditse letaese, kwa molemeng; se se fa molema a se baya fa gare; a boa a kgaramelatsa se se fa gare kwa molemeng, mme sa molema sa tla go tsaya bodulo jo se bo tlogetseng mo gare.

A leba monna wa ntlha go mmuisa ka monyebo, mme a mo gwetlha; "ntshupetse gore letaese le fa tlase ga sekhurumelo sefe, mmanape."

"Oo ke motshameko wa bana!" a araba ka go itshepa a supa. "Le ka fa tlase ga sekhurumelo se se fa molemeng." Moetapele a se ribolola, mme ka basadi; monna yoo o ne a nepile.

"Fa o kabo o ne o beeditse madi, o ka bo o ntshwere jaanong!" moetapele a buela godimo. "A ga o batle go beelatsa? Gopola, o rile se 'ke motshameko wa bana'..."

"Ee. ke ona. E sa ntse e le la me leo," a mo araba fa a tsenya letsogo mo kgetsing ya borokgwe go ntsha madi go beeletsa.

"Ijo! mmawe!" moetapele a itira e kete o utlwa botlhoko fa a mo tshwara gararo, a ntse a nepa moo letaese le leng gona.

A atisa madi a gagwe ka boraro go nna diranta di le kgolo somaamatlhano.

"E re ke se nne megagaru, ke emise pele lesego lame le nyelela..." a buela godimo a tsenya madi mo kgetsing go boela kwa bodulong jwa gagwe mo letsogong la molema.

"Legatlapa!" moetapele a dira e kete o a mo sotla.

"A go na le mogale mo phaposing e?" a tshela bofofu mo go bapalami ba bangwe mo phaposing.

Ba tshumetswa ke "lesego" la mmeeletsi wa ntlha, batho ba bangwe mo phaposing le bona ba iteka.

Dithlapi tsa simolola go tlatsa letloa la moetapele ka, gangwe le gape, e ne e ntse e le "a o ne o mpeile letaese" fa a ribolola sekhurumelo seo mmeeletsi a neng a akanya gore letaese le ka fa tlase ga sona.

Madi a bana kwa sekolong, a diaparo tsa sekolo, a go ja kwa tirong, a go reka karata ya beke ya terene go ya tirong, jalo, a timelela mo kgetsing e e senang botlase ya moetapele.

"Go botoka thata kwa sekolong go na le go tlhakanela phaposi ya terene le dikebekwa tse di pelotshetlha tse!" Masego a akanyetsa mo pelong.

Ka go tlhoka lesego, pelo e ne e sa kgone go ja serati; a patelesega go nna mo setimeleng se sa go ya Gauteng.

Dithulagano e ne e le gore, morago ga go tshola lesega la gagwe kwa bookelong jwa Atteridgeville, Kalafong, Masego o tla boela gae kwa Silkatsnek le lona.

Mme, ka kgwedi ya Ferikgong, o tla le tlogela le mmaagwe teng go boela sekolong go tswelelapele ka dithuto.

Rraagwe o ne a setse a kile a mo etela gantsi kwa bookelong, mme ba ne ba boelane le morwadie; go rena kagiso magareng ga bona.

Fela, dithulagano tse di ne di sa gopola bopelompe jwa ga base Schalk. Kgotsa le ga gona gore go ikobonya ga ga rraagwe Masego, Kgabo, go ne go na le phelelo, e se ga bosakhutleng.

Ntwa e e matlho mahibidu ya faga gareng ga bona fa base Schalk a befa morago ga phosonyana e nnye ya ga Kgabo. A mo wela godimo ka mabole le sebepi.

A sa itse gore eo ke nako ya go fuduga ga dintla, a tsamaela kgatlhanong le tsona.

Fa sebepi se sena go mo ratha mo mokotleng la bo somaamararo, Kgabo le ene a befa.

A fetoga go lebagana le base Schalk ka matlho a a tukang molelo o o fisang go feta wa sebepi.

Base o mo tlhapaola ka bagaabo fa a bona a mo leba mo matlhong, a sa a tshabise jaaka lekgoba le tshwanelwa ke go dira.

Kgabo a mo tshwara ka kgokgotso ka matsogo a gagwe a mantsho, a mesifasifa e e tiisitsweng ke tiro e e boima ya diatla. A gatelela.

Base Schalk a ratha jaaka tladi ka lebole mo, motlhagareng, mme mangole a Kgabo a batla a ineela; a roroma go le gonnye.

A ngaparela ka la molema leoto fa fatshe, mme a raga Schalk mo bonneng ka thata ya pitse e tsubisitswe matekwane, a boa a mo nesetsa pula e e sa tsheng ya medupe ya mabole mo sefatlhegong, dimpeng le mo dinokeng.

A mo kolobetsa a ntse a mmolelela tseo a di jeleng ka tlala.

Badiri ba bangwe mo polaseng ba ne ba tle ba tshwarwe matsogo ke mookamedi wa bona yo ba neng ba mo tlotla thata, Kgabo Motsepe, fa ba rera go tsosa khuduego kgatthanong le kgatelelo ya ga base Schalk.

Fa ba bona jaanong go nna pelotelele le go kgotlelela go sita mongwe wa "magosi", Kgabo, bona "malata" ba itlhoboga. Ba dika mmisisi mo phaphosing ya go apeela jaaka motshitshi wa dinotshi fa ba se na go mmofelela mo setulong. Bangwe ba tabogela kwa phaposing ya dijanaga tsa ba ga van Jaarsveld, ba tla le peterole go sanasana ntlo ya bona pele ba e eja ka molelo.

Ke ka moo Kgabo a ileng a bonwa molato kgotleng ya tshekelo ka polao le tlhotlheletso ya go bolaya le go senya, mme moatlhodi a laela gore a bolawe ka kgole.

Badiri ba bangwe ba le robongwe bona ba romelwa kgolegelong nako e e telele.

Mogoloe Masego wa ntlha, Jeremiah, o ne a sa le a ya teng, mme jaanong a fetogile lekgwelwa leo go iseng go utlwiwe sepe ka lona.

Yo o mo tlhatlhamang, July, ene e ne e se kgale a etse mo maitekong a gagwe le balekane ba gagwe go tshwara poo banka mo toropong ya Tshwane; a thuntshitswe ke mapodisi.

Jaanong rraagwe, Kgabo, o ne a letile motsotso wa gagwe le rrathapo kwa kgolegelong e kgolo ya Tshwane.

Mmaagwe ena, Goabaone, a sena bodulo morago ga go ša lorelore ga ntlo le polase ya ba ga van Jaarsveld.

Go dira jalo, a fetoga moeng o o naka di maripa jaaka morwadie, Masego, le setlogolo sa gagwe, Sello.

Masego o ne a tla dira eng, fa e se go thusa rakgadi mokgweleo wa gaabo?

Go solofela rakgadie go ba tlamela ba le bararo, go tlhakanela ntlo le bona le go mo duelela fa a boela sekolong e ne e le go se mo akanyetse.

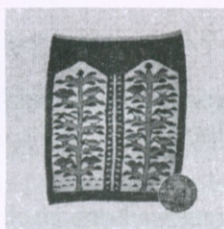
Rakgadie o ne a itse mme mongwe mo mmileng wa bone go tswa kwa go ene yo a neng a le gaufi le go tlogela tiro ya kwa dikhitšhining tsa Gauteng ka ntlha ya botsofe.

A sa itsape go nna nakoriyana koo go ruta yo o ratang go loma serota tiro.

"Ke monna le mosadi ba ba pelontle, ba ba setseng ba ile ba Majuta. Ke ba diretse dingwaga di ka feta somaamane mme, jaaka ke kaya, go ntiretse molemo o montsi go ba direla," mme o a leng gaufi le go latlha leso le lefeelo la go direla basweu bao a tlhalosetsa MmaSontaga.

"Gonngwe setlogolo same se ka nna le kgatlhego," MmaSontaga a araba.

"A a mpe a nne le kgatlhego... Ga a kitla a ikotlhaela go dira jalo."

Karolo ya VIII

Ngwaga wa 1966 o ne o sa tswa go tlhagisa tsebe go tswa mmung o o nonneng moo peo ya o o fetileng e jetsweng gona.

Go lebega e kete fa o fela ka Sedimonthole, kotulo ya Masego e tla jesa di welang gape.

Moratiwa wa pelo ya gagwe, Sello, o ne a gola sentle, mme jaanong a le dingwaga di le thataro. A fetsa go amogelwa kwa sekolong sa Maroma kwa Tshwane go simolola mophato wa "A".

Beke ya boraro go tloga jaanong o tla bo a keteka dingwaga di le thataro le ba ga Lazar.

Mo nakong eo, o ne a ithuta go apaya Sejuta, "kosher", le go thaloganya gore go tlele jang gore mme Gladys Sehloho a ba direle "dingwaga di ka feta somaamane" ka boitumelo.

E le ruri, o ne a sa ikotlhaele tshwetso ya gagwe ya go ba direla.

Ba le lerato, ba akanyetsa badiredi ba bona ba ga Lazar; gangwe le gape mma-Lazar a tle a mo gopotse: "Masego, fa o na le mathata, a ke o re bolelele tlhe, gore re tle re go thuse fa re kgonang teng."

Gangwe le gape fa a bua jalo, pelo ya ga Masego e rothe madi fa a gopola moswi rraagwe. "Fa ba ga van Jaarsveld ba ka bo ba ne ba le jaana, gongwe rre a kabo a sentse a tshela..."

A mo gakolegelwa ka letlhologelelo, rraagwe, bogolo ka pono ya jaanong ya bogolwane; ya motho wa maitemogelonyana mo botshelong.

Kana ga twe ponelomorago ke pono ya go gaisa tsotlhe.

Masego a gopola rraagwe a khubame fa pele ga satane yole Schalk van Jaarsveld gore fela a kgone go ba tlamela. Bofelong jwa beke, fa badiri ba polase ba bangwe ba ya go itapolosa, a itime monate go ya kwa torotswaneng e e gaufi ya Brits go dira mo ditshingwaneng tsa maburu go oketsa madinyana a gagwe. A apara makgasa a a rokilweng gantsi fela gore molekane wa gagwe le bana ba apare sentle.

Dikeledi tsa seka mo matlhong a ga Masego fa a gakologelwa monna wa seriti, yo, mo nakong eo a neng a tlhoka mafoko a a mofutho a go mo gomotsa go tswa mo go bona, a feleleditseng e le ena mogomotsi le motshidisi wa bona.

Fa o tsena ka mojako wa kgologelo ya Tshwane, ditshipi tse dikima; mapodisi a a tlhometseng thata a a motlele, a sasanka gotlhe; le diforomo tse di sa feleng tse o neng o tshwanelwa go di tlatša pele o ka letlelelwa go tsena; tsotlhe tse di ne di go siamisetsa lefatshe le la badisa ba ba dipelo tsa maje, tse di jaaka dipota le bofatshe jwa kgologelo eo.

Sethitho se se tsididi sa fologa ka mokotla wa ga Masego fa mojako o o tlhokang palo wa tshipi o bulwa, mme o lotlelwa fa morago ga bona ka senotlolo se se kimakima; fela jaaka lepodisi le dirile ka e mentsi eo ba fetileng mo go yona.

Ba utlwa go opelwa ga difela tsa kereke ke setlhopa sa banna kgakajana, mme lepodisi la ba bolelela gore ao ke mantswe a babolai, babeteledi, dirukhutli, magodu ao a boneng Jesu fa nako ya go bolawa ka thapo e atamela.

"Fa o batla go bona modumedi wa nnete, etela kgologelo e e nang le lefapha la bao ba letileng go bolawa," lepodisi la ba bolelela ka go tlhoka kutlwelobotlhoko, le tshega.

E kete ga a itse gore rraagwe; molekane wa ga mmaagwe, morwarraagwe rakgadie, le ena ke mongwe wa baletathapo bao...

"Phimolang difatlhego tse di tlhomolang pelo tseo bāsetsana," rakgadi MmaSontaga a ba kgalemela ka lentswe le le kwa tlase gore lepodisi le se utlwe. "Lebegang jaaka batho ba sa angwa ke botlhoko jo... Go tla mo tiisa mooko go bona gore ga ba kgona go le kgobera maikutlo."

"O bua nnete mogadibo," Goabaone a dumalana le ena, mme a leka go phatshimisa sefatlhego sa gagwe. "Re tshwanetse go swa lesa la nku, re lelele teng."

A nyeba ka boitumelo go ba bona ba tsena ba gata ba gatoga, ba sa goge maoto jaaka batho ba robegile mowa.

A rapela gore ba se angwe ke go mmona a le mo kgolegelong gareng ga dikgolegelo: a bofilwe maoto, a apesitswe diaparo tse di bodutu tsa botala jwa bojang, mme a kgona go bua fela le bona ka founo mo morago ga galase e kima.

Bosatane ba, ba ne ba sa batle go mo naya tšhono ya bofelo go amana le ba lesika la gagwe le moratiwa wa gagwe...

Mafoko a ga MmaSontaga a duma mo ditsebeng tsa ga Masego: "Lebegang jaaka batho ba sa angwa ke botlhoko jo..."

A busa monyebo wa ga rraagwe ka fa morago ga galase.

"Le na le ura fela go e tlhakanela ka boraro jwa lona," lepodisi le le tlhokomelang batshwarwa, le le difakafaka, la ba itsise ka boitumelo.

"Ura e le nngwe fela'." a boeletsa a ba supetsa ka tshupabaloyi e e neng e tlwaetse go naya Bantsho melao.

Ka bonako, ba dumalana gore nakonyana e, ba tla e rebolelana jang.

Ga simolola Goabaone, mme a bua le ena nngwepeding ya ura; metsotso e somaamararo.

Ga latela Kgatsedie Kgabo, MmaSontaga.

Morago ga metsotso e ka fa tlase ga e lesome, a bo a setse a sutelela Masego go tla go dula mo setulong se se lebaganeng le rraagwe go bua le ena.

Fa a tloga, a mo sebela: "Gopola, se ntshe le fa e le nngwe keledi pele ga gagwe ngwana wa morwarre; o tla bo o mo roba mooko fa o dira jalo."

"O na le metsotso e lesome fela," lepodisa la bolelela Masego fa a dula fa fatshe.

"Le goka!" MmaSontaga a gana a goa. "Go setse metsotso e e fetang somaamabedi ... Ke ne ke bala nako go tloga kwa tshimologong ya go mmona," a mmolelela a mo supetsa tshupanako ya gagwe mo letsogong.

A tlaleletsa ka Setswana, "A kgotsa ya gago tshupanako ga e bonale mo sekgweng seo sa boa mo seatleng sa gago?"

Goabaone le Masego ba leka ka thata go gatelela ditshego fa sefatlhego sa lepodisi le go neng go lebega le tlhaloganyana Setswana se hibifalela kwa pele, a tenegile.

Ka fa morago ga galase, Kgabo yo o neng a setse a ithutile go tlhaloganyana seo se buiwang ka fale ga yona ka go buisa dipounama tsa yo o buang, a swa ka ditshego.

"Ke a go rata, rre..." Masego a mmolelela, etswa e ne e se tlwaelo mo Bantshong go dira jalo, a gapilwe ke maikutlo a motsotso. A tshotse founo ka la moja, seatla se se bulegileng sa molema a se belle fa galaseng ka maiteko a go ama rraagwe.

"Ke a leboga ngwanaka le nna ke a go rata," a araba fa a baya la moja kgatlanong le la gagwe la molema mo galaseng.

Madi a ngwana le motsadi a kgabaganya searogantshi sa maitirelo sa metho, mme ba tlhakanela botlhoko jwa gagwe mo dipelong tsa bona tse pedi.

Rraagwe e ne e le setshwano sa ga Jesu mo sefapanong ka tsela eo a neng a lebile leso le le atamelang mo matlhong; a sa ponye.

“Ga re na nako e ntsi, morwadiake, ka jalo o tla intshwarela fa ke tabogaka, ke sobolokanya...”

“Go siame rra, ke a tlhaloganya.”

“A ke simolole ka go kopa maitshwarelo gape go bo ke go beditse thata tsatsi le le...”

A mo tsena ganong. “Ga go tshwenye rre; ke a itse gore o ne o batla go mpetlela bokamoso jo bontle.”

“Ke a leboga ngwanaka, fela go na le selo se sengwe seo o tshwanelang ke go se itse, le go se tlhaloganya,” a tswelela pele, “Ka nako ya rona ya boswa, re ne re sa kgone go lora ka go ya sekolong. Batsadi ba rona ba ne ba dula mo polaseng ya ga base Schoeman kwa Groot Marico fela jaaka re ne re dula kwa go ya ga van Jaarsveld kwa Silkatsnek. Bofelong jwa dikgwedi tse dingwe, o ne a tle a nee lelapa lengwe le lengwe la badiredi ba gagwe ba Bantsho kgetsi ya bopi, masi, namanyana jalo jalo...”

“Ke reeditse. rre.”

“Jaaka ke buile, mo malatsing ao re ne re sa kgone go ya sekolong ka nngwe ya melao ya maburu a dipolase e ne e le gore bana ba badiredi ba bona ba Bantsho ba ne ba tshwanela ke go tsenya matsogo mo ditirong tsa mo polaseng, ba sa ye, sekolong. Ka jalo, batsadi ba bantsi ba gapelesaga go tima bana ba bona thuto gore fela ba kgone go tshola mowa o le mo nameing, a o a ntshaloganya, Masego?”

“Ee, ke a go tlhaloganya rre.”

“Mme, jaaka o itse, ka nako ya lona, maemo a tokafetsenyana. Maburu a mantsi a dipolase a letefaditse dithamo go letlelela badiredi ba bona go romela bana ba bona kwa dikolong.

Bangwe ba bona ba ba agela dikolo mo dipolaseng. Go rialo ke gore, fa nako e ntse e tsamaya, maemo a ne a ntse a tokafalela badiredi ba maburu ba Bantsho mo dipolaseng. Le fa gantsi a ne a tokafala ka bonya jwa leobu..."

"Ee rra, seo ke a-se itse."

"Mme a ne a ka fetoga ka bonako fa, mo gareng ga maemo a mangwe, bana ba badiredi ba dipolase ba ne ba ka se tshameke ka ditšhono tseo ba neng ba di newa go ithuta gore ba tle ba tshele matshelo a a gaisang a batsadi ba bona. Ke ka foo ke neng ka hutsafala fa o ima pele ga nako, Masego. Le fa jaanong ke lemoga gore e ne e se ka thato ya gago."

"Ke lebogela go utlwa seo rra."

"Ke ne ke sa hutsafatswe ke go se rate setlogolo same Sello, Masego. Ke rata mosimanyana yoo ka pelo yame yotlhe. Ke ne ke hutsafatse ka gore ke ne ke batla gore o bo o mo siamiseditse maemo pele o ka mo lere ngwanaka; gore a tle a tshele botshelo jo bo gaisang jwa ga mmaagve fela jaaka mmaagwe a kabo a ne a tshedile botshelo jo bo gaisang jwa batsadi ba gagwe. Seo, le fa ke sa sekaseka dibuka ngwanaka, ke sone tllhabologo: lesika le le latelang le na le diphitlhelelo tse di botoka go feta tsa lesika le le fetileng pele ga lona."

"Ammaruri ke yona rre; ke yona tllhabologo eo."

"Thuto, mosetsana wame yo o rategang, ke mokoro wa boikanyego, oo re ka kgabaganyang madiba a a tletseng dikwena a kgethololo le kgatelelo ya mmala' thuto ke senotlolo sa kgofolesego go bana ba mmala wa sebilo, Masego."

"Ee rra, ke sona tota."

"Seo se mphitlhisana mo molaetseng wa me wa ntlha le wa bofelo go wena, Masego ngwanaka, leka ka bojotlhe jwa gago go bonela Sello ditšhono tsa gore a rutege, ngwanaka."

"Ke tla dira jalo, rra."

"Sa bobedi; mmaago o sutlhile dikgwa le madiba go le godisa wena le bomorwarraago, Masego. Le nna gongwe e kabo e le kgale ke fitlhile fa tulong e e jaaka e, mme ke ena yo a neng a nkgopotsa gore ke na le mamphorwana go a godisa; ke na le maikarabelo a mantsi, ka jalo, ke se intshe 'nonyane e e mephuphutho mebe, ka iphatlha ka diphuka tsame' Masego. Mo tlhokomele, ngwanaka. Makwalo a a boitshepo a re 'tlotla mmaago le rraago gore matsatsi a gago a tle a lelefale mo lefatsheng'."

"Ke tla dira jalo rra; melao ya gago ke tla e tshegetsa, mme ka mo tlhokomela."

"Ke lebogela go utlwa seo, Masego ngwanaka... Jaanong, mabapi le tlolomolao e e ntlhletseng mo tulong e; e kete ke ka bo ke kgona go go raya ke re ke ikotlhaela go ipusolosetsa mo go base Schalk, fela ga ke kgone Masego. Ee, ke maswabi gore o latlhegetswe ke botshelo jwa gagwe fa ke itshireletsa, fela ga ke ikotlhae, Masego. Nako e ne e fitlhile gore a rutwe gore le rona re batho ngwanaka. Ga go ree gore ga re a tlholwa mo setshwanong sa Modimo ka re le Bantsho, mme re tshwanelwa go tsholwa jaaka diphologolo..."

"Ke dumalana le wena rra. Jaaka o bua, lo ne lo itshoketse tshwaromakgwakgwa ya gagwe nako e telele, rra; go feta foo e ne e tla nna bogatlapa. Ke ipela ka wena, rra," a bua a nyeba ka boitumelo.

Kgabo a tshega go le gonnye. "Fela Beibele e bua gore 'o seke wa bolaya' mme nna, le fa ke ne ke sa ikaelela go dira jalo, ke bolaile. Ka jalo, gongwe ke tshwanelwa ke katlholo e ba nneileng yona. Le gale, se tshwenyeye Masego, ke dirile kagiso mo magareng a me le Modimo wame, mme ga ke boife sepe... Ke tsaya gore nako ya rona e fedile, morwadiame yo o rategang; Masego, gopola mafoko ame tsweetswee, mme ke tla nna ke tshela mo dipelong le megopolong ya lona..." a

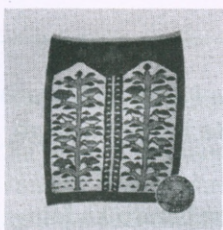
konosela ka gore jalo, mme, fa a sena go baya founo fa fatshe, lepodisi le le ka fa ntlheng ya gagwe ya galase la mo thusa go ema, la mo tsamaisa.

Pele a tswa ka mojako, a butswelela basadi ba bararo ka fale ga galase ditladi-molomo, mme a ba sadisa sentle ka seatla a ntse a nyeba.

Mo mosong wa letsatsi le le latelang, ka metsotso e some le botlhano pele ga ura ya bosupa, basadi ba bararo ba tshuba kereke mo phaposing e e pitlaganeng ya ga MmaSontaga ya go robala, go rapelela mowa wa gagwe, gore o amogelesege kwa legodimong.

Ka ura ya bosupa mo tlhogong, rrathapo wa maitemogelo a mantsi a go somola mowa mo bathong o ne a tla tsenya kgole mo molaleng wa gagwe, a mo khupetse tlhogo ka lesela le lentsho, mme a bofolole lebati la serai leo le neng le le mo tlase ga setulo sa gagwe gore a wele fatshe, a swe morago ga go kgaoga lerapo la thamo.

Fela mafoko a gagwe, dikakanyo tsa gagwe, ditaelo tsa gagwe le lerato la gagwe di tla nna di tshela mo dipelong tsa bona.

Karolo ya IX

Kwa ntle, e ne e kete matshwenyego a relela mo go MmaSontaga jaaka metsi mo mafofeng a pidibidi, a sa mo kolobetse.

Mme ka fa teng ga sefuba sa gagwe go ne go opa pelo e e bokoa, e e se kang e tshediswa ke seo a neng a se bipa gona.

Matlhotlhapelo a a wetseng lelapa la ga morwarraagwe Kgabo, le loso la ga Kgabo le le botlhoko, di ne tsa mo ama thata.

Pelo ya ba ya sitwa go di kgotlhelela, a latela morwarraagwe.

Morago ga go tlhokofala ga ga rakgadi MmaSontaga ga thunya lerole fa ba losika lwa ga molekane wa gagwe yo e neng e le kgale a ikhuditse ba tshwarana ka dikhai, ba lwela ditsagagwe tse di mmalwanyana.

Masego a lemoga gore oo ke mosi o setlhare sa ona e leng go o siroga. A tsaya Sello le mmaagwe go tloga mo Phelendaba; Atteridgeville.

Ka lesego ba ga Lazar ba mo duelela pele ka dikgwedi di le thátaro, mme a kgona go reka tulo mo mmung wa boraagwemogologolwane ba morafe wa ga rraagwe wa Bakgatla ba Mmakau.

A tlhoma mogwaafatshe o o lebegang gona kwa Mmakau, gaufi le Ga-Rankuwa, mme a tlogela Sello le kokoage teng go boela Gauteng.

Mo mafelong a beke nngwe le nngwe o ne a gololosegile go ya go ba lekola, fela jaaka a ne a kgona mo malatsing a gagwe a somaamararo a boikhutso mo ngwageng.

Bathapi ba gagwe, monna le mosadi bao ba neng ba setse ba tlogetse go dira ka ntlha ya bogolo, e ne e le Majuta a a nang le ntlo e ntle thata mo karolong ya batho ba ba ikgonang ya Gauteng, Randburg.

Ntlo e ya maratagolejwa e ne e le sesupo sa tiro e e neng e tsenya madi thata ya ga rre Sol Lazar ya pele ya bobueledi. Masego o ne a itse gore, ka kakaretso, Basweu ga ba tshwane le Bantsho ka go rata go nna ba kopane, e le ditlhopa tse di kgolo kwa manyalong, masong, disetokofeleng, meletelong le gona go etelena kgafetsekgafetsa ka ba dumela gore 'matlo go ša mabapi'.

O ne a itse Basweu ba le bantsi ba dumela gore magora a a thata a aga boagisane jo bo tiileng.

Fela, le ka sona setso seo sa Basweu, Sol le Cathy Lazar ba ne ba le bodutu thata.

Rre wa gone o ne a atametse monyo, ka mmele o monnye le lefatlha le legolo mo tlhogong e e putswa. A tlhola a rwele matlho a digalase mo tlhogong, peipe o ka se e tlhoke gareng ga dipounama tsa gagwe, a e hupile.

A le ka kwale ga dingwaga di le somaamarataro.

Molekane wa gagwe ena go ne go utlwala gore e ne e le motshameki wa terama yo o ileng a tuma ka nako ya gagwe. A le matsarana, mme a phophoma maikatlapelo ao a neng a fetola dingwaga tsa gagwe tse di fetang somaamatlhano go le gonnye fela maaka.

Cathy a le mafolofolo jaaka lekgarebe le ise le tlole somaamabedi; mme o ka se mmone a sa apara nngwe ya meriri ya gagwe ya maitirelo e mentsi ya mebalabala; "diwiki", kgotsa gona go mo tshoganetsa a sa apara mesese ya ditlobelelo.

Bana ba bona ba basimane ba ne ba le mose ka bobedi jwa bona. Le fa Masego a ne ise a ba bone ka namana, o ne a itse go ba farologanya ka mantswe ka, fa e ne e se mokgwa gore ba leletse mogala gae beke le beke, e ne e le molao.

Yo mogolo o ne a gata foo rraagwe a gatileng gona, e le mmueledi kwa Lontone, Engelande.

Yo monnye go lebege gore e ne e le ngwana wa ga mmaagwe tota, a ntse a leka go itlhagisa jaaka modiragatsi wa terama kwa ntlheng ya bophirima jwa Lontone; West End.

Ditsala tsa lelapa la ba ga Lazar o ne o ka di bala mo menwaneng ya seatla se le sengwe.

Fa o ne o batla go bua boammaruri tota, o ne o ka se ba bitse "ditsala" le gona. Gongwe "batlwaelani" le ba ga lelapa la ga Lazar.

Yo o gaufi le bona go feta botlhe e le lekau le le belaetsang la Montsho; le le ditedu tse di jaaka tsa phooko, mme le rata go apara dihempe tsa setso tsa se-Afrika; didashiki.

A atisa go tla go ba etela mo bofelong jwa kgwedi nngwe le nngwe, mme a robale bosigo gona.

Se se belaetsang ka ena, gareng ga tse dintsi, e le gore Masego o ne ise a mmone a tswa mo ntlong ya ga Sol le Cathy Lazar mo mosong, le fa a ka ne a tsogile mo mosong jang. Mme fa a fitlha maitseboa, a lerwa ke dijanaga tse di farologaneng, mme tsotlhe di tlanola direthe go tloga ka lebelo fa di se na go mo folosa.

Masego o ne a kile a botsa mme mmaSehloho, modiredi wa ba ga Lazar wa pele ga gagwe ka se, mme tlhogoputswa eo ya mo eletsa go se sunye nko mo mererong ya bathapi ba gagwe.

"Ga go na bathapi ba bantsi ba ba molemo go tshwana le bona, Masego. O tota o le lesego go ba direla. Ka jalo, tlotla kgatlhegelo ya bona go se bee merero ya bona pepeneneng.

Fa ba gopola gore o tshwanelwa ke go itse sengwe, ba tla go rothisetsa mmutla madi."

Mme se, se a se boleletsweng ke mme mmaSehloho, ke seo a se dirileng go fitlha ka Laboraro le le sa leba le se seng le la thapama ya Mopitlwe, 1967.

Baratani ba ba sa tlapelelaneng ba mo tlhalosetsa gore ba tla boa thari gae maitisiboa ao. "Fela e seng morago ga ura ya lesome bosigo, Masego," Cathy a tlaletsa ka bonako.

Ba re ba ya go iphokisa phefo kwa ntlenyana ga toropo ya Gauteng, mme seo ke se ba neng ba batla gore a se bolelele yo o ka tlang go botsa ka bona.

Bathapi ba gagwe ba ne ba sena go feta ura ba tsamaile fa Masego a utlwa go kokota go go kwa godimo, go go senang pelotelele mo mojakong wa phaposi ya go apeela.

O ne a le mo phaposing e e gaufi le khitshini, a tereika diaparo.

Jaanong Masego o ne a le mmelenyana, le fa a sa ntse a lebege; a le magareng mo dingwageng tsa bosomaamabedi. Mo diaparong tsa gagwe tsa go dira tse di serolwane o ne a le montlenyana, ka khiba le tuku tse di tshwanang le mosese.

Aene ya gagwe e saila mo silikeng, e ntsha masoso mo dikhaing ka matsetseleko a modiri wa dikhitshining wa setswerere.

A ipotsa gore ke mang kwa mojakong.

Mojako wa phaposi ya go apeela, e seng kwa pele; le gona dintšwa tsa ba ga Lazar tse di bogale ga di aka tsa bogola?

E ka se nne Sol le Cathy ka ba ka bo ba ipulela mojako ka senotlolo sa bona, ba sa kokote.

Gape e ka se nne mongwe wa badirikaena mo dikhitshining tsa Randburg, a tlile go mo etela.

Ee, o ne a tlwaelane le bona, mme a tle a-botsane matsogo le bona fa ba kopana, fela ba ne ba sa tlwaela go mo etela.

Morago ga mafoko a keletso go tswa go mme mmaSehloho, le go bona gore bathapi ba gagwe ba ne ba rata go tshela ba le esi, o ne a sa ntse a akanya gore a ka ba kgoreletsa jang go mo etela mo tirong fa ba mo tlhalosetsa gore seo se kgakala thata le megopolo ya bona.

Ba tlhalosa gore bathapi ba bona ba ka poka go utlwa gore ba le gatile mo ntlong ya ga Sol le Cathy Lazar.

"Se mpotse gore goreng ba ka dira jalo... O tla ntseya mo kotsing!" botlhe ba araba fa a leka go batlisisa gore goreng baagisane ba ga Sol le Cathy ba sa nosane metsi le bona jaana.

Go kokota ga ya godimo, mme yo o batlang go bulelwa a gorokgotla letsogo la mojako.

"Ke mang? A nka go thusa?" Masego a botsa.

"Maak oop!" mokokoti a araba ka lentswe le le felang pelo ka seburu. "Bula!"

A bula, mme a bona borre ba babedi ba Basweu ba ba agegileng jaaka baikatisi ba ba tsholetsang ditshipi, ba tsewele disutu tsa disafari tsa khakhi.

Marokgwana a bona a tlamparetse dirope tsa bona tse dikima, tsa batshameki ba kgwele e jaaka lee; *rugby*.

"A e ke ntlo ya ga Lazar?" mongwe wa bona a botsa ka sejatlhapi, fela go utlwala gore lolome lwa ga mmaagwe ke sejakolobe.

"Ee..." Masego a araba ka tlhokomelo. "Ke tlaare ke bomang ba ba botsang?"

Ba lebelana ka menyeba e e belaetsanang.

Yo o fetsang go botsa a ntsha karata ya go ikitse mo kgetsaneng ya baki ya gagwe mme a e fetisa fa pele ga matlho a gagwe ka bonako, a bo a setse a e buseditse ka mo kgetsaneng pele Masego a ka botsa.

"Ke eng seo?" a botsa thari.

"A ke o tle le rona lekgarebe, mme o tla itse gore ke eng se," a araba a sa ntse a nyeba monyebo o o tsitsibanyang madi le mokaulengwe wa gagwe.

Banna ba babedi ba, ba lebega ba kgatlhwa ke tlhakatlhakano ya gagwe fa a ipotsa dipotso di le dintsi mo pelong.

Ba tshegela godimo.

"Mme... mme..." Masego a konkoretsa.

"Seo e ne e se kopo, mosetsana!" wa bobedi a kgalema ka lentswe le le kwa godimo, mme a ntsha dihakaboi mo kgetsing ya baki ya gagwe.

Karolo ya X

Fa a ne a itumetse, sefatlhego sa ga Masego se ne se galalela jaaka ngwedi o tletse.

Mme fa a kgopisegile, se ne se fetoga letsatsi le le fisang tšhiritšhiri le tlhaba ka marang a lona a a se nang kutlwelobotlhoko.

Sol le Cathy Lazar ba ne ba simolola go bona mosetsana yo o boitumelo a jele tse di galakang, mme ba roroma ka poifo.

A sasanka ka fa phaposi jaaka lengau le gobetse.

"Ga ke e go swela sebe se ke sa se itseng!" a ikana.

"Le ya go mpolelela sephiri seo, e seng jalo ke a tsamaya; ke tlogela tiro e!" a itaya tafole ka lebole fa a bua.

Dikopi tsa mogodungwana oo ba neng ba tsamaisa nako ka ona ba mo letile le tsona tsa thatasela.

Fa go na le yo o neng a tshwanelwa ke go galefa, e ne e le Sol kgotsa Cathy morago ga go fitlhela ntlo e le loleya fa ba boa bosigo thata jaaka ba mo kaetse pele ba tsamaya.

Jaanong gee, morago ga go mo leta ka tlhwaafalo go utlwa gore ke eng motlhodi wa go kgopiwa ga gagwe go go sa tlwaelegang mo tirong, ke yo, ke ena yo o ba omanyang.

O tsena jaaka ledimo mo khitšhining, mme ga ba itse gore a naare fa a nna a bua seo ba sa se utlweng ka Setswana, ga a ba tlhapaole naa...

"Ke rona re tshwanelang ke go befa, Masego. A go ne go le thata go re bolelela ka nako gore le wena o na le lebaka le le tla go tlisang gae bosigo jaana, go na le gore o didimale, mme o tswe fela fa re se na go tswa?. E kete o ka bo o bone maemo ao re fitlhetseng ntlo e le mo go ona: lebatl le bulegile, dipone di sa tshungwa mo lefifing la bosigo, diphaposi tsotlhe le dibuka tsa ga Sol di tlhakantshitswe ke batho bao maitlthomo a bona e neng e se go utswa, mme dintšwa tsa Modimo di lela ka tlala," Cathy a bofologa leleme go bua seo se neng se le mo pelong ya gagwe le ya molekane wa gagwe.

"A ke ne ke itse gore ke tla boa bosigo?" a botsa ka go tenega.

"A ke ne ke itse gore sepipimpi sa lona se tla ntsenya mo matlhomolapelong a ke tswang mo go ona?"

"Matlhomolapelo?" Sol Lazar a botsa, mme a beela peipe kwa thoko.

Masego a ya kwa setsidifatsing go itshelela galase ya metsi, mme matlho a bona a mo sala morago ka kgakgamalo.

"Ke eng se se dirafalang mo ntlong e?" a botsa fa a sena go nwa, mme a beile galase mo rakeng ya go tlhatswetsa dijana.

"Ke eng seo ke sa tshwanelang go se itse?"

"Eng? Waabo o bua ka eng?" rre Lazar a fela pelo, mme a kgalema le ena.

Cathy a mo nolofatsa ka go mo tshwara ka letsogo ka lerato, a mo fogotlha lona.

"Masego," a ba tsena fa gare ka go mmuisa ka lentswe le le tletseng lerato le botsalano, "ga re tlhaloganye ka gope seo o se buang, le mathata ao o ka bong o fetile mo go ona gompiano kwa o neng o ile teng. Gape, ga e ise e nne maikaelelo a rona go go tsenya mo mathateng. Jaanong gee fa go na le sengwe se re ka, se dirang go go thusa, se re ka se go bolelelang, ga re kitla re itsapa go dira jalo... Fela o

tshwanetse go re bolelela gore ke eng, o tlogele go nna o bua ka diteme."

Mafoko a ga Cathy a mo okobatsa, mme Masego a ntsha setulo go dula le bona fa tafoleng.

"Go diragetse jaana fa lo sena go tsamaya."

A simolola go ba tlhalosetsa, bobedi jwa bona bo mo sekegetse tsebe ka tlhoafalo.

Mongwe wa mapodisi a a kwenneng o ne a mmofa ka ditshipi tsa go bofa batshwarwa, mme a mo gogakela kwa sejanageng seo se neng se letile kwa ntle. A mmata ka legofi le le bolelo fa a re o a gana.

Lepodisi la mo latlhela jaaka kgetsi ya bopi ka fa morago ga sejanaga go nna gaufi le ntswa e e neng e tswaleletswe mo ntlong ya ditshipi.

Yo mongwe a tsena ka fa letlhakoreng la mokgweetsi, mme ba simolola go kgweetsa ka iketlo go dikologa mebila ya Randburg. Mapodisi a lebega a itumelela kgatlhego e ba e tsalang mo baaging ba karolo eo ya Gauteng: bathapi ba Basweu le badiredi ba bona ba Bantsho.

Bomarata dikgang ba bangwe ba okomela go tswa kwa morago ga matlhabaphefo.

Ka nako e nngwe, ba tle go ema tsi! fa thoko ga setlhopana sa badiri ba mo dikhitshining gore ba bone sentle gore mosadi yo o mo sejanageng le bona ke mang.

"Go jala pelaelo ka wena," rre Lazar a lemoga, mme a tswelela pele go gelelela motsoko ka fa peiping.

"Eng?" Masego a se ke a tlhaloganya.

"Re tla fitlha mo ntlheng eo fa re go tlhalosetsa sentle gore 'ke eng se se diragalang mo ntlong e', jaaka o boditse," Sol a mo nyebela ka lerato la rre.

"Boammaruri ke gore nako e fitlhile go go bolelela, ka maemo a simolola go nna masisi jaana... E re fela ke re mapodisi a ne a batla gore bakaulengwe ba gago ba gopole gore o setlhodi sa bona... mpimpi, ka mafokō a mangwe... Gore o setlhodi sa bona seo se ba bolelelang ka nna le Cathy."

"Ga nkitla ke re ke a tlhaloganya. Le gale, ka o re le tla ntlhaga botlhale kgantele, e re ke tswelele pele ka kgang ya me."

A ba anegela gore mapodisi a ne a simolola go mmotsa ka lotso lwa gagwe; ke mang, wa ga mang, go tlile jang gore a ba direle, jalo jalo.

"Se tsietswe ke go lebega jaaka batho ba ba se nang molato ga bona; batho ba eketeng dikonyana, Sol le Cathy Lazar ba kotsi thata!" mapodisi a nna a mmolelela fa a botsa gore kgatlhegelo ya bona mo go ba ga Lazar e tsalwa ke eng.

Ba botsa ka ga ditsala tsa ga Sol le Cathy, le gore ba ba jela nala ga kae.

"A o ba neile maina mangwe?" Cathy Lazar a botsa a tshwenyegile thata.

Masego a thunya ka setshego.

"A go ne go na le maina go ba naya?" a botsa. "Kana lona lo botlholaesi."

Fa a emisa go tshega, a bona pelaelo e kwadilwe mo difatlhegong tsa bona. "Mme seo ga se ree gore fa a ka bo a le teng ke ne ke tla ba a naya ke sa itse ditlamorago tsa go dira jalo."

Sol a nna a nna le pelaelo. "A o gakologelwa sentle gore ga o a ba naya leina lepe?" a botsa gape.

Masego a mo leba ka tlhoafalo, a sa tshege. "Bonang fa, ga lo a ka lwa ntshepa go ntshebela seo le ka bong le se fitlhela mapodisi, fela, nnete ke gore le ne le ntshotse sentle nako

yotlhe e, le nkakanyetsa... Ga nkitla ke dirisana le batho ba ba lebegang jaaka baba ba lona; le fa ke sa tlhaloganye gore le lwela eng!" a ba bolelela.

"Re a leboga!" ba araba ka bongwe.

Morago ga diura di ka nna nne ba ntse ba dikologa ba mo isa kwa go sengwe sa ditešene tsa mapodisi mo Gauteng.

"Ke moo tshotlego ya me tota mo matsogong a bona e simolotseng teng," Masego a ba bolelela, a leka ka thata go thibela dikeledi.

Cathy a ema ka dinao go ya go tshuba ketelele ya metsi go mo fagela mogodungwana le ena, mme a baya kopi le pirinki ya boraro mo tafoleng.

"Ga o gapeletsege go re bolelela, Masego; fa e le gore go dira jalo go go tsoetsa megopolo e e botlhoko," Sol a mo solofetsa ka kutlwelobotlhoko. "Re itse ka foo ba dirang ka teng, mme ga go thata go akanya seo ba ka bong ba go se dirile."

"Ke a leboga rre Lazar," a araba, a gapilwe maikutlo ke molemo wa gagwe. "Ke tla tlhaola tse di botlhokotlhoko, mme ke se di lo bolelele..."

"Ba nkisitse kwa phaposing e e mo fulurung ya borobongwe mo kagong ,ya mapodisi e e telele. "Waar kamer"; phaposi eo e bidiwa jalo..."

" 'Phaposi ya boammaruri'... Koo ba dirisang mekgwa yotlhe, e e amogeleseng le e e bosula, go ntsha nnete mo batshwarweng... Ba bang bangwe batshwarwa ba feletse ba buile maaka ao ba lemogang gore mapodisi a batla ba a bue gore fela tshotlego ya bona mo matsogong a mapodisi a a pelodithata e fele," rre Lazar a tlaleletsa ka botlhoko.

Masego a dumalana le ena ka tlhogo, mme a sosobanya phattha fa dipompo tsa mogopolo wa tshotlego e e neng e sa le metsi di bulega.

"A o bona dipatsopatso tse dikhibidu tse di mo leboteng tse?" lepodisi lengwe la botsa mosetsana yo a neng a tshogile thata, a roromela.

"Ga se pente," a tlhalosa go sa tlhokafale, go le mo pepeneneng.

"Ke madi a bagolegwa bao ba neng ba sa batle go nna baagi ba maikarabelo ba setšhaba!" mokaulengwe wa gagwe yo o neng a nyoretswe thata go tšholola madi a tlaleletsa. "Dintšwa tsa makomonisi tseo di neng di batla go menola puso! "

Masego a ikhupetsa matlho fa a bona gore ke eng se a se gatileng ka phoso mo fulurung ya phaposi; leino le sa ntse le swefaditswe ke namana le madi a mašwa, gongwe e se kgale le ntshitswe mo ganong la mongwe wa batshwarwa.

A tsidifala madi.

Mme ditšholola madi tsa tshegaka bobe...

"Go lekane, ngwanaka," rre Lazar a mo gomotsa. "Go lekane," a boeletsa.

"Jaanong re tlhaloganya kgalefo ya gago fa o ne o fitlha kwano go tswa teng," a mo itsise.

Cathy a dumalana le ena, "O ne o tshwanetse go galefa, Masego," a tlaleletsa fa a mo tšhelela mogodungwana mo koping, mme a mo naya sukiri le maši go itshelela.

"Fa o ne o rata, o kabo o iphemetse kgatlhanong le tshotlego yotlhe e ka go dumela go dira jaaka o re ba ne ba go kopa, le go tlaleletsa maaka a bona kgatlhanong le rona... Re ne re ka se itse," mme mma-Lazar a mmolelela.

"Mme letswalo lame le ne le tla itse," Masego a gana, mme a iphumola dikeledi pele a ka fudua mogodungwana wa gagwe.

A nwa go le gonnye, a bo a tswelela pele. "Jaaka ke le boleletse, ga ke itse gore ba le lwantshetsang, fela nnete ke

gore bobedi jwa lona le nnile molemo thata mo go nna, ka jalo, ke ne ke se kitla ke nnisega morago ga go inyalanya le merero ya batho ba ba lebegang jaaka baba ba lona," a ba raya, mme a boa a thubega ka selemo.

Matlho a ga Cathy le ona a tlala mouwane, mme a mo naya sakatuku go iphimola.

"Ba re lwešetsa go ema nokeng ntwā ya go kgaratlhela ditshwanelo tsa botho; ntwā ya go fedisa lenaneo la kgatelelo le kgethololo ya mmala la 'apartheid'," Sol Lazar a mo tlhalosetsa, a similola go mmulela khupamarama ya go fitlha jaanong.

"O kaile mo nakong e e seng kgale e fetile gore ga re na ditsala dipe, Masego. O ne o bua nnete; fela seo ga se ka go rata ga rona..."

"Ao?"

"Rre Lazar ke motho yo o ileditšweng, Masego; o ileditšwe go tsaya karolo mo go yona ntwā kgatlhanong le kgatelelo," Cathy a tsaya teo mo go molekane wa gagwe.

"A o tlhaloganya gore go ilediwa go raya goreng?" a mmotsa.

"Go le gonnye fela," Masego a bua nnete.

"Gareng ga maparego a mangwe a mantsi, go raya gore ga a tshwanela go nna le batho ba ba fetang pedi ka nako... Seo se raya gore, re le bararo jaana re tlola molao, mme re ka bonwa molato kwa kgotlatshekelong," Cathy a mmolelela a nyeba.

"Ao?"

"Ke dira metlae fela, Masego," a mo okobatsa. "Le fa go le jalo, le tsona ditsenwa tse di tlhokomelang gore melao ya kgatelelo e a obamelwa ba lemoga gore kopano e e jaaka e, ya motho yo o ileditšweng, molekane wa gagwe le modiredi wa bona ga e thibelege..."

"Ke a bona," Masego le ena a tshega.

"Mme gona mabapi le..." Masego a ema mo gare ga polelo morago ga go fetola mogopolo, a bona gore a mpe a tswale molomo.

"Mabapi le eng, Masego?" Cathy a mmotsa. "Ka kopo tlhe, gololosega, o phuthuloge... A o bona gore go bipa diphiri go re latlhetse kae jaanong... Fa re kabo re go tlhaloseditse maemo a rona fela fa o simolola go re direla, gongwe o ka bo o sa tsena mo mathateng a o se nang go tswa mo go ona..."

Proverb
"Re ne re gopola gore go dira jalo, re ne re go sireletsa gore o se rhotelwe ke madi a kgofa, Masego," Sol a mmolelela.

"Ntekwane go gata mo ntlong e ka bo gona go ne go go rothisetsa madi a: Re itshwarele, Masego..."

"Molato ga se wa lona. Ke wa bosatane ba le ba mapodisi," Masego a ganana le ena. "Ke ne ke botsa mabapi le lekau lele la Montsho, rre..."

"Vusi Mgoma?" Sol a mo thusa.

"Ee, ena; mapodisi a mpoditse ka ena, ba batla go itse fa gongwe a tle a le etele..."

"Mme'," Sol a botsolotsa.

"Go a itlhalosa gore, morago ga go bona lenaneo la bona, ke ne ka ba bolelela maaka; ka itira e kete ga ke mo itse le fa ba ntshupetsa setshwantsho sa gagwe," Masego a bua.

"A lekgarebe le le botlhale!" mmaLazar a mmoka ka go itumela. "O ka bo o nnile motshamekaterama yo o matsetseleko!"

Sol ena a ingwaya tlhogo e e lefatlha ka go tshwenyega, a akanya thata.

"O dirile sentle Masego, re ipela ka wena," a bolelela Masego, mme a leba Cathy ka matlho a go etsaetsega. "Fela ke simolola go tshwenyega kwa pele," a mmolelela.

"A go na le mathata a a tlhagetseng rre Mgoma?" Masego a botsa.

"O tshwenngwa ke eng, Sol"

"Go na le kgonagalo e kgolo ya gore ba tla mo tsenya mo mathateng a a fetang ao a leng mo go ona." Sol a ba akanyetsa.

"Jaanong ke a go tshwara," Cathy a dumalana le ena fa le ena a sena go sekaseka maemo a loapi sentle.

"Goreng le re jalo?" Masego a botsa, ena a ise a bone maru a a thibang.

Karolo ya XI

Masego a tsholeletsa ,mosese wa gagwe kwa godimo go fitlha mo mangoleng go tlola bodiba jwa boregerege jo bo neng bo nkga phuu! Bo elelela le mmila go ya kwa a neng a sa itse teng.

A tshosa letshabaphefo la ntswa leo le neng le itimola lenyora le tlala ka leswe le, mme la tshaba mogatla o le makgatlhong wa maoto a a kwa morago.

A ema, mme a oketsa phatla ka seatla go thiba marang a letsatsi, a leka go buisa dinomoro tseo di neng di setse di phumulega mo matlong a a fa mojang wa mmila.

"112", nomoro ya ntlo e e fa gaufi le ena ya buisega.

"115 ga e a tshwanela go bo e le kgakala", a lemoga, mme a tsena ka mmila o o patiganeng, o o lefifi.

Dikgato di se kae, a bo a setse a fitlhile mo bokhutlong jwa mmila oo.

"Intshwareleng basimane; a lo itse koo nomoro 115 e leng gona?" a botsa bosetlabošane ba ba neng ba apere makgasa, ba le lerole.

Basimanyana ba, ba ne ba khubame fa fatshe ba itaya ditaese.

"Eng?" mongwe wa bona a botsa, a emisa tlhogo go tswa mo motshamekong wa bona.

"Ntlo ya nomoro 115," a boeletsa a goela godimo.

"A karolo e ga se 5th Avenue?" Masego a simolola go belaela gore gongwe o timetse.

"Ee ke yona kgaitsemi; mme o ka bona ntlo e o e batlang ka bonafo fa o itse sefane sa batho ba ba dulang teng."

"O bua nnete kgaitsemi, sefane sa bona ke mang?" tsala ya yo o fetsang go bua ya tlaleletsa.

Masego a leba kwa dikhutlong tsotlhe tsa mmila go netefatsa gore ga gona mpheane yo o ba utlweletseng mme, fa a sena go bona gore ke ena fela le basimanyana, a sebela tlase: "Rre Mgoma; Vusi Mgoma."

Beina leo la nna tlhase e e gotetsang kganetsano e e masisi gareng ga basimane mme, le fa Masego a lekile ka bojotlhe go rarolola puo ya bona, a itaya se fololetse.

Fa ba fetsa, wa ntlha go mo araba a mmotsa, "o batla kwa Comrade a dulang teng?"

Pele Masego a ka araba, a bo a setse a eme ka dinao go mo supetsa. "O setse o fitlhile; ke kwa pelenyana ga mmila o o tswang mo go ona. Ntlo ya bofelo mo letsogong la molema."

"Comrade", Masego a boeletsa leina leo mo pelong, a gopola gore le raya "mokaulegwe mo ntweng ya kgololesego".

Ga gona ka mokgwa o mongwe. "Comrade" yoo ke ena rre Vusi Mgoma.

"Ke a leboga bo morwarre," a ba bolelela fa a boela kwa mmileng o a tswang kwa go ona.

Ga se belatse mo go Masego gore motho yo a neng a naya mebila ya Alexandra dinomoro o ne a gapa dipodi; a itshietse thata.

Di ne di tsamaya ka go tlhoka lenaneo la tolamo, di thekesela fela jaaka motho yo o di rulagantseng. Mme se, se thatafaletsa pele maiteko a motho go bona kwa a yang teng mo tlhakatlhakanong ya motsesetoropo o wa masenke.

Fa a atamela ntlo eo, a ikutlwa e kete o ne a kile a nna mo maemomg a a jaaka ao.

A tlhabiwa ke matlho a bomaratadikgang mo morago fela jaaka a ne a mo tlhaba fa a atamela bodulo jwa bo Sol le Cathy Lazar; a lebilwe ka gakgamalo ke batho ba ba sa tlhaloganyeng gore o tsaya gore ke mang ena go gata moo baengele tota le bona ba neng ba boifa go gata.

"Ke mang?" mongwe wa bommamatlho a boletsa kwa godimo, a botsa mongwe wa masomosomo a a neng a tswile go mo leba.

"Gongwe ke mosadi wa gagwe wa ka fa legwafeng," o mongwe a araba, mme botlhe ba thunya ka setshego.

"Fa e le gore ke ena, gone o fitlhile tota ka nako... Le a itse botlhe gore ke kgale monna wa Modimo a sale a etelwa ke motho wa sesadi... O ne a setse a simolola go lebega jaaka moruti wa Roma!"

Setshego se se-jaaka legare mo ditsebeng tsa ga Masego sa thunya gape:

"A le ke le bone ka foo a gatang a gatoga ka ditlhakotlhatlhosetsa-kwa-godimo ka teng... Mebotwana ya gagwe e e lebegang... Le gona ga go na le fa se le sengwe seso mo sefatlhegong sa gagwe.."

"A o lefufa, tsala ya me?" mongwe wa baananyani ba ditshebo ba bantsi a botsa a tshega.

"Nnyaya, ga ke lefufa... Fela le wena o a bona gore mosadi wa gagwe yo a mo tlhadileng o ne a ka se nne motshamekakgatlanong wa sepe kgatlanong le ena... O ne a ka se mo fe mmetšhe," a gatelela, mme a betsa magofi a sa dumele bontle jwa ga Masego.

Gareng ga lehuma la bontle la Alexandra, ntlo ya ga Vusi Mgoma e ne e le setshwantsho sa kgora. E agilwe ka ditena tse dintle tseo di sa fitlhwang ka samente; e ne e eme jaaka

rosa e ntle go tswa mo thothobolong e e sa lebegeng ya matlakala.

E dikologwa ke lerako la marata go lejwa la konkereite, mme tsejana e e adilweng matlapa e lomaganya heke ya ditshipi le mojako wa ka fa pele.

Fa dithokong tse pedi tsa tsejana e, go le ditshese tsa letlhabula di gaketse, di thuntshitse mebalabala e e farologaneng.

Go le pepeneneng gore mong wa ntlo o ithata e le tota.

A kokota ka go tshaba mo mojakong, fela gape, a batla go tshabela dipuo tsa ditshebo tsa bomaratahelele kwa ntle. Monko o o monate, o o rokotsang mathe, wa tshoganetsa dinko tsa gagwe fa mojako o bulega ka iketlo.

Rrantlo a apere nngwe ya dihempe tse di sa feleng tsa tlwaelo, ya setso sa se-Afrika; "dasiki". Borokgwe e le jo botala jwa legodimo jwa lesela le le thata, jwa bokate.

A sekaseka moeng wa gagwe ka tlhoko.

"Leina la me ke..."

"O ntsaya jang, mohumagatsana Masego Motsepe?" a mo tsena ganong a tshega. "Ke a itse gore o mang, le fa ke tla be ke sa bue nnete fa ke re ga ke a gakgamatswa ke go go bona fa..."

A tswala mojako fa a sena go mo amogela ka fa ntlong, mme a tlaleletsa, "le fa tota ke le motlotlo go jelwa nala ke setlhapa-ka-maswi se se jaaka wena jaana."

Masego a leba fatshe ka ditlhong. "Ke a leboga. Se ntire gore ke se nnisege, tlhe..." a buela kwa tlase.

"Ke ne ke bua se se tswang mo pelong yame, kgaitsemi. A mme ke sebe go dira jalo?"

Phaposi ya bodulo e kgabisetswe sentle, mme e na le fanitšhara ya mabono. Mo rakeng e e ithekgileng ka lebota go ne go dutse motšhini wa bologologo wa go tlanya, mme pampitshana e e fa go ona e le sesupo sa gore o sa ntse o dira, mme ga se kgale mong wa ona a ne a o dirisa.

"O tla intshwarela go bo matsogo a me a tletse mafura; ke ne ke le ka fa phaposing ya go apaya, ke apeile.

A iphomola ka khiba e a neng a e apere pele a mo naya letsogo la moja go mo dumedisa.

"Seo ga se tshwenye," Masego a mo solofetsa.

"Le teng ke ne ke le gaufi le go tshola mme, ka 'o o jang o roga o mongwe'; nka itumelela go tlhakanela dijo tsa tinara le wena... Fa o sa ile dijo tse di apeilweng ke monna."

Masego a tshega ka go kgatlhega.

"Ga ke ise ke je dijo tse di apeilweng ke monna go aga kakanyo e e jalo. Gongwe fa nka simolola gompieno nka kgona go dira jalo... Nnyaya, le nna nka itumelela go dira jalo."

"Ao ke a a monate. Ke tla nna motlotlo tota go di tlhakanela le sewagodimo se se tshwanang le wena, mohumagatsana Masego Motsepe," a boeletsa ka pelo e tshweu e tletse boitumelo.

"O molemo thata go nna o ntlotlomatsa jalo etswa ke le esengmang fela," Masego a bua a ikhupetsa sefatlhego ka diatla; a le ditlhong.

Mo pelong, a sa itse fa a itumelela seo modumo wa lentswe la ga Vusi le se mo dirang; masaitseweng a a mathemalodi, ao a neng a sa solofele gore go na le monna yo o tshelang yo o ka a dirang mo go ena.

A rata ditetswana tsa gagwe le mmele wa gagwe o o betlegileng, mme pelo ya gagwe e tabogaka, e le makgabe a a dipapetla moo a neng a tshoga gore gongwe le ena o a e utlwa fa e opa.

"Fa nkabo ke sa go bona ka a me matlho o feleletsa go di apaya, ke ne nka se dumele gore di apeilwe ke monna," Masego a mo akgola a ntse a itatswa menwana mme a ja nama ya koko le marapo a yona.

Vusi a galalela ka boipelo.

"Go go bona o tlhafuna nama eo le marapo go nkgopotsa kgang e nngwe e e tshegisang..."

Masego a emisa go tlhafuma ka go belaela. "Kgang efe?" a botsa. "A gongwe o rata go mpolelela gore ke nne dinaka di maripa, ke se je botlhaswa?"

"Le goka!" Vusi a tshega. "Nnete ke gore, fa o lebega o itumelela dijo tse ke di apeileng jalo, pelo va me e tlaa boitumelo; o nkakgola go feta ka foo o ka dirang ka mafoko a gago... Kgang eo ke ya borre ba babedi ba ba neng ba tlhakanetse bodulo mo sefofaneng se se neng se atamela go tsoroma kwa boemafofaneng jwa fano Gauteng. Mongwe a le montsho, yo o mongwe a le mosweu..."

Masego yoo pelaelo ya gagwe e neng e nyeletse a mo tsena ganong a dira metlae. "Go setse go ipontsha gore kgang eo ke naane fela... Montsho le Mosweu ba tlhakanetse bodulo? E tla bo e le kae kgethololo?"

"Nnyaya, ga se naane," Vusi a tshega. "Nnete ke gore Bantsho le Basweu ba tlhakanelana bodulo mo sefofaneng. Gongwe ka ntlha va go batla go somorela madi ga balaola difofane, mo difofaneng ga go na diphaposi tse di jaaka tsa mo tereneng' "whites only first class", "non-whites only first class", "whites only second class", "non-whites only second class" jalo jalo..."

Ya nna e kete o tsikiditla Masego; a tshega thata.

"Le fa go belaetsa, ke tla go dumela... jaanong, go a reng ka monna wa Montsho le wa Mosweu?"

"Mosweu o ne a ja tlhapi le ditapole tse di gadikilweng, tse di jaaka menwana..."

"Fish and chips?"

"Ebu. Mme Montsho ena o ne a ja nama ya koko fela jaaka wena jaana, mme a e ja le marapo jaaka o dira jaana..."

"O rata go nthaya o re ga se nna fela ke jang botlhaswa jaana?" Masego a nyeba.

"Ee, ga o esi. Le gale, Mosweu a seke a rata ka fao Montsho a neng a ja ka teng, mme a mmotsa ka go mo sotla, 'fa o ja nama le marapo jaana, dintšwa tsona di ja eng kwa Soweto?'..."

"O ne a mo sotla e le ruri..."

"Ee, o ne a leka go mo sotla, fela reetsa gore Montsho a mo araba jang.."

"Jang?" Masego a botsa a fela pelo go utlwa gore kgang e fela jang.

"'Fish and chips!' ga araba monna wa Montsho..."

"Tseo di neng di jewa ke Mosweu!" Masego a palelwa ke go itshwara, mme a tshega go fitlha dikeledi di rotha mo matlhong.

Fa a sena go boela mo maemong a go se tshege, a mmotsa ka tlhoafalo. "Rre Mgoma, ke solofela gore ga o ise o tlotle kgang eo rre le mme Lazar ba le gona?"

"O ka se dumele," Vusi a mmolelela fa le ena a simolola go swa ka ditshego, "kgang eo e tshegisang ke yona e e kileng ya ba kगतla thata go feta tsotlhe tseo nkileng ka ba tlotlela tsona..."

Masego a se itse gore a a tswelela pele go dira metlae kgotsa nnyaya.

“Ke tsaya gore ke bona ba go rometseng kwano, Masego?”

“Ee, ke bona.”

“Mme go raya gore kgang e ba go rometseng go e lere e masisi tota. Gore o sutlhe Alexandra e sasanka dikebekwa jaana? A o ne o kile wa tla Alexandra pele?”

“Nnyaya, ke sa ntlha ke tla kwano.”

“Mme gona go ne go sa sireletsega go tla kwano o le esi o le magogorwane wa tulo eno va rona e e sa robalang. Le gona o le motho wa sesadi?”

“Ke tlhaloganya jalo, fela fa o ka utlwa kgang e e ntlisitseng kwano, o tla lemoga gore go ne go se na tsela e nngwe...”

“Ke lebogela matsapa a gago, mohumagatsana Motsepe. E re ke se go tshwarelele gee, ke go neye tshono ya go mpolelela se se go tlisang kwano. O reng molaetsa oo?”

Masego a mmolelela ka go tshwarwa nakonyana ke mapodisi mo letsatsing le le sa tswang go feta, le setshwantso sa ga Vusi seo ba se mo supeditseng, ba mmotsa fa e le gore ga a ke a mmona a jela ba ga Lazar nala.

A mo kaela gape gore o utlwile gore Sol Lazar o ilebitswe.

“Le nna ke ilebitswe, fa e le gore ga ba ise ba go bolelele...”

“Ao?” Masego a tsiboga. “Ke ne ke belaela gore go na le sengwe ka wena se se sa tlwaelegang... Ka foo o neng o khukhuna ka teng fa o tla go ba etela.”

“Mme wena o le sebatladi: “Vusi a mo tshegisa. “Kiletso ya me ya dingwaga di le tlhano e tla a bo e fela mo bokhutlong jwa ngwaga ono, fela ga ke na tsholofelo e e kalo ya go tshela botshelo jo bo tlhokang maparego. Ba setse ba e okeditse makgetlho a mabedi kiletso eo fa e fela. Ga nkitla ke

gakgamala fa ba nthwesa sefapano seo gape fa nako ya gore ba se nthole e fitlha..."

"Go raya gore o ne o ileditswe dingwaga tsotlhe di le sometlano tse di fetileng?" Masego a botsa ka go gakgamala. "Gone go raya gore o ne o na le dingwaga tse kae fa o simolola go iletswa?"

"Ke solofela gore eo ga se tsela e e sa tlhamalalang ya go batla go itse gore ke dinwaga di le kae, a ga se yona?"

"Gongwe ke yona," a araba a kgatlhegile.

"Ke ne ke na le dingwaga di le somaamabedi le bone fa ke simolola go newa kiletso ya dingwaga di le pedi, mme ya okediwa ka tse dingwe di le pedi fa di fela. Morago ga dingwaga di le nne ya go ilediwa, ka newa kiletso ya sebaka sa ding waga di le tlano tsa jaanong, tse di felang bofelong jwa ngwaga o. Seo se raya gore ke na le dingwaga di le..."

"Somaamararo le boraro," Masego a ithaganela go araba a mo tsena ganong.

"O diphatsa ka dipalo!" Vusi a mo akgola ka go kgatlhega. Masego a tswelela pele go mmolelela gore ba ga Lazar ba belaela gore mapodisi a tlhomile ntlo ya bona matlho, mme ga go a sireletsega gore Vusi a ba jele nala maitseboa a letsatsing leo jaaka a ne a tlwaetse; bofelong jwa kgwedi.

Kiletso ya ga Vusi Mgoma e gatelela gore a se tloge mo ntlong ya gagwe e e mo Alexandra magareng a diura tsa borataro maitseboa le thataro mo mosong. Mme le gona, a se fitlhelwe ke mapodisi a le mo phaposing e le nngwe le motho yo mongwe yo le ena a ileditsweng.

"Sol le Cathy ba belaela gore mapodisi ga a kgotsofatswe ke kiletso ya gago, mme ba eletsa go go tshwara o tlola kiletso ya gago gore ba kgone go go tlathela," Masego a mmolelela.

"Ba opile kgomo lenaka," a dumalana le kakanyo ya bona.

"Mme gompieno maitseboa ba ne ba ya go nteletsa ditshipi tota; fa o ne o sa ithaopa go tla go ntoma tsebe, wa tsaya matsapa a makanakana..."

"E ne e se matsapa a sepe," Masego a leka go phefofatsa boithaopo jwa gagwe ka lentswe le le kwa tlase.

"Nnyaya," Vusi a ngangela kwa godimo. "Ke matsapa a matona tota... Ke leboga go menagane, Masego!"

Jaaka mokwadi wa maboko le diterama yo o diphatsa, Vusi Mgoma o ne a kgadiepega go dirisa talente ya gagwe go itshedisa; a kganetswe go letla ditiro tsa gagwe tsa mokwalo di phasaladiwa jaaka dibuka kgotsa di dirafatswa mo phatlalatseng,

"Ke moo Cathy Lazar a ntlileng molemo teng," Vusi a bolelela Masego.

"Jang?" Masego a botsa ka kgatlhegelo ya go itse kgolagano ya lekau le la Montsho le bathapi ba gagwe ba Majuta.

"O dirisitse dikgolagano tsa gagwe mo lefapheng la bokwadi le ditiragatso kwa mose go nthusa go tlhagisa dikwalo tsa me teng ka leina le le fosagatseng; go itse fela motlhagisi wame, ba ga Lazar le bakaulengwe bame ba le mmalwa. Mme Cathy a nna kamano ya me le motlhagisi wa dibuka tsa me mose go ntirele madi a a bonwang go di rekiseng. Kgwedi nngwe le nngwe fa o mpona ke tla kwa Randburg, ke ne ke tla go ba etela le go bona madi ao, jaaka o ka akanya, Cathy a sa kgone go a tsenya mo bankeng yame... Balaodi ba banka ba ne ba tla sebela mapodisi gore ke na le motswedi o o sa kgaleng, o o belatsang, wa tshelete..."

"Jaanong ke a bona," Masego a araba, a kgatlhiwa ke bopelokgale jwa mothapi wa gagwe.

"Ke itsitse Cathy ka molekane wa gagwe, Sol Lazar; yoo re neng re le maloko-mmogo a lekoko le le ilelitsweng la makomonisi le ene..."

"Mme... Mme go na le sekgala se segolo magareng a dingwaga tsa lona... Le tsalana jang?"

Vusi a tshega ka go itse gonne e ne e se lantlha a bodiwa potso eo; a kile a e botswa gantsi ke batho ba ba gakgamatswang ke kgolagano ya gagwe le Sol Lazar; yo a neng a sa ronwe ke go nna rraagwe ka dingwaga.

"Ke simolotse go tsaya karolo le go fatlhoga mo dipolotiking ke sa le moswa. E le ruri mmala wa kgakana o tswa kgakeng... Batsadi bame ka bobedi ba ne ba na le kgatlhegelo e kgolo mo ntweng ya go lwela kgololesego ya Bantsho, mme ka bobedi, ba bone boteng jwa kgolegelo gantsi pele ba ka ya badimong. Ke ka foo ke simolotseng go itsane le Sol Lazar, yo o neng e le moemedi wa batho ba ba latofaletswang go tlola melao e mentsi ya kgatelelo mo nageng e, gape e le leloko la mokgatlho wa makomonisi. Tota ke ena yo o nthotloeditseng go tswelala pele ka go kwala, a nkema nokeng ka dithuso di le dintsi pele a ka latlha tiro ka ntlha ya go ilediwa..."

"E seng ka ntlha ya bogolo? Ba ntheile ba re ke ka ntlha ya bogolo fa ke simolola go ba direla," Masego a botsa.

Vusi a tshega.

"Gongwe ba ne ba sa batle go go gogela, mo moleteng o ba wetseng go ona," a mo akanyetsa.

"Motho ga a itsewe e se naga e le ruri. A ke o re ke dutse le bona dingwaga di le thataro ke sa itse tsotlhe tse. Ke ka ntlha eo ba leng dipelo dintle jaana go badiredi ba bona; ke ka ntlha ya tumelo ya bone mo ntweng kgatlhanong le kgatelelo..."

"O bua nnete," Vusi a dumalana le ena. "Mme o se ke wa nyatsa Cathy le ena. Ke mosadi yo o tlhaga. Kana ntle le go nna motswedi wa madi wame, ke ka bo ke sule ka tlala, ke iletswa ke puso ya maburu ya bonnye go dirisa talente yame go itshedisa. Gape o ne a sa thuse nna fela, o ne a thusa batho ba bangwe bao matshelo a bona a ferekangwanng ke puso e ya kgatelelo."

“Ao?”

“Mme jaanong, jaaka o bua, magakabe a le a tlabile ntlo ya bona matlho a ntšhontšho go ntshoganetsa fela fa ke le gata koo. Ke tla tshwanela go a tima tšhono eo,” Vusi a swetsa.

“Mme gona o tla tshela jang? O tla bona madi a gago jang?” Masego a botsa ka go tshwenyega.

“Se tshwenyega mohumagatsana Motsepe; mo ntweng ya rona ya kgololosego, fa mojako o le mongwe o tswalega, re kgona go bona e mengwe e e bulegileng...”

Fela ke tshwanelwa ke go go lebogela matsapa a gago...”

“E ne e se matsapa a sepe, rre Mgoma,” a gana ka ditlhong.

“Vusi: gololesega go mpitsa Vusi.”

Karolo ya XII

Morago ga go okomela lefatshe la bopelokgale jwa ba ga Lazar le 'Vusi Mgoma, Masego a simolola go bona bogale jwa ga rraagwe ka leitlho le lengwe.

Le fa Kgabo Motsepe a se ka a itomaganya le makoko a bona a go lwela ditshwanelo tsa botho le go lwantsha kgatelelo, setlogolo se sa Bakgatla e ne e le mongwe wa bagale ba ba kgatlhileng kgatlhanong le go tlhoka toka.

Se, Masego o ne se itse ka mmaagwe a ne a mmolelela seo rraagwe a se mo anegetseng mo metsotsong ele e mekhutshwane, e e botlhoko, fa a ne a letile go bolawa ka thapo.

Mme bogale jo, bo ne bo tla fologa ka masikasika a a latelanang ka molomo fela jaaka ditiragalo tsa bagale ba ba fetileng di ne tsa fitlha go masika a bona.

"Ke tsaya gore o sa ntse o sa itse lotso lwa letlhoo gareng game le base Schalk, Goabaone? Kgabo a botsa go tswa ka fa morago ga galase e e ba kgaoganyang.

"Ee rra, ga ke lo itse... Mme fa e le gore ga go kgonagale go mpolelela..." Goabaone a bua fa a lemoga kgatlhegelo ya mapodisi a a ba tlhokometseng ka fa matlhakoreng a mabedi a galase e e godimo.

"Se tshwenyege ka ditsebe tsa boraro le bone tse di re utlweletseng; mmaba. Ke tshwanetse go go bolelela, moratiwa; e se re kgotsa wa nna o belaela gore ke ne ke le

botlhaswa go ipusolosetsa fa base Schalk a nketeka... A o gopola morwadia Tsawe, Lizbeth?"

"Ee, yo a tlhanotseng direthe go tshaba kwa polaseng morago ga go ithwala?"

"Yo go neng go akanngwa gore o ineile naga a tshaba mo polaseng, Goabaone. Nnete ke gore ga a ka a dira jalo, mmaagwe Masego..."

"Ao? Mme go diragetseng ka ena?" Goabaone a botsa ka go gakgamala.

"Ebu, o ne a tsamaya go tswa mo polaseng ya Silkatsnek. Fela, o ne a diragatsa seo rraagwe a dumalaneng le base Schalk ka sone. Tumalano e, ka bobedi jwa bone, base Schalk le Tsawe, ba ne ba ntshepa, ba neng ba nkopile go nna paki ya yona. Ka go tlhoka lesego, ka nna le Tsawe re ne re sa itse go kwala kgotsa gona go buisa, tumalano e ga e a ka ya kwadiwa fa fatshe; e le va molomo fela," Kgabo a tlhalosa.

"E ne e reng tumalano eo? Mme base Schalk o tsena jang foo?" Goabaone a botsolotsa.

"O ka botsa gape mogatsake," Kgabo a sosobanya sefatlhago. "Base Schalk ke rraagwe ngwana wa ga Lizbeth!"

"O batla go nthaya o reng, rraabo?"

"Ke go bolelela nnete, mmaabo; go jalo. Base o ne a goka Lizbeth ka seo se itsiweng ka ena fela, mme a mo fetola mosadi yo a neng a dira boaka le ena; a tsietsa mmisisi mme ya re a sena go ithwala, a tsenwa ke tsebetsebe, a boifa seo mosadi wa gagwe a tla se mo dirang fa a utlwa ka botshwakga jwa gagwe..."

"Mme?"

"Mme a kopa Tsawe ka pelo e e botlhoko go tsamaisa Lizbeth go tswa mo polaseng; a itlama ka gore o tla tlamela lesea leo go fitlhela le nna dingwaga di le some le borobedi..."

"Ehe?"

"Ka nako eo, jaaka ke go boletse, bobedi jwa bona bo ne bo ntshepa. Ka jalo, ka raya Tsawe ka re fa e le gore thulaganyo eo e a amolesega mo go Lizbeth, gongwe le ena o tshwanelwa ke go e amogela. Ke ne gape ke akanyetsa lesea leo la morwa; mathata ao le neng le tla kopana le ona mo polaseng fa batho botlhe ba itse gore ke ngwana wa ga base Schalk, mme base ena a sa le batle..."

"Ke a bona," Goabaone a mo rotloetsa go tswelela pele. "Go go sobokanyetsa kgang e telele; fa tsotlhe di sena go nna mo maemong ao base Schalk a neng a batla gore di nne mo go ona, a itshela ka moriti o o tsididi; a batla go itebatsa maitlamo a gagwe. Mme Tsawe a tla mo go nna ka pelo e rotha madi jaaka mookamedi wa gagwe mo polaseng, tsala ya gagwe, gape ke ne ke le paki ya tumalano ya gagwe le base Schalk..."

"Ke a tlhaloganya..."

"Fa o ka gopola sentle, letlhoo gareng ga base le nna le godile ka nako e le nngwe le totlhano ya gagwe le mosadi wa gagwe. A o a gakologelwa?"

"Fa o rialo, jaanong ke a gopola. Fela ka go bo a sa batle go tlamela ngwana wa gagwe?"

"Ee mmaagwe Masego; go tlwaelegile gore banna ba Basweu ba ba ratang go tlhakanela dikobo le basadi ba Bantsho ba sie fa baratani ba bona ba ithwala. Ka jalo, fa base Schalk a ne a nketeka mo phatlhaletseng, e ne e le go nthuta gore ke se tlhole ke rotloetsa badiri ba bangwe go emela ditshwanelo tsa bona. Gape, e ne e le go ntshosetsa gore ke se tswelela pele go ema Tsawe nokeng. Ka nako eo, base o ne a sena go amogela pitso ya kgapeletso go tla kgotlatshekelong go tla go iphemela kgatthanong le lenaneo la ga Tsawe la go leka go bona tshwetso ya kgotla e e mo gapeletsang go tlamela ngwana yo a mo neileng Lizbeth. Mo lenaneong leo, Tsawe o ne a emetswe

ke mmueledi wa kwa toropong yoo ke mo isitseng kwa go ena . Ka mafoko a mangwe, Tsawè o ne a mo suwa go tlamela ngwana wa gagwe...”

Gongwe e ne e le kgolagano e e bokoa mo magareng ga maitlhomo a ga rraagwe, le a Vusi go golola Bantsho e e neng ya gagkamatsa maikutlo a ga Masego mabapi le Vusi.

Letsatsing la gagwe la go raelesega – a nwe bojalwa thata go fitlhela a idibala – e ne e le la ntlha, le la bofelo a atamelana le motho wa senna.

Go tloga foo, dingwaga tse di thataro tse di fetileng a tlhoa kamano eo ka pelo ya gagwe yotlhe.

A tiisa thamo, a gana nnang ya banyana go ratana le makau a mantsintsi a a neng a tla kwa go ena ka go ikokobetsa, a ipala mabala a kgaka.

Go ya ka Masego, o ne a na le maikarabelo a a lekaneng go tlhokomela mmaagwe le go godisa mosimanyana wa gagwe, Sello, go ikokeletsa morwalo.

Jaanong lekau le le boifiwang la go swa ke puso ya maburu mo ebileng puso e nna e lelefatsa kiletso ya lone, le ne le mo kgobera maikutlo. Le mo tsosetsa maikutlo ao a neng a sa itse le go itse fa go na le motho wa senna yo o ka mo tsosetsang ona.

Tafita yo, yo o jereng seragamajwe sa mantswe a a kwetsweng; a konopa puso e e boitshegang ya maburu ka sona.

Masego a ipotsa gore a Vusi o ne a itse seo a se mo dirang.

Mo mosong wa letsatsi morago ga go mo etela kwa Alexandra, Masego a tsoga a fitlhela dijalo tse di neng di solofetsa kotulo e e nametshang pelo bofelong jwa ngwaga di letse di wetswe ke leru la tsie.

A itlhoboga fa tota a ka bo a tsoga a itse fa le Vusi a ne a lemoga se a se mo dirang.

Tlhogo ya kolobe e e maswe, e kwalwakwadilwe mekwalo ya tshotlo ya senazi, e ne e ipharile mo mojakong wa ka fa pele wa ntlo ya ba ga Lazar.

Masego o ne a nnile lebaka le le lekaneng le monna le mosadi ba ba Majuta go tlhaloganya bogolo jwa tshotlho e.

A setse a itse ka foo moetapele wa "manazi" kwa Jeremane, Hitler, a neng a sotlake le go bolaya diketekete tsa Majuta ka teng.

Mme ka yona nako eo ya go dula le bona, o ne a kile a tlhakanela, matlhoko le go itumela le bona.

Ka jalo, mo motshegareng fa a ntse a dira ditiro tsa gagwe, pelo ya gagwe e ne e rotha madi fela jaaka tsa bo Sol le Cathy Lazar.

Mogopolo wa gagwe o tshwenyegile fela jaaka ya bone, le ene a ipotsa bokao jwa molaetsa o o neng o mamareditswe mo tlhologong ya kolobe: "Ons kom terug!"

"Re a boa!" molaetsa o ne o solofetsa, mme botlhe ba ipotsa gore "leng?"

Maitseboa ao, moragonyana ga ura ya bolesome le bongwe, ba bona karabo.

Ba ne ba ka se itse jang fa molaetsa o ne o le kwa godimo jaana, o thiba ditsebe fa garanata ya letsogo e e konopetsweng mo phaposing ya bonno ya ntlo ya ba ga Lazar e ne ya thubaka letlhabaphefo, mme ya thunyetse kwa godimo fa e fisa fenitshara gona?

Fa Sol a leletsa mapodisi go bega seo, a arabiwa ke lentswe la mongwe a tagilwe, a goa mo mogaleng: "LONG LIVE THE REVOLUTION!"

"A khuduego kgatllhanong le puso e tswelele pele!"

Fa bofelo jwa beke bo fitlha, Masego a boifa go ba tlogela ba

le bosi, a sa itse gore fa a boa o tla fitlhela tsie efe e wetse tshimo ya bona.

Bobedi jwa mo gapeletsa go tsamaya.

"Tsamaya tsweetswee Masego; re tla sireletsega," Sol a mo kopa.

Cathy a mo ema nokeng: "Ee, re tla sireletsega Masego. Sello o a go tlhoka kwa gae. Ka a ka nna a se kgone go itse rraagwe, go botlhokwa gore a newe sebaka sotlhe se se kgonagalang go itsane le mmaagwe sentle.."

Yoo e ne e le Cathy; ka nako tsotlhe a mo akanyetsa, mme a mmatlela se se siametseng moratiwa wa gagwe Sello: gangwe le gape a botsa ka tswelelopele ya gagwe kwa sekolong.

Ee, mokwalo e ne e le wa ga Sol, fela maikutlo, lerato le kakanvetso e le tsa ga Cathy:

"Masego yo o rategang,

E re re simolole ka go ikopa maitshwarelo: re itshwarele go bo re sa ka ra go bolelela ka nako maikaelelo a rona, fela go ne go le molemo jalo – go go phemela mo dikotsing go tswa go bona fa tsotlhe di ka se tsamaye ka tolamo.

O a itse ka foo re go tshepang ka teng, e bile re ka go tshepa ka matshelo a rona tota.

Ka jalo, e ne e se ka ntlha ya gore ga re go tshepe.

Dingwaga di le mmalwa tseo re go itsetseng ka tsone di nnile dingwe tsa tseo re tla di tsholang gaufi le dipelo tsa rona go fitlha re ya badimong.

O MORATIWA TOTA; TSALA YA NNETE!

Ka botlhoko, re tshwanelwa ke go kgaogana, fela o tla nna o le gaufi le rona mo dipelong. O ntse o le lekgarebe la boitumelo nakong tsotlhe, o le lerato, molemo le botsalano makgetlo otlhe; o sa itsape go tlhakanela mekgweleo ya rona.

Masego, go nna bokete ka letsatsi le letsatsi go tswelelapele re tshela mo nageng e, jaaka o ka akanya. Ke ka foo re sweditseng ka dipelo tse di botlhoko go sirologa mosi o, re ye kwa mosela, koo barwa ba rona ba leng teng... re tla go laletsa go tla go re etela tsatsi lengwe, mme re solofela gore o tla itumelela go dira jalo'.

Re feditse ditiro tse dintsi tseo re neng re ineile go di dira go tsweletsa pele kgaratlhelo ya kgololosego. Tseo re sitisitsweng ke BONA go di wetsa, re rulagantse gore di simololwe seswa mo nakong e e sa fediseng pelo.

Re ne re ka se kgone go tsamaya re sa netefatsa seo.

Mabapi le wena, re go tsenyeditse R20 000 mo bankeng ya gago.

Fela tswee-tswee, ela tlhoko: madi ao ga a mantsi jaaka a ka lebega. Fa a sa dirisewe sentle, a ka nyelela ka ponyo ya leitlho.

Ka jalo, re go rotloetsa go beeletsa R15 000 mo bankeng malebana le go ruta Sello go fitlha kwa a batlang go fitlha teng ka dithuto, mme a a salang, R5 000, o a dirise go itshedisa go fitlhela o bona tiro e nngwe.

Fa o sena go e bona, se lebale go a busetsa kwa bankeng.

E kete botshelo jwa gago bo ka nna jaaka leina la gago le kaya; jwa tshelegelwa ke masego.

Ka lerato Sol & Cathy.

ELA TLHOKO: Se lebale go fisa lekwalo le fa o sena go le buisa... Naga ga e a lala!"

Masego a fisa lekwalo jaaka ba mo eleditse, mme a simolola go otlha jaaka kgomo sakeng maitseboa, a akanya ka foo le kgonneng go falola kgabo ya molelo e e neng ya hupa ntlo ya ba ga Lazar bosigong jo bo senang go feta jwa LaMorena, Sontaga.

Pelo ya gagwe e ne ya ntshofala fa a amogelwa ke pono e e rothisang keledi mo mosong wa Mosupologo fa a boa bofelong jwa beke kwa Tshwane go lekola mmaagwe le Sello.

Ntlo ele ya maratagolejwa ya ga Sol le Cathy jaanong e ne e le marope, a tshele lorelore.

Karolo e e falotseng molelo e le fela e e kwa morago, kwa go neng go robala badiredi ba bona teng.

Masego a fitlhela lekwalo mo phaposing ya gagwe, le phuthilwe sentle, la bewa mo tulong eo mma Lazar a neng a atisa go mo tlogelela melaetsa fa a itse gore Masego ga a kitla a mo fitlhela mo gae.

Masego a tshwarwa ke kgakge.

Fa Sol le Cathy ba sa ja ntlo ya bona ka molelo ka bobona – goreng?! –, gone go ne go na le letsogo la motho yo o dithata tse di fetang tsa motho wa nama yo o thibetseng molelo gore o se tshware le bodulo jwa badiredi ba ga Sol le Cathy; mme a falotsa lekwalo leo.

Le gale, a itumelela go bo a kgonne go fitlhela molaetsa oo.

Pele a fisa molaetsa oo, Masego a dira thapelo mo pelong; a rapelela kgorogo ka tshireletsego ya ga Sol le Cathy Lazar koo ba neng ba ya teng.

A utlwile botlhoko gore ba kgaogane le ena fela fa a ne a simolola go itse karolo enngwe e e itumedisang ya bona.

Letsatsi la letlhabula le le jaaka gauta le ne le sa tswa go ntsha nko fa motlhape o mogolo wa mapodisi, baitsanape ba dipatlisiso tsa dithunyi, badiri ba ba phepafatsang, bakwaladikgang, baagisane le bomaratadikgang ba bangwe, o neng wa tlala mo ntlong ya nomoro 76, mo mmileng wa Belgravia, Randburg. Masego a nanya jaaka katse, a intsha mo boidiiding jo. A nama maoto ka fa tlase ga setlhare sa perikisi mo serapeng, mme dikakanyo tsa gagwe tsa tlalatlala; a tshwenyegile.

A seka a utlwa mongwe wa badiri ba Bantsho ba ba tlileng go phepafatsa a bua le ena.

La bobedi, a mo utlwa, fela a se tlhaloganye rre yo o tsweleng obarolo e e leswe le dibutso.

"Wa reng?" a gadima godimo ka modiri a ne a eme ka dinao fa thoko ga gagwe.

Masego a utlwa a tenwa ke monyebo wa gagwe mo nakong e ya matlhoko. A o ne a leka go dira metlae ka matlhotlhapelo a?

"A nka go thusa?" a botsa ka go fela pelo.

Modiri a makatswa ke pelo ya gagwe e e khutswane.

"Masego, a ga o sa nkitse?"

A mo sekaseka ka tlhoko.

Matlho a mantsho a a phadimang ka go neela ga gagwe lenaneong le le botlhokwa a lebega a tlwaelegile.

"Vu..."

"Shh!" a mo lopa go se tsholeletse lentswe godimo. "A o batla go apola mmutla diaparo tsa gagwe tsa go iphitlha etswa a bona dintswa di sasanka jarata jaana?" a mmotsa a nyeba, a baya monwana wa supabaloyi mo dipounameng go mo kaela gore a se tshole kgatlhegelo ya batho mo go bona.

"Mme tota go ne go se botlhale go tla kwano o ntse o itse gore ba tla bo ba le bantsi jaana," Masego a mo omanyetsa tlase.

"O kabo o lerilwe ke eng se se masisi jalo fa?"

"Se tshwenye tlhogwana eo ya gago e ntle ka seo, Masego," a leka go mo okobatsa, mme Masego a leba fa fatshe ka ditlhong go utlwa, kotsi e ntse e le gaufi jaana, Vusi a tlotlomatsa bontle jwa gagwe.

"Fa ke ne ke gakile le wena tota, bona ba tla nkitse jang?" Vusi a mmotsa a tshegela kwa tlase.

"A ke go itse sentle jalo go go makatsa fa o nkgaka?" Masego a araba potso ka potso, a dira metlae.

"A ba nkitse go go gaisa?"

"Go itse mang?. A ke na le difaelefaele ka wena? Kana nna ga ke na le fa se le sengwe setshwantso sa gago, fa bona ba na le tse dintsi!"

"Kopa, mme o tla fiwa!" Vusi a mmolelela a tshéga. "Le gale, a re se ye lolololo o ka re re dikaganyeditswe ke ditsala tsa rona. Ke tshwanela go bo ke dule fa ka bonako..."

"O bua nnete. Ke setse ke bone mongwe a leba kwano ka go belaela."

"Fa o fologa ka mmila o ne o Ma Belgravia, fa pele ga ntlo ya boraro mo mojeng, go eme sejanaga sa 'Volsie' se na le mokgweetsi mo teng. A o ka kgona go fitlha teng o sa tlhole kgogedi?" Vusi a botsa a le makgabe a a dipapetla.

"Ga ke solofele gore go ka nna thata."

"A o ka nna molemo go ntseela matsapa gape morago ga a Labone? Mokgweetsi wa sejanaga o tla go isa kwa tulong ya go kopanela kgakala le fa, fa go dumalesega. Ke tlhoka go tshotlha kgang e nngwe le wena ka tshoganetso."

"Sebiletswa se a lwelwa'," Masego a araba ka go nopola.

"Jaaka ke go boleletse maloba, e ne e se matsapa a sepe go tla go go loma tsebe kwa Alexandra ka Labone."

"Mme nna ke boeletsa ke gatelela gore e ne e le matsapa a matona tota, ao ke sa ntseng ke rata go go a lebogela," Vusi a bua a fetoga go timelela mo bontsing jwa batho ba ba sasailang jarata ya ba ga Lazar.

Karolo ya XIII

Mokganni wa Volkswagen "Beetle" o ne a le motelele hiho, a le letlalo le le bontsho jo bo tseneletseng, mme a sa ome magalapa; a le dipuopuo rre yo, "Lenin".

Fa Masego a fitlha mo sejanageng, mme a dubathanka le setswalo sa sejanaga se se tala se, "Lenin" o ne a mo leba fela a sa itsape go mo tlhaga thuso, a mo rotloetsa fela ka molomo: "A reye koo kgaitsedi; ga o batle go nthaya o re ga o itse go bula mojako oo, a o batla go nthaya o rialo?"

Fa a rialo, "Lenin" a thunye ka setshego, sekerete se ntse se leketla mo khutlong ya moja ya dipuonama tsa gagwe.

Maoto a maleele a matsarana a a kobile, a sa nnisega ka fa tlase ga leotwana la go kgweetsa la koloi e e keteng khunkhwane e. Go kgarametsa bodulo jwa mokgweetsi kwa morago go sa mo nnele molemo ope; bodulo bo ntse bo patigane.

"Comrade Vusi o sekegela tsebe tsotlhe tse ke mmolelelang tsona, kgaitsedi," "Lenin" a phatlalatsa. "Fa o sa kgone go bula mojako oo, ke tla mo raya ke re a batlele ngwetsi kgakajana, e seng fa!"

A thunya gape ka ~~setshego~~ ^{joke}, mme Masego a emisa go nna a leka go bula setswalo. A baya matsogo mo mathekeng, mme a mo leba ka go befa.

"A batlele ngwetsi kwa kgakajana?" Masego a boeleletsa godMo mafoko a ga "Lenin".

"O batla gore eng?"

"Ee. Kgaitsemi; ngwetsi. Sego sa metsi," "Lenin" a araba a sa boife.

"Ke mang yo o go reileng a re o na le kgatlhegelo mo go ena? A leo ke lona lebaka la leeto le?"

"Lenin" a swa ka ditshego.

"Fa e le gore Vusi ga a go bolelela sepe ka lebaka la leeto le, gona dipuonama tsa me di rokilwe," "Lenin" a rialo fa a sekamela ka fa bodulong jwa molema go mmulela mojako wa sejanaga go tswa ka fa gare.

"Tlolela mo teng, kgaitsemi, mme o tla ikutlwela ka tsa gago ditsebe lebaka la leeto le go tswa mo molomong wa ga Vusi ka sebele."

Masego a itatlhela ka fa teng sefatlhego sa gagwe se kwadilwe go tenega.

Fa "Lenin" a sena go fetogela molemeng kwa pheletsong ya tsela ba ntse ba sa buisane mo koloing, a mo leba ka botsalano, a nyeba. "Ao kgaitsemiame, a ga o itumele fa motho a dira metlae le wena e tswa o itse ka moo Vusi a ilang lenyalo ka gona? E tswa o itse ka foo a dumelang gore 'monna ga a bone gabedi' ka teng?" "Lenin" a botsa.

"Go bua boammaruri, le nna ke ne ka gakgamala fa a nkopa go go lere kwa tulong ya go kopana ga lona. Le teng kwa Kapitan's?" "Lenin" a tswelela pele.

"Kae?" Masego a botsa, a sa tlhaloganye.

"Kapitan's: tulong ya bojelo e e kwa godimo eo e ratwang ke maloko a mantsi a nnya ya kgololesego. Mo nakong e e rileng, o ka nna wa thulana le masedi a mantsi a ntwa kgatlhanong le kgatelelo koo, le bona ba tlile go tlhaba kgobe ka mmutlwa."

"Mme gone o batla go mponelang kwa tulong e e ntseng jalo?" Masego a mmotsa.

"Nnyaya, seo se itsiwe ke ena fela," "Lenin" a araba ka monyebo o o makgaka. "Fela, morago ga ka fao o tsibogileng ka teng fa ke dira metlae fela, ke bua ka go batla ngwetsi ga gagwe, kakanyo ya me e tshwana le ya gago gore o batla go go bonelang kgaitsemi!"

Masego o ikomanyetsa mo pelong go bo a mmontshitse maikutlo a gagwe ka ga Vusi a sa ikaelela.

Go ne go lebega e kete e le ruri "Lenin" o ne a sa itse seo Vusi Mgoma a batlang go se mmonela "ka tshoganetso".

"Kwa bodulong jwa go jela le go tlhaba kgobe ka mmotlwa?" Masego a nna a ipoletsa ka fa teng leetong lotlhe.

"Kapitan's e fa gare ga toropo ya Gauteng, kgaitsemi," "Lenin" a simolola go mmuisa gape morago ga nakwana. "Mme o tla intshwarela fa ke tsaya tsela e e kgopo, e e dikologang. Ke batla go kgaola mogatla o re se nang go o mela o," a bua a sekaseka seipone sa ka fa gare ga sejanaga, se se bontshang se se tlang kwa morago.

"Mogatla?" Masego a tsiboga. "A re setswe morago?" a lelefatsa thamo go leba kwa morago ka letshogo.

Mokgweetsi a swa gape ka setshego.

"Ke dira metlae fela!" a tlhalosa gape. "Ga go na yo o re setseng motlhala."

Masego a mena dipuonama a tletse pelo, mme a leka go khurumela maikutlo a gagwe e sere kgotsa a bua gape seo a ka se ikotlhaelang.

"Bona fa, rre "Lenin"... A nka go bitsa "Lenin"? Leo ke leina le Vusi a nneileng lona fa a ntaela go tla go wena..."

Mokgweetsi a mo tsena ganong a tshega. “ “Lenin”, “Stalin”, “Hitler”, “Napoleon”, “Shaka”; o ka mpitsa sengwe le sengwe se o batlang go mpitsa sona, kgaitsemi. Ga ke kgathale. Nna ke motho yo o metlae, yo go seng thata go tshela le ena. Ga ke itshwenye ka dilo tse di se nang bokao jaaka tseo.”

“Gona ke a go duma,” Masego a mo araba ka tshotlo e e iphitlhileng. “Ka bomadimabe, nna ga ke jalo... Bogolo fa ke tshwenyegile mo mogopolong jaana.”

“O tshwentswe ke eng, kgaitsemi?”

Masego a tsaya nako a sa mo arabe, a ntse a mena a menolola dipuonama tsa gagwe ka go kgoberega maikutlo. “Ke fetsa go utlwa dikgang tse di botlhoko ka batho bao ke ba ratang, mme ga ke itse fa ba sireletsegile kwa ba leng teng jaanong,” a feleletsa a mo araba, a sena go gopola gore motlhamongwe o siamololela motho yo a ka mo thusang. “Fa nka go solofetsa gore batho bao ba sireletsegile, a gona o ka itumela?”

“Ga o itse le go itse batho ba ke buang ka bona...”

“A ga o bue ka Sol le Cathy Lazar?” “Lenin” a mo tsena ganong.

“A mme o a ba itse? Ga ke ise ke go bone o tlile go ba jela nala...”

“A letsatsi le phirima kwa bophirima?” “Lenin” a mmotsa potso e e sa tlhokeng karabo, go rialo e le go mo raya a re go a itlhalosa gore o a ba itse.

Fa “Lenin” a sena go rialo, a bolaela sekerete se se fedileng mo sekotlolong sa molora sa ka fa gare ga sejanaga.

“Go go fodisa mo moweng,” a tswelala pele fa a sena go tshuba sekeretse se sengwe, “itse fa re amogetse molaetsa wa matlhale a rona gore ba gorogile sentle kwa Botswana maabane, mme ba golaganngwa le sefofane se se yang Lontone kwa Zambia mo mosong wa gompieno. Ba mo moweng go ya Engelane fa re bua jaana.”

"Ke tla itse jang gore o mpolelela nnete?"

"O tla fitlha o botsa comrade Vusi, kgaitsemi," o mo araba.

"O ka nna gape wa mmotsa gore ke bone jang leina lame la
"Lenin"..."

"Ao? A mme ke leina-thoko leo?"

Go na le gore a mo arabe, mokgweetsi yo o katogileng monyo a panyapanyetsa ka fa molemeng go tsena mo boemong jwa dijanaga fa thoko ga meago ya ka fa toropong. "Fa a go tshepa, a ka nna a go bolelela gape gore sentlesentle ke nna mang.

Fa o na le kgatlhegelo ya go itse..." a bua a sena go emisa
"Khunkhwane" ya gagwe.

Fa a rialo, bobi jo bo neng bo bipile Masego mo matlhong jwa tloga, mme vare a santse a batla go mmolelela gore ke mang, "Lenin" a mo tsena ganong ka lentswe le le kwa godimo, a nyeba. "Kapitan's ke yona e e fa molemeng, kgaitsemi. Ke itumeletse go go itse. Jaaka basweu ba bua, bon appetit; itumelele dijo tse o yang go di ja'." "Lenin" a bo a baya mafura a sejanaga tlhako, a thuntsha lerole a sena go mmulela mojako go tswa ka fa teng.

Masego a sala a eme a lebile sejanaga fa se timelela, a gakgamaditswe ke metshameko ya bona ya bongwana.

Kana "Lenin" fa a bapisiwa le Vusi Mgoma, Vusi e ne e se sepe. "Lenin" e ne e le mmaba wa ntlha wa mapodisi, ba kgarakgatshegela go mo letsetsa ditshipi.

Ba ne ba leka go dira eng?

Kwa majakong wa Kapitan's, a kgatlhantšhwa ke mosupatsela yo a mo isitseng kwa tafoleng ya gagwe, koo Vusi Mgoma a neng a dutse a mo letile teng.

"Ke lebogela go tla ga gago," Vusi a ema ka dinao a mo amogela ka boitumelo.

"A leeto la gago le "Lenin" le ne le le monate?"

"Maitemogelo a a fatlhosang!" Masego a araba ka seisemane le Setswana.

"A le a tsenwa go tsaya dikgato tsa bongwana jaana? A o a itse gore o ne a ka tshwarwa bonolo fela?" Masego a boa a mo omanyana.

"Kgato nngwe le nngwe e na le lebaka la yona, Masego. O tla lemoga kgantelenyana gore goreng e nnile ena yo o go tlišang kwano," Vusi a mo solofetsa.

"Ke ne ka sa itse gore ke monna wa metlae jaana... Go buisa fela ka motho mo makwalodikganyeng, o sa kopane le ena ka nama, go ka go naya setshwantsho se se farologaneng le sa motho yoo ka nama," Masego a mmolelela.

"Ee, ke monna yo o metlae e nako nngwe e ka go tenang. Gape ke lekomonisi le le matlho mahibidu," Vusi a dumalana le ena. "Ke tshepa gore ga a go sokololela mo tumelong ya gagwe ya bokominisi mo tseleng ya go tla kwano, Masego."

"Goreng?" a botsa a tshega. "A ga o lona le wena?"

"Ke lona, fela mo, malatsing ano tumelo yame e ya tekateka. Makomonisi a dumela thata mo go tlhakaneleng dilo, mme ga ke batle go go tlhakanela fa o ka ntlotla ka go dumela go tsena mo botshelong jwa me, Masego," Vusi a thuntsha fela mo tshimologong, a sa dikadike.

A tlhaba Mmamotia wa gagwe ka matlho a lerato sefatlhegong sa Cleopatra wa Egepete; lekgarebe la bontle jo bo boifisang. Masego a folosa a gagwe matlho ka ditlhong, a ne a sa solofela gore o tla ipala mabala a kgaka go ena a ise a futhumatse setulo sa gagwe mo ntlolong e ya bojelo.

"A o utlwile gore ke rileng, Masego?" a botsa ka lentswe le le bobebe, matlho a gagwe a sa ntse a tshwaregile mo bobing jwa sefatlhego sa gagwe.

"Ee," a arabela tlase, setlhako se kwalakwala mo fulurung ya Kapitan's. "O raya goreng?"

Vusi a sela foroko ya go ja mo tafoleng, mme a e dira kotana ya go letsa moropa; moropa e le tafole.

"Ke a lemoga gore ke simolotse kwa bokhutlong, mme tota o tla intšhwarela, Masego. Rona batho ba re ileditsweng re tlwaela ka bonako go bua puo pha! mo tshimologong, re sa dikologe, gore fa kopano ya rona e ka senngwa ke go goroga ga mapodisi, re be re setse re buile se se mo mafatlheng a rona.

"Mme ka ke dumela gore gompieno dintšwa tsotlhe disela motlhala wa mebutlana ele, Sol le Cathy, ke na le nakonyana ya go dikologa. Fela pele ga foo, a re gopole gore 'tsie e fofa ka moswang'," Vusi a tlhalosa.

"Waiter!" a biletsa kwa godimo. "Re setse re itshiamiseditse go beeletsa dijo."

Masego a gakologelwa gore ka nako ya gagwe ya sekolo, morutabana wa bone wa seisemane o ne a kile a ba tlhalosetsa lotso lwa puo ya seisemane ya "Damocles' sword" - sabole ya Tamokelese.

"Ka ngwagakgolo wa bone pele ga tsalo ya Morena, 4th B.C., go ne go na le monna mongwe gotwe ke Tamokelese kwa nageng ya Magerika," morutabana a ba anegela.

"Tamokelese o ne a bua phatlaletseng gore go nna kgosi go ne go le tswiné, go le monate. Ka jalo, kgosi ya Magerika ya laola gore Tamokelese a newe dijo tse di rokatsang mathe, mme e re a di ja, go bo go akgega sabole e e bogale go tswa kwa godimo ga marulelo a ntlo, e tshwarisitswe fela ka moriri o mosesane; ka nako yotlhe sabole e e tshosetsa go mo wela godimo, go mmolaya a ntse a ja monono.

"Ka jalo," morutabana a tlhalosa, "Damocles' sword e kaya go nna mo maemong a lebegang a le monate, mme a tshosa go sulafala nako nngwe le nngwe."

Pele kgonagalo ya lerato le Vusi Mgoma e nna gaufi jaana, Masego o ne a lora ka lona a tsaya Vusi jaaka lekau tota la ditōro tsa gagwe.

A sa belaele gore botshelo le ena e ka nna mmamodikwadikwane o o sa feleng.

Jaanong kheri ya Kapitan's e e tumileng e ne e sena tatso mo molomong wa gagwe a dutse jaaka Tamokelese ka fa tlase ga sabole e e akgegang go tswa kwa godimo ka moriri.

A sa itse fa a santse a kgatlhegela go tsalana le Vusi Mgoma.

Ee, o ne sa ntse a na le maikutlo a a maatla a lerato mo go Vusi, mme a itumelela go lemoga gore e kete le ena o a mo rata.

Fela, o ne a sa itse fa a ikaelela go tlhakanela botshelo jwa molephera le Vusi gareng ga batho ba gaabo; a sa itse fa a ka kgona go dira jaaka Cathy a kgonne go dira go tlhakanela botshelo jo bo bodutu jo, jo botlhoko jo, le Sol.

A rata kgotsa a sa rate, go tsena mo botshelong jwa ga Vusi Mgoma go ne go ya go tsenya maparego a mantsi mo botshelong jwa gagwe. O ne a setse a bone ka foo kamano ya ga Cathy le moilediwa yo mongwe, Sol Lazar, e neng ya mo fetola moilediwa le ene; le fa a ne a lemoga morago gore seo e ne e le motlhodi wa botshelo jwa bona jwa batshabi mo nageng ya bona.

Mo boemong jo bongwe, o ne a sa itse le gore kamano eo e tla ama moratiwa wa pelo ya gagwe a le mongwe go fitlha foo, Sello, jang. A Sello ena o ne a tla e itumelela?

Mme fa Vusi a ka batla gore a mo neye ngwana gone? A o ne a ka kgona go tshela botshelo jwa "ngwana wa gago o sotla ngwana wa rona"?

A gone o ne a itshiamiseditse go tsena mo botshelong jo bo mo atametsang go bodiabolo ba "diphaposi tsa boammaruri"

; banna ba ditsenwa ba ba neng ba tsholetsa ditshipi, ba ikatisetsa go thubaganya dipelo tsa bamasika a batshwarwa ba bone?

"Intšhwarele," a ikopa maitshwarelo, "tlhaloganyo yame e ne e siile nakonyana," Masego a tlhalosetsa Vusi fa a utlwa gore Vusi o lekile ga raro go mmuisa, mme Masego a nna fela a sa mo utlwe, mogopolo wa gagwe o lebega o se mo Kapitan's le ena.

"O ne o akanya eng?. A gongwe go na le monna yo mongwe mo botshelong jwa gago, Masego?"

"E seng monna, Vusi," a araba. "Mosimanyana; mosimanyana wame wa dingwaga di le thataro, Sello."

Karabo ya ga Masego ya tshegisa Vusi thata mme, a sa ikaelela, a gogela matlho a baji ba bangwe mo tulong ya bojelo go tafole ya bona.

Masego a mo kgalema ka matlho, a mo supetsa kgatlhegelo e a e tlholang mo go bona.

"Mme kana ke tlaabo ke sa tsenele kgaisano le ena go gapa pelo ya gago," a buela fatshe. "Ntumele Masego fa ke re ke tla mo naya lerato lotlhe la rre; lerato lotlhe leo mosadi wa me yo a ntlhadileng a sa batleng ke le naya barwa bame... Leba fa," a ema go se nene go leba fa kgatlhegelo e sa ntse e le mo go bona, "ga ke batle go mo senya leina, fela, jaaka ke setse ke go boleletse, ke wena yo o tsositseng tumelo ya me mo bathong ba sesadi fa a sena go e bolaya ka maitsholo a gagwe..."

"Ga go tlhokafale go mo tsenya mo kganyeng e," Masego a loka go mo kganela, a sa nnisega ka puisano e e keteng ditshebo.

"Ke ne nka se mo tsenye fa go ne go sa tlhokafale, Masego. Fela ke gapeletsega go go bolelela se: fa a ka bo a simolotse boaka ba gagwe le makau a a neng a kgona go mo isa

menateng eo ke neng ke sa kgone go mo isa ka ntlha ya kiletso yame; fa a ka bo morago ga go tsenya kgetsi ya go batla go tlhala jaaka a dirile, mme a se tshele barwa ba me botlhole kgatlhanong le nna; gongwe ke ne ke tla tlhaloganya," fa a bua jalo, dikeledi tsa go tlhologelela bana ba gagwe tsa elela go tswa mo matlhong a ga Vusi Mgoma.

Masego a utlwa botlhoko ba gagwe bo mo tlhaba mo pelong le ena.

"Fela seo ga se reye gore ka re nka se kgone go rata Sello fa ke kgona go bona barwa bame ba babedi. Seo ke se kayang ke gore Sello jaanong o tla itumelelela marato a mabedi; lame go ena jaaka ngwana wa mosadi yo ke mo ratang ka pelo yame yotlhe. Kana 'kgomo e gapiwa le namane ya yona'..."

Masego a mo tsena ganong a nyeba. "Ke itumelela go utlwa seo. Ke ne ke setse ke akanya gore o tla bo o mo rata fela jaaka setlatsaphatlha e e tlogetsweng ke barwa ba gago; e seng o mo rata ka boena. Fela ka bomadimabe, Sello ga se ena yo a emeng kgatlhanong le kamano ya rona a le esi; go na le melelwane e mengwe."

"Ke melelwane efe eo?" Vusi a botsa a tshoga.

"Tsaya maitemogelo a me a a bosula mo matsogong a mapodisi malobanyana jaana. Tota ke tla bo ke tsenwa go itatlhela mo kamanong e e nkatametsang go bona. O buile ka bowena Vusi gore ga o solofele fa kiletso ya gago e se kitla e okediwa fa e fela bofelong jwa ngwaga. Goo go raya gore ba tla nna ba tsena ba tswa mo botshelong jwa gago, Vusi," a bua a sa fitlhe maikutlo a gagwe a go boifa.

Ga nna le kutlwalo ya go ipona molato mo lentsweng la ga Vusi Mgoma fa a mo araba. "Le fa o ka se dumele Masego, o nkgapile maikutlo fa ke simolola go go bona kwa ga Sol le Cathy Lazar, mme ka ikgalema, ka bona ke ka bo ke inaganela ke le esi go go gogela mo botshelong jwame jwa dilabe le dikiletso di le dintsi. Fela, morago ga gore o nketele kwa

Alexandra ka Labone, ga ke sa kgona go itshwara, Masego. Ga ke gopole ke itumela mo sebakeng se se leele go feta ka fao ke itumetseng ka teng fa ke ne ke na le wena ka Labone, Masego; re ntshana se inong. Ke a go rata, Masego, mme ke go tlhoka mo botshelong jwa me," Vusi a bua, dikeledi di elela mo marameng a gagwe.

"Ga ke na tse dintsi tse di monate tse nka go solofetsang tsona; botshelo jo bo gololesegileng kgotsa ona mahumo a mantsi. Se nka go solofetsang sona fela ke pelo yame yotlhe fa o ka tsena mo botshelong jwame, le go dira ka bojotlhe go go itumedisa mo dinakong tsotlhe..."

Masego Motsepe a se kgathalele matlho a kgatlhego mo go bona a baji ba bangwe ka fa Kapitan's. A latlha melao ya maitsholo a a siametseng tafole ya go ja ka letlhabaphefo, mme a phimola dikeledi tse di elelang mo matlhong a gagwe ka lesela la go ipaya mo sefubeng gore o se tshelegelwe ke dijo. A amilwe mo go tlhomolang pelo ke go bona Vusi a lelela pelo ya gagwe.

"Ntlhaloganye sentle, Vusi; le nna ke go rata mo ke palelwang ke go go tlhalosetsa."

Vusi a mo tsena ganong, maikutlo a ya magoletsa, "mme jaanong re engwe ke eng kgatlhanong?"

Masego a busetsa lesela mo tafoleng, mme a araba a iketlile, "se ke sa ntseng ke leka go se rarabolola mo tlhaloganyong yame ke gore a ke tla kgona botshelo jwa maparego le wena, le gore a ke tla kgona go diragatsa se o se solofelang ka nna..."

"Ga ke solofele sepe ntle le gore o nne wena fela, Masego tlhee..."

"Ga se gore ke tlaabo ke sa tle ka mabadi ame le nna a ke a boneng mo go seo ke sa kgoneng le go se bitsa lerato; mabadi a ke a boneng fa ke tla ithwala ka Sello... Ga ke ise ke go bolelele gore ke bone ngwana wame jang..."

Vusi a mo tsena ganong gape, a mo fitlhelela ka matsogo go kgabaganya tafole, a mo atlarela ka bothito. "O tla mpolelela fa nako e siamela go dira jalo, Masego tlhee... Mme ga ke dumele fa seo se ka ama maikutlo ame ka wena... A re lebe kwa pele ka tshepo, re se nne makgoba a tse di fetileng!"

"A ke o akanye gore batho ba tla reng go bona o tshela sentle le Sello mme, jaaka o kaile kgantejana ka bowena, o sa atise go bona bana ba gago ba madi..."

"O a itse gore ga se gore ga ke batle go ba bona, Masego... Modimo ke paki yame; ke ba tlhologelesa mo go botlhoko, mme ke eletsa go ba bona..."

"Ke a..."

"Fela mmaabona o itse sentle fela gore pele ke ka tswa mo sedikweng se sa magiseterata, ke tshwanelwa ke go bona tetla go tswa go badiredi puso bao gantsi ba itumelelang go ntima yona, mme o ba tseetse kgakala le nna morago ga tlhalano ya rona; a ba isa kwa gaabo kwa botlhaba jwa Kapa... Ke kgona go ba bona fela ka molemo wa gagwe, mme mo malatsing ano, o ne a sena molemo o o kalo!" Vusi a tlhalosa ka pelo ya letlhologeleso.

"Ke a itse, Vusi; ke a go dumela," Masego a leka go mo gomotsa. "Mme ga se ka foo batho ba tla e bonang ka teng kgang eo. Ke tla tsewa jaaka molotlhanyi yo o tsileng go go tsena gare le mosadi wa gago go thuba lenyalo la lona. Le fa botlhe ba itse gore fa ke fitlha, e ne e setse e le kgale le kgaogane..."

A bo a setse a tlaleletsa ka bonako, ka monyebo o o ditlhong, "fa e le gore e tla nna tshwetso yame go dumela go tsena mo botshelong jwa gago..."

Vusi a bona e kete tshireletso ya gagwe e simolola go thubega, mme a bua a nyeba le ena, "ke rapela gore o swetse jalo."

"Maemo a senyegela pele fa ba lemoga gore Sello ga a na rraagwe, mme ba ntseye jaaka mosadi yo a go gogang ka nko;

a go jesitse korobela gore o nee morwa wa me setshwano sa borre... Se mpolelele gore ga o itse ka foo batho ba buang ka teng, Vusi."

"Masego," a mmita ka lentswe le le kwa godingwana, mme a le tlhoko gore ga a utlwale kwa ditafole tse di gaufi, "ka lesego o Motswana; o itse seo bagologolo ba gago ba neng ba se bua ka kgomo ya mosate..."

"'Wa e gapa o molato, wa e tlogela o molato'," Masego a nopola a tshoga go le go nnye.

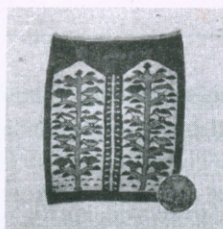
"Ehe!" a bua ka boitumelo. "Seo ke maemo a re leng mo go ona bobedi jwa rona. Ka jalo, goreng re sa reetse dipelo tsa rona ka kgato nngwe le nngwe e re e tsayang, ka go tla nna go sebiwa ka rona?"

"Se tseye tsiya ditshebo tsa batho, Masego. Le nna kana ba ka nna ba tlatša dipuo tsa gore ke latlhile mosadi wa me wa ntlha fa ke bona wa bobedi yo montle go gaisa, yo o botho go gaisa, yo o..."

"A ke o emise, Vusi!" Masego a ngunanguna ka bokowa, a sa nnisege ke mafoko a thoriso ao.

"Nna le wena re itse seo e leng nnete, Masego."

A inamisetsa tlhogo kwa go ena godimo ga tafote go mo atamela, mme a buela kwa tlwase, ka lentswe le le pelobotlhoko, a boeletsa, "Masego, a o tla tsena mo botshelong jwame?"

Karolo ya XIV

Mo bokutlong jwa 1975, kiletso ya ga Vusi Mgoma a se ke a e rweswa gape fa e fela.

Molekane wa gagwe wa dingwaga di le robongwe, Masego, a hema ka go gololesega, a sa belaele gore go tloga jaanong, kamano ya bona ya boitumelo e tla fofela kwa godimo le go feta ka boitumelo; jaaka nonyane e e neng e lotleletswe mo hokong nako e telele e sena go bulelwa.

Le rato la bona le le neng la tshela jaaka kgapha mo mmung o o matlapa wa lehuma, jaanong le ne le tla setiswa ke eng mo go o o nonneng jaana, o nelwa ke dipula tsa medupe?

Ponelopele ya ga Masego ya se ka ya nna ka foo a neng a akanya ka gone, mme a tla go roga letsatsi leo kiletso ya monna wa gagwe Vusi e fedisitsweng ka lona...

Morago ga kopo ya ga Vusi kwa Kapitan's gore ba nyalane, Masego a tabogela gae go rerisana le mmaagwe.

Goabaone a se dikadike go mmulela pelo ya gagwe, a mo golola.

"Ka tlwaelo, go molemo gore le ratane nakwana pele le ka itlhaganela go nyalana gore le itsane botoka, morwadiame," Goabaone a tlhalosetsa morwadie. "Fela, a lona ga se maemo a tlwaelo."

"Ee mme..."

"Fa o mo itumelela, le nna ke a mo itumelela, Masego. Ke go eleletsa masego... Ka tseo o mpoleletseng ka ena, o lebega e le ngwana yo a tsalegileng, mme ke bonela pele bokamoso jwa boitumelo gareng ga lona."

"Ke a leboga, mme," Masego a mo leboga. "Se se nnayang tshepo ke gore o lemoga ka foo ke ratang Sello ka teng, mme o solofetsa go mo tlhokomela sentle."

"Ao ke a monate, Masego; fela le wena o tshwanelwa ke go busa lerato la gagwe mo go Sello ka go bulela barwa ba gagwe pelo, wa ba rata. Go seng jalo, a ka feletsa a ila Sello ka a tlaabo a mo gopotsa barwa ba gagwe ba madi bao a sa kgoneng go ba bona. O tshwanelwa ke go bona tsela ya go tlhola poelano gareng ga gagwe le mosadi wa gagwe wa ntlha, mme le dumalane go se fetole bana dithupa tseo batsadi ba ba tlhoboganeng ba betsanang ka tsone. O motsadi, ngwanaka; o tla e bona tsela eo," Goabaone a tswelela pele go naya morwadie maele.

"Ke leboga mafoko a gago, mme ke tla leka ka bojotlhe go dira jalo. Fa maemo a le mantle jalo, le bona barwa ba gagwe ga ba kitla ba tlhoa Sello, ba mmona a le matshosetsi gareng ga bona le rraabona..."

Masika a monyadi le monyadiwa a dumalana ka bonako ka tlhwatlhwa ya magadi, mme Vusi le Masego ba kopanngwa mo lenyalong ka la 13 Sedimonthole, 1966; letsatsi morago ga go okediwa ga sebaka sa kiletso ya ga Vusi; fa e sena go fela.

Ba bonela Sello tulo mo sekolong se se kwa tlase sa mo Alexandra mme ngwaga o o latelang, 1967, a tla go nna le bona mo motsesetoropong o wa Gauteng.

Sello a tlhakana tlhogo ka Vusi.

Ka nakonyana fela, a bo a setse a bua fa a rata dijo tse di apeilweng ke ena go feta tsa ga mmaagwe, Masego.

"Nnyaya, re dula le moloi mo ntlong e," Masego a tshegisa Vusi fa a utlwa se. "Ke tshwanelwa ke go tlhaba leitlho le le

bogale fa o apaya go bona fa o sa khaunyetse moratiso gore a go rate jaana!"

Vusi a tshegela kwa godimo, a kgatlhegile.

"Sour grapes," a mo araba ka sejatlhapi. "Lesogana le, lena fela le tatso ya dijo!"

"Sour grapes ke eng, comrade?" Sello a botsa a itatlhela mo diropeng tsa ga rraagwe-thoko.

O ne a setse a antse sejatlhapi se le se ntsi mo go ena ka yona tsela e ya go botsa fa a mo utlwa a se bua le mmaagwe; mme jaanong a setse a se ntsha ka dinko.

Vusi le Masego ba dumalana go mo rotloetsa go simolola ka go mmitisa "comrade" go fitlhela a ithaopela seo a batlang go mmitisa sona fa a ntse a gola.

Se, e le kakanyo ya ga Vusi.

"Sello o tshwanelwa ke go itse nnete, Masego," Vusi a mo tlhalosetsa. "Ga gona se se utlwisang ngwana botlhoko go tshwana le go lemoga a setse a godile gore ke ngwana yo o neetsweng, ; kgotsa gore motsadi yo o neng a mo tsaya jaaka motsadi wa madi ke motsadi wa fa thoko fela. Lerato la ngwana le motsadi wa fa thoko ga le a tshwanela go ikaega mo go tlhokeng nnete ga gore ke motsadi tota wa madi wa ngwana; le tshwanetse go ikaega mo nneteng le go lemogeng ga ngwana ka foo motsadi yo o mo ratang ka teng e tswa e se motsadi wa gagwe wa madi. Se, se ama gape le sefane sa ga Sello kwa sekolong, moratiwa. Ke bona gore a tswelele pele go nna a dirisa sa kwa gaeno, 'Motsepe', e se re kgotsa ra mo tlhakatlhakanya. Sefane seo ke medi e e mmalwa e a nang le yona go mo isa lotsong lwa gagwe; a re se mo time yona... A o a ntlhaloganya, Masego: "

Masego a fitlha tlhogo ya gagwe ka diatla, matlho a tletse dikeledi.

"Molato ke eng, moratiwa: A gongwe ke go kgopisitse?" a botsa a mo atamela go mo atlarela ka lerato.

"Nnyaya, rre. Ke gore ke amiwa ke bopelontle jwa gago. Ke lebogela go bo o mo akanyetsa gore a se timelelwe ke bonnye jwa lotso lwa gagwe jo a bo itseng... Le fa fela a sa itse ka fa karolong ya bo rraagwe wa madi..."

"Ga se matsapa a sepe, molekane wame," a leka go mo gomotsa. "Ga go ka foo nka go kalelang lerato lame mo go ena, mme re tlaabo re mo sitela fa re letla lerato leo go re fofatsa, la re bipa matlho gore re se bone gore, jaaka batho botlhe, le ene o tla kgatlhegela go itse gore ke mang, o tswa kae... Ke ka foo o bonang bomorwarre le bokgaetsedi ba rona ba kwa Amerika, bao borraabonamogolo ba tserweng go tswa Afrika jaaka makgoba; ba fisegela go itse lotso lwa bona jaana..."

Ka motsotso oo, a ribegile tlhogo ya gagwe mo magetleng a a agegileng a molekane wa gagwe, mme a needitse go opa ga pelo ya gagwe e e lerato, Masego a leboga Morena go bo a mo neile monna yo o botlhale, yo o pelonomi jaana.

A swetswa go nosetsa tsalano ya ga Vusi le morwae ka nnete mme, fa Sello a fitlha mo dingwageng tse a ka tlhaloganyang se a mmolelelang sone, ka fao a tlileng ka teng mo lefatsheng le, go mmolelela boammaruri.

Le ka foo go ngaparela ga gagwe mo botshelong fa a ne a sa le ka fa popelong go neng ga gagamatsa le tsona dingaka ka teng.

Botsalano jwa ga Sello le Vusi jwa thusiwa ke seo se neng se ikaeletswe go sulafaletsa Vusi botshelo; go ilelwa ga gagwe.

Gantsi o ne a tshwanela ke go nna kwa gae mme, fa a ikhutsa mo go kwaleng ga gagwe, o ne a tle a thuse Sello ka mathata a dithuto tsa gagwe kwa sekolong.

Le ka yona tshomi tota, e Sello a neng a e bua go gaisa bana ba ba mo mephathong e e kwa pele ga wa gagwe thata.

Masego ena a bona tiro e nngwe ya ka fa khitšhineng gona mo Randburg.

Tiro e e ne e le fela go tshela mapodisi phori mo matlhong ka e ne e le kamano ya molekane wa gagwe le mosadi yo o godileng, yo o botho, wa lefetwa, yo a tsereng foo Cathy a tlogetseng teng; mohumagatsana Jane Steward.

Mohumagatsana Steward e ne e le ena yo jaanong madi a ga Vusi go tswa go rekisweng ga dibuka tsa gagwe kwa mose a tsenang ka ena, mme Masego a mo lerele ona.

Jaaka mmaagwe a mo eleditse, Masego a batla mosadi wa pele wa ga Vusi ka patla le jase. Fa a sena go mmona, a mo tlhalošetša ka boikokobetso kotsi ya go fetola barwa ba ga Vusi dikhutsana rraabo a ntse a tshela.

Kwa bofelong, ba dumalana, mme Vusi a itumelela go kgona go bona barwa ba gagwe ba babedi kgafetsa-kgafetsa mo malatsing ao.

Le bona barwa ba gagwe ba tshedisana sentle le Sello.

Tsotlhe di ne di tsamaya ka thelelo jaana go fitlha Soweto e thunya ka molelo.

Soweto 1976; 16 Seetebosigo: bana ba dikolo ba baBantsho ba ne ba tshelegetse mo mebileng ya Soweto go ema kgatlhanong le thuto e e kwa tlase ya Bantu Education. Ba phophoma mowa wa Boitemogo Bontsho, "Black Consciousness"; mme mabole ba a tshoeditse go itaya legodimo le le tsenweng ke tsebetsebe ka moano wa maatla a bontsho; "Black Power".

Bontsi bo tlhometse fela ka maje, mme bo itshireletsa ka dikhurumelo tsa dikgamelo tsa matlakala; ba ema kgatlhanong le maatla a mmuso wa Basweu wa kgatelelo ba sa ikobonye, ba sa boife sepe.

Matlharapa a ntwa ya kgololesego a tlala boitumela mo dipelong go bona se. Le ena Vusi Mgoma tota.

E ne e setse e le dikgwedi di le supa kiletso ya gagwe e tlositswe, mme a gololesegile go ibila le mebila ya Alexandra a batla bakaulengwe ba gagwe go anaanelelana dikgang ka bogale jwa bana ba bannye ba, ba ba kwalang ditiragalo mo mebileng ya Soweto ka madi a bona.

Motseeteropo wa Alexandra o bonyelapodi fela go tswa kwa Soweto.

Ka jalo, go ne go se ope yo o gakgametseng fa bana ba dikolo ba Alexandra le bona ba susumetswa ke bogale jwa balekane ba bona kwa Soweto, mme le bona ba swetsa go se swe senku ka fa tlase ga setlhako se se senang kutlwelobotlhoko, sa kgatelelo ya maburu.

Le bona ba sela maje go lwantsha dijanaga tse di boifisang tsa "dikubu" (Hippos) le ditlhabano tse di masisi tsa masole le mapodisi a mmuso wa bonnye wa Basweu.

E se kgale, bogale jo jwa bo bo fetetse go bana ba bangwe kwa metseng e mengwe ya Bantsho ya Gugulethu, Langa, Umlazi, Seshego, Elsies river le e mengwe e mentsintsi.

Naga e aparetswe ke kgabo e tona ya molelo.

Baetapele ba ba rategang ba khuduego e ya mariga a Seetebosigo a 1976, ba ba jaaka boTsietsi Mashinini le Khotso Seatlholo, ba bewa mo makwalong a bao ba batliwang thata ke mapodisi. Fela balatedi ba bona ba nna ba ntse ba le pelokgale; ba ja dijanaga tsa mapodisi ka melelo, ba ba konopa ka maje, ba intsha ditlhabelo mo ntweng ya kgololesego.

Batsadi ba bona ba ba kolobetsa "Bana ba Black Power"; bontsi bo jeswa ditlhong ke go bona bana ba bona ba ba supetsa gore setshaba se se ithatang se emela jang ditshwanelo tsa sone ka dinao.

Dipinyana di ruta dipping tse di kgolo go re "ping". Marumo a dithunya tsa mapodisi le masole a nna maatla go feta matlapa

a bona. Bontsi jwa latela motswasetlhabelo wa ntlha wa dikhuduego kwa Soweto; Zolile Hector Peterson.

Masole a bana a lemoga gore a tshwanelwa ke go tlhomela ka marumo a a botoka fa e le gore ba batla go tlhola.

Bangwe ba ithanolola go tlola melelwane ya naga go ya go alogela mo ditlhabanong tse di botoka; di AK 47, RPG, le digaranata tsa diatla.

Bangwe bone ba batla go inaya naga gore ba se leletswe ditshipi ke mapodisi le masole a a neng a sa fetse go tla kwa malapeng a bona masigogare a ba batla; a ba tsaya gore ke batlhotlheletsi ba bagolo ba dikhuego.

Matlhaku a maswa a, a a tlhaga, a ne a tla bewa fela ke a mapologolo, a a jaaka boVusi Mgoma...

Masego a se gakologelwe maloko a mapodisi a itumelela go mmona jaana.

Ee, mo botshelong jwa gagwe jwa nyalano le Vusi, ba ne ba atisa go ba etela ba sa lalediwa, mme dinako tsotlhe ba ne ba tla ba befile.

Fela jaanong, ka bone jwa bona, ba tsena ka boitumelo, melomo e le sephara ka menyenyo moo o ka neng o gopotse gore ba tlile go mo itsise ka ga lenyalo la mongwe kgotsa botsalo jwa ngwana.

A gopola mongwe wa bone e ne e le wa leloko la setlhopa seo se neng se tsile go ba bolelela gore kiletso ya gaVusi e fedile, mme ga e okediwe. Ba swabile dinko go feta melomo go ba lerele dikgang tse di bosula tsa gore bagolo ba bona ba bone go le molemo go rola lekomonisi leo sefapano se se mo tshwanetseng.

"Mme seo ga se reye gore ga re kitla re tlhola re mo tlhomile leitho le le ntshontsho!" lepodisi leo le ne la ba solofetsa.

"Ga go na ka mokgwa o mongwe, ba ntlisetsa dikgang tse di seng monate," Masego a belaela go bona difatlhego tsa bona di edile.

A rapelela pelong.

E ne e le letsatsi la boraro molekane wa gagwe a sa boele gae; morago ga go mo raya a re o tla tla thari gae ka a na le kopano e e botlhokwa le bangwe ba baetapele ba bana ba dikolo mo Alexandra tsatsing le a timeletseng ka lona. A setse a dirile dipatlisiso tseo di sa mo tswelang molemo ope kwa diteiseneng tsa mapodisi, maokelong le mafelong, a baswi.

"A o gopola se ke se le boleletseng fa re ne re tlile go le begela gore kiletso ya monna wa gago e fedile, mme ga e okediwe?" ofisiri e e neng e le mo lelokong la ba ba tlisang dikgang tse di monate mo nakong e e fetileng ya mmotsa. Masego a se mo maikutlong a go bua tsa kgale.

"Go diragetse eng ka ena? A le mo tshwere? Kae?" a ba botsa dipotso tsotlhe tseo ka nako e le nngwe, a tshogile thata.

"Re arabe efe potso mo go tseo?" mongwe wa bona a botsa, a leba bakaulengwe ba gagwe ka monyebo.

Ka bone jwa bona – Basweu ba babedi le Bantsho ba babedi – ba swa ka ditshego.

"Ke mmoleletse gore re tlaabo re mo lebile, a ga go jalo?" lepodisi la Mosweu la boeletsa.

"Se tshwenyege; dipotso tsotlhe tsa gago di tla arabiwa... Fela fa o ka nna molemo wa tla le rona kwa seteiseneng sa mapodisi," a tswela pele fa Masego a sa arabe potso ya gagwe.

Dikopo tsotlhe tsa ga Masego tse di garolang pelo go tlhalosetswa se se diragaletseng molekane wa gagwe tsa wela mo dipelong tse di matlapa. Bofelong a dumela go ya le bona go iponela morago ga go kwalela Sella lekwalo ka bonako go le bona fa a boa kwa sekolong.

Ao e ka bo e le fela maiteko a go mo tlhatlhela, mme go ne go le botlhokwa gore morwae a itse kwa o teng.

Mo mmileng wa bona fela, o ne a ka bala batho ba le bane bao ba neng ba kopiwa go "nna molemo wa go tla le rona kwa seteiseneng" mme le jaanong, ba malapa a bona ba ne ba sa itse kwa ba feletseng gona.

Fa a sena go tsena mo sejanageng le bona, a reetsa ka tlhoko a gopola gore gongwe mongwe o tla thelelwa, a mo neye motlhala wa ga Vusi a sa ikaelela.

Fela ba ne ba rulagantse sentle, mme ba se rothise mmutla madi pele ga nako.

Fa sejanaga se ema kwa toronkong ya John Yorster Square, pelo ya gagwe ya opa ka bonako.

A o ne a ya go gapelediwa go itsane le phaposi ya nnete gape, e tswa dingwaga di le dintsi tse di fetileng morago ga go e jela nala lwa ntlha di sitilwe go fodisa mabadi a gagwe?

A dumela gore fa ba ka mo isa koo gape, ga a kitla a tshela.

A hemela godimo fa ba fitlha mo fulurung ya bone kwa godimo; bosatane ba bone gore go molemo go ketekela pele pelo la gagwe e e neng e setse e le lebelo ka go mo pagamisa manamelo go ya kwa godimo ka dinao etswa go na le diphaposi di le dintsi tsa go isa motho kwa godimo; dilefiti.

"Re a fitlha jaanong, mme mmaMgoma," moetapele wa bona a mo solofetsa.

Masego a fegelelwa pele fa lepodisi le bula setswalo sa phaposi e e mo fulurung ya bone ka iketlo, mme a mo kopa gore a mo latele.

Mofufutso o o tsididi wa fologa ka mokotla fa phefo e e tsididi ya mo phaposi eo e mo betsa sefatlhago, mme a bona dirakaraka tsa ditshipi mo maboteng a phaposi; di e dikologa. Raka nngwe le nngwe e na le laiki e e gogegang le botshwaro.

Lepodisi la goga laiki nngwe mo letsogong la moja, mme a mmita ka matlhagatlhaga a motsumi a supetsa motho phologolo e a thuntshitseng.

"A ke o lebe, mme mmaMgoma; o bone fa dipotso tsotlhe tsa gago di arabega," a mo kopa.

Ya ne e kete o bona sepoko. Setopo sa molekane wa gagwe se na le ntho e e boteng mo lerameng la molema, le tse dingwe mo sehubeng.

Fa a sena go netefatsa gore ke ena molekane wa gagwe yo o rategang, Vusi Mgoma, a tswa mo phaposing a taboga.

A ba tlhapaola fa ba re ba mo naya mafoko a matshidiso le go ithaopa go mmusetša gae ka sejanaga sa tiro, a ba bolelela gore ba fetsa go mmontsha go tlhoka botho go go gagamatsang.

Mmueledi wa gagwe ke ena yo a neng morago a leka go lomaganya dikarolo tse dintsi tsa setshwantsho sa ka foo molekane wa gagwe a ka bong a tlhokofetse ka teng.

Mme ka a bone lesedi le le ntsi go tswa mo mapodising ka bo ona, setshwantsho seo se ne se sa tshepagale.

Le gale, e ne e le sona fela se a nang le sona.

Go ya ka Masego, go ne go kgonagala gore mapodisi a ka bo a thuntshitse Vusi ba sa mo neye tšhono ya go iphemele ka polao e setlhogo, mme morago ba aga kgang ya gore Vusi e ne e le motsamaisi wa bana ba ba neng ba ya go tlola molelwane kwa Zeerust go ya Botswana go ikwadisa le mekgatlho ya go kgaratlhela kgololesego ka dibetsa.

Mapodisi a bolelela mmueledi gore, fa a sena go ba folosa koo, o ne a pagamisa "barukhutlhi" ba ba neng ba tlhometse thata go tla le bona Gauteng.

Ya re ba fitlha thibong ya tsela ya mapodisi fela kwa ntle ga Zeerust, "barukhutlhi" bao ba tshoga, mme ba simolola go thuntsha.

Ka jalo, mapodisi a le lesome a latlhegelwa ke matshelo a le mo tirong, mme, mo karolong ya "barukhutihi", Vusi a nna motswasetlhabelo a le esi.

Masego a nna a na le dipotso tse di fetang dikarabo, mme a bona go se na molemo ope go di sala morago.

Se a neng a se itse ke gore o ne a latlhegetswe ke moratiwa, tsala, molekane le monna yo a neng a rata le go tlhokomela morwae e kete ke rraagwe wa madi.

Sa botlhokwa jaanong e ne e le go golola marapo a gagwe go tswa kwa dintsweng tsa puso ya maburu, mme go a fa poloko e e tshwanetseng moratiwa wa gagwe wa ntlha le wa bofelo.

Karolo ya XV

"Se ferekane mogopolo, ngwanaka," Goabaone a gomotsa morwadie.

Kgwedi ya boraro morago ga go bolokwa ga molekane wa gagwe, Masego o ne a sa ntse a lelela go bo a timilwe tšhono ya go dira jaaka batlhologadi ba bangwe, go boloka molekane wa gagwe, le go mo roulela ka diaparo tse di ntsho.

A "timilwe" go ya ka tlhaloso ya lefoko leo e e namileng ka, le fa e ne e le ena yo o ithaopile go se boloke Vusi jaaka motlhologadi wa gagwe, a na a sa newa tsela e nngwe e e botoka.

Fa tlhogo ya lelapa e tlhokafala, bolao joo a neng a bo tlhakanela le mosadi wa gagwe bo ntshiwa mo phaposing ya borobalo, mme materase o bewa fa fatshe gona.

Ka setso, motlhologadi o dula le go robala gona mo materaseng, le go amogela ba lesika, ditsala, baagasina le batho ba bangwe ba ba tlišang matshediso a le teng foo, mo materaseng, go fitlhela molekane wa gagwe a bolokwa.

"Go dula mo materaseng", ka jalo, ke tsela nngwe ya tse di ntsi ya motlhologadi go tlotla monna wa gagwe yo a mo tlogetseng.

Ditshwanelo tsotlhe tsa setso tsa motlhologadi, Masego o ne a ikaeletse go di diragatsa ka pelo a tshweu go supa botebo jwa lerato la gagwe go Vusi, fa a ne a sa sitiswa ke maemo a a seng ka fa tlase ga taolo ya gagwe.

Nomhle e le ena yo o tllileng a goga materase go tswa ka fa tlase ga gagwe. Molaetsa wa gagwe go mmueledi wa ga Masego, rre Jake Ledwaba, o sa komakome. O tlhamaletse fela, o tlhalogenyega.

A re o ikaelela go ya kgotlatshekelong go bona taelo e e mo thibelang go boloka "monna wa me", Vusi Mgoma. Mosadi o wa pele wa ga Vusi a re o ya go botsolotsa taelo ya kgotlatshekelo eo e mo kgaogantshitseng le Vusi; etswa e le ena yo o neng a tsentse kgetsi ya tlhalano!

Masego a se beleale gore go fisegela go nna mo materaseng jaaka mosadi wa ga Vusi ga Nomhle go ne go tlhotlhelediwa ke go batla go amogela boswa jwa gagwe.

A batla maele mo go rre Ledwaba.

"Ga ke ise ke kopane le botsenwa jo bo kana mo nakong yame e telele a go nna mmueledi. Go leka go dira gore kgotlatshekelo e' fitlhele tshwetso ea gore lenyalo la gago le Vusi ga se la semolao go tshwana le go leka go gelela metsi ka haraka. Go bonala e kete monna wa Modimo yo o thapilweng ke Nomhle go mmuelela o duba thankga; o leka go mo itumedisa ka go inanatha," ga bua rre Jake Ledwaba.

Rre Jake Ledwaba a le ditedutedu le moriri o mogolo, mme a rata go di gata; go apara diaparotse di turang.

Fa a bua le 'Masego ka mo ofising ya gagwe, o ne a ntse a ya kwa tlase le kwa godimo, a sasanka le yona, matsogo a tshameka ka dikurousepane ka fa tlase ga baki ya gagwe.

"O raya gore ga gona kgonagalo ya gore ba ka re tlhola kwa ntlotshhekelong?" Masego a batla go mo tlhaloganya sentle.

"Nka itoma sekgono, mme mmaMgona; ga go belaetsege!" a araba ka go itshepa. "Bothata fela ke gore gantsi molao o bonya," a tswelela pele.

"Goo go raya eng?"

"Ba ka nna ba kgona go diegisa poloko ya ga Vusi, mme..." a ema mo ga gare ga polelo.

"Mme eng?" Masego a tsiboga.

"Monna wa gago e ne e le motho wa maemo mo setšhabeng, mme mmaMgoma; mme leso la gagwe le setse le tlhagisitswe gantsi mo makwalodikganyeng a naga yotlhe ka bophara. Gape e ne e le mongwe wa masedi a magolo a ntwaga ya kgololesego..."

"Tsotlhe tseo ke a di itse, rre Ledwaba," Masego a fela pelo. "Fela di raya goreng?"

"Di raya gore, mmaetsho, fa bakwaladikgang ba ba ratang dikgang tse di senyang motse ba ka utlwa ka kgogakgogano ya mosadi wa gagwe wa ntlha le wa jaanong, ba lwela marapo a gagwe, ba ka tsosa tlhakatlhakano. Ka jalo, kgang e e masisi, mme e batla tlhaloganyo e e edileng. Ka jalo, mme mmaMgoma, nka itumela fa o ka ntetla gore ke lale le yona, mme ka moso o ka tla go mpona gore ke go bolelele dikgato tse re tshwanelang ke go di tsaya go thibela mathata a ke fetsang go go bolelela ka ona".

"Fa o bona, rre Ledwaba, dikgato tseo di ka se ame poloko ya ga Vusi mo Lamatlhatsong o o tlang? Gompieno ke Labobedi, mme re setse re phatlhaladitse gore o ya go bolokwa ka Lamatlhatso. Ka jalo, le fa ke go tlhaloganya fa o bua ka go tlhokagala ga tlhaloganyo e e edileng, re tshwanelwa ke go lemoga gore re na le malatsi a le makae fela pele ga Lamatlhatso," Masego a gatelela.

Jake Ledwaba a mena phatlha go akanya boteng a didimetse, e kete ga a utlwa seo Masego a neng a se bua. Marago a mo araba, "ka maswabi, mme mmaMgoma, ke bona re tshwanelwa ke go busetsa poloko kwa morago... Fa e le gore Nombhe le mmueledi wa gagwe ga ba kitla ba tlogela matshosetsi a bona. Mme fela eo ke yona fela phenyo e ba ka e bonang mo kgetsing e; go dira gore poloko e busetswe morago ka beke kgotsa go feta."

Fa mafoko a mmueledi wa gagwe a tsena mo go ena, Masego a nna a dutse fa fatshe, mme mogopolo wa gagwe wa boela morago malatsing a nyalano ya boitumelo le Vusi.

A gopola lekau le lentle, le le ditedu tse di jaaka tsa phooko le matlho a mantsho a a phadimang ka boineelo jwa gagwe go kgaratlhelong ya ba gaabo go batla kgololesego.

A gakologelwa le go tlhologelela Sakoma wa gagwe yo a neng a rata dihempe tsa mosego wa setso; moratiwa wa gagwe wa ntlha yoo a neng a solofela gore e tla nna wa bofelo. Moratiwa yo o mo tshwereng ka matsetseleko ka noka e e boleta go mo tsamaisa serapeng sa ditšheše tse di nkgang monate tsa lerato; yo o fodisitseng dingalo tsa go bona morwae ka botlhoko, mme a mo godisetsa morwa e kete ke rraagwe wa madi. A ba a mo thusa go thubela Sello dikgang tsa lotso lwa gagwe le le tlhomolang pelo ka tsela ya manontlhotlho.

O ne a tla dira jang ntle le Vusi mo botshelong jwa gagwe mo dingwageng tse di robongwe tse di fetileng?

Fa tlhaloganyo e boa mo leetong la yona, Masego a ema ka dinao a itshiamisetsa go tsamaya.

“Ke setse ke feditse le mogopolo wa me, rre Ledwaba,” a mmolelela a sa solofele ngangisano.

“O a reng, mme mmaMgoma?”

“Ga go tlhokagale gore o lale le kgang eo. Ke na le tharabololo ya yona e e ka go tokafaletsang botshelo. Ke kopa gore o itomaganye le mmueledi wa ga Nomhle, mme o mo ree o re ke itshiamiseditse go rerisana le bona ka tsela ya go fetolela boswa jotlhe jwa ga Vusi mo maineng a barwa ba gagwe ba babedi fela fa ba ka dumelana le topo e le nngwe ya me.”

“Topo efe? A o itse gore boswa jwa ga moswi monna wa gago bo na le tlhwatlhwa e kae, mme mmaMgoma?”

“Barwa ba gagwe ba babedi ba setse fa fetile dingwaga di le some le borobedi, rre Ledwaba. A goo ga go ree gore ba ka

nna le dithata tsa go itlhokomelela boswa jwa bona?"

"Boswa bofe?" Jake Ledwaba a goa ka go gakgamala. "Vusi o ne a sa dira lekwalo la taelo ya kananyo ya boswa jwa gagwe fa a sena go tlhokafala, ka jalo, wena jaaka mosadi wa gagwe wa molao, yo a neng a mo nyetse ka lenaneo la go tlhakanela dithoto; ke wena o laolang boswa jwa gagwe!"

Masego a mo araba ka lentswe le le kwa tlase, a iketlile. "Rre Ledwaba, ntumele rraetsho fa ke re eo ga se tshwetso e ke gorogileng mo go yona ka lepotlapotla. Ke e akantshisitse sentle, ka tlhaloganyo e e edileng mo nakong e nnye e. Ke dumela fa e le yona tsela e e siameng, fa re tsaya maemo a re leng mo go ona..."

"Ga ke tlhaloganye!" Jake Ledwaba a thikhitha tlhogo, a tlhakane tlhaloganyo.

"Ka lesego Vusi le nna re ne ra dumalana go se nne le bana. Ka jalo, barwa ba gagwe ba madi ga ba ronwe ke boswa jwa gagwe. Pelo yame e bulegile go bo ba naya botlhe fela fa mmaabona a ka dumalana le topo ya me..."

"Ke topo efe eo?" mmueledi yo o gakgametseng thata a botsa.

"Gore ke bue lo bona pele ke ba naya boswa jo, rre Ledwaba," Masego a araba ka lentswe le le fodileng.

"Fela seo?" Jake a thunya gape, a goela godimo. "Gore o dumelelwe go bua le bona? Mme mmaMgoma, ke lemoga gore leso la ga moratiwa wa gago le go amile thata mo o sa kgoneng go akanya sentle mme... Ka kopo, e re ke lale le kgang e, mme re tla e bona ka moso o le mo maamong a a botoka..."

Masego a tshega pele a mo araba. "Rre Ledwaba, ke nnete gore mo malatsing a a mmalwa a a fetileng ke ne ke le mo kgatelelong e e masisi fa ke se na go utlwa ka ga leso la monna wame, fela ke kgakala le gore dithare di tlhoge. Tlhaloganyo yame e feletse, mme ke itse sentle se ke se dirang."

"Wa re topo ya gago ke go bua le bona. A o na le tshepo ya gore ba tla reetsa etswa..."

"Etswa ke se mmaabo wa madi, rre Ledwaba?" a mmotsa a nyeba. "Se tshwenyega, rre Ledwaba, ke tlaabo fela ke batla go ba bolelela seo rraabo a neng a ka rata ke se ba bolelela. Go tla tswa mo go bona go re ba dira eng ka sone ka 'bana ba ba sa utlweng wa motsadi ba utlwa wa manong'..."

"E re ke botse gape. Ka tlotlo, mme mmaMgoma, ke sa re tlhaloganyo ya gago ga e ya felelela... A o itse gore boswa jo bo tlogetsweng ke monna wa gago bo na le tlhwalhwa e kae?" mmueledi wa gagwe a botsa go netefatsa gore botlhologadi ga bo a mo tseela tlhaloganyo.

E ne e se kgale Vusi a tlhagisitse buka ya maboko le ditlhamo tsa malatsi a gagwe a go ileliwa kwa mose, mme e ne e le mo lenaneong la dibuka tse di rekiwang thata kwa mabentleleng a mantsi a dibuka teng.

Gape, morago ga go tloisiwa ga kiletso ya gagwe, madi a dibuka tseo di neng di sa ntse di rekwa thata teng, tse a di tlhagisitseng ka leina le e seng la nnete, a ne a tla ka tlhamalalo jaanong.

Ka jalo, le fa botshelo jo bo tlwaelegileng jwa ga Vusi pele a ka tlhokafala bo ne bo ka ganetsa seo, Vusi Mgoma o ne a sa humanega.

Se, Masego o ne a se itse sentle.

"Ke na le kakanyo e ntle gore tlhwalhwa ya boswa jo a bo tlogetseng ke bokae, rre Ledwaba," a araba ka iketlo. "Mme fela tlhwalhwa ya gagwe mo moweng wame ga e na tsela ya go e kala, ka foo e leng godimo ka teng. Ga nkitla ke ikamanya le lenaneo lefe kgotsa lefe le le folosang tlhwalhwa eo. Mme kgogakgogano e o neng o bua ka yona ke nngwe ya ditsela tseo tsa go folosa tlhwalhwa ya gagwe mo moweng wa me," Masego a ipulela mojako go tsamaya.

"Re Ledwaba, itomaganye le mmueledi wa ga Nomhle go mmolelela ka seo ke fetsang go se go bolelela, mme ke tla tla ka moso go utlwa karabo ya bona. Sala sentle," a tswala setswalo mo morago ga gagwe fa a sena go tswa.

E kete o lebetse sengwe mo ofising, a boa ka bonako, a bula mojako gape, mme a bua le mmueledi yo a neng a sa eme ka dinao, a atlhame ka go gakgamala. "Ke go solofetsa gore le kamoso seo e tlaabo e sa ntse e le tshwetso yame... Ditlhare di sa tlhoga" a konosetsa ka go dira metlae.

Kgakgamalo ya ga Jake Ledwaba ya etegela, a nna a gakgamaditswe ke gore ke lerato le le kana kang leo le le tlhotlheletsang motlhologadi go itima khumo e kana gore leso la monna wa gagwe le se digwe seriti.

Jaaka Masego a bonetse pele, letsatsi morago ga poloko ya ga Vusi, Nomhle a bo a setse a apotse diaparo tse dintsho tsa go roula, mme a kgabile ka mosese o o mebalabala, a kganya fela jaaka monyebo wa gagwe.

"Wa gago mosese wa go roula o o apere mo pelong, ngwanaka," Goabaone a mo gomotsa.

"Ba ka nna ba ja boswa jwa gagwe jwa madi, fela wena Vusi o tlhakanetse lehumo le le fetang leo le wena; lerato la gagwe le le tlhokang tekano," a tswelela pele go tshedisa morwadie, Masego.

"Ke a itse, mme," Masego a araba ka lentswe la tlhologelelo.

Dikgwedi di se kae Masego a sena go boela gae kwa Mmakau, mmaagwe, Goabaone, a re a isitse marapo go beng maitseboa, ba gana go a busa mo mosong.

A utlwa botlhoko thata, mme a tswala kobo e nngwe e ntsho godimo ga ya ntlha mo pelong, mme ya lesela kwa ntle.

A gomodiwa fela ke tswelelopele ya mosimane wa gagwe, Sello, kwa sekolong.

Ya nna e kete leru le lentsho le tla thiboga.

Karolo ya XVI

Gauteng e na le kgogedi e e maatla, e go leng boima go ema kgatlhanong nayo.

Kgogedi e, e naya toropo e maemo a a kwa setlhoeng a go nna petleke va malemela gotlhe eo ditoropo tse dingwe di kalwang ka yona; bonkgwethe ba gauta bo bo tlatsang dipelo tsa dimenerale tse dingwe ka lefufa.

Maatla a go lebegang a tswa mo gauteng e e iphitlhileng mo mpeng ya lefatshe le e emeng mo go yona, e bontsi jwa banna bo suleng bo leka go e epa morago ga go tsamaya dikete tsa dikilomitara go tswa magaeng go tla Gauteng.

Gauteng; toropokgolo ya mabone a a phatsimang, dikago tse di kwa godimo mo e bileng di batla go ama legodimo, le dikebekwa tse di kotsi, tsa matlhale a a humanegisang batho.

Ka dingwaga tsa sekete kgolo a robongwe somaasupa; bo 1970; nomoropolata va dijanaga tsa Gauteng e e simololang ka "TJ" e ne e le mmamoratwe, e batliwa ke botlhe.

BoTshepo le boThemba ba sa itsape go tswa kwa magaeng a a kgakalakgakala go tla go kwadisa dijanaga tsa bona mo Gauteng gore di tle di segofatswe ka "TJ" kwa pele le kwa morago ga tsone; puladipelo tsa bosewagodimo, bosetlhapa-ka-masi.

Gauteng e ne e bidiwa gape, "Mjipa", fa gongwe e reeletswe mongwe wa mebila ya ona e megolo, Jeppe.

Phadimo ya Gauteng ya tsholegela mo madulong a a fa gaufi, mme gwa se gagamatse fa motsesetoropo o mogolo wa Bantsho mo borwa-bophirimeng jwa yona, Soweto, le ona o phatsima mo matlhong a Bantsho.

Bopelokgale jwa bagale ba bana ba dikolo ba dikhuduego tsa kwa Soweto ka Seetebosigo sa 1976 jwa nna jaaka leokwane leo segaba se, se inilweng mo go lona go se phatsimisa.

Morago ga foo, motsesetoropo o wa Gauteng wa tuma le go feta, mme ya nna e kete motho ga a ise a tsamae fa a ise a le gate gona.

A le boingotlo ka nako tsotlhe, a tletse bonnete; Sello a se batle go kganya mo maranyeng a go galalela ga Soweto.

A tlhalosetsa setlhophha se se neng se gola ka bonako jo bo gagamatsang sa balatedi ba gagwe gore nnyaya, ga a tswa Soweto, o tswa Alexandra.

Le gone, bonnete ke gore medi ya gagwe e gona fa, mo Tshwane, fela jaaka medi ya bontsi jwa bona; a ba bolelela gore o ne a dula kwa Alexandra dingwaga di le robongwe morago ga gore mmaagwe a nyalwe teng.

Mme le fa a lekile ka bojotlhe go ikatolosa go tswa Soweto, ba nna ba mo kgarametsa teng. Ga tsoga kgang ya gore o tsere karolo e e kwa pele mo dikhuegong tsa ngwaga o o sa tswang go feta kwa Soweto, mme a siela Ga-Rankuwa fa a batliwa ke mapodisi.

Ba re ke ka foo a tlileng go ikwadisa le sekolo sa bona go dira mophato wa bo lesome – wa bofelo wa matiriki.

Kgang e ya nna le maatla fa a adima bangwe ba barutwana ba ba sekametseng ka fa dipolotiking dikwalo tsa dipolotiki tse di jaaka tse di buang ka ga Karl Marx, bokomisi, le bagogi ba mekgatlho e e lwela kgololesego ba ba tshwerweng kwa kgolegelong e e tumileng ya Robben Island, ba ba ineileng naga ba tlola melelwane ya naga, le ba ba tswileng setlhabelo mo ntweng ya go lwela kgololesego.

Fa rramatlhajana yo o dingwaga tse di lesome le borataro a itshupa go re o na le maboko a a boleta mo dithutong, ba mo tlotlomaletsa go ya pele.

E ne e le ka ntlha ya maboko a, le lekwalo le le mo rorisang go tswa go mogokgo wa sekolo sa gagwe sa pele kwa Alexandra, a kgonneng gore mogokgo wa sekolo se segolo sa Ga-Rankuwa, "Top" a mo amogele etswa e se tlwaelo go amogela ngwana mo mophatong wa bolesome.

Masego o ne a rutilwe gore 'mafoko a baswi a a tlotliwa'. A fisegela go dira ka bojotlhe go diragatsa ditaelo tsa ga moswi rraagwe, Kgabo Motsepe, gore a kgarakgatshegele go naya Sello thuto, "mokoro wa go kgabaganya madiba a a boitshegang a kgatelelo le kgethololo ka mmala".

Sello o ne a boleetse mmaagwe fa a batla go ithutela bongaka.

Le fa a abile ka boswa jwa ga moswi molekane wa gagwe, Vusi Mgoma, Masego o ne a sa belaele gore a ka kgona go mo fitlhisa koo. Madi a a neilweng ke ba ga Lazar go mo ruta a a beeleditse, mme a a kgoma fela go mo duelela kwa sekolong.

Botlhale jwa ga Sello, le matsapa a ga rraagwe-thoko Vusi, di ne tsa thusa go somarela madi a.

Ka ntlha ya thuto ya tlaleletso go tswa go Vusi kwa gae le go tshwara ka bonako ga gagwe, Sello a tlodisiwa mephato e mebedi makgetlong a mabedi.

Masego, ka jalo, o ne a tletse tsholofelo ya gore ditaelo tseo tsa ga rraagwe o tla kgona go di diragatsa.

Ka jalo, a tsiboga, a bela, fa a utlwa ka moo bana ba "Top" ba tlotlamatsang Sello ka teng ka ntlha ya tumelo e e fosagetseng ya gore o tswa kwa Soweto; a rwele mabadi a dikhuduego tsa bana ba sekolo tsa ngwaga o o fetileng mo mokwatleng.

Pelo ya opela ka bonako, mme a gapeletsa go khurumetsa go bela go mo tereneng ya mo mosong go ya tirong.

Basadi ba ba tlhakanetseng phaposi ya terene le ena ba ne ba bua ka "mosimane yo o tswang kwa Soweto" yo, go ya ka bona, e neng e le mofero o o tllileng go senya bana ba bona kwa sekolong. A lerile mowa wa go se reetse barutabana le batsadi mo Ga-Rankuwa go tswa kwa Soweto.

Bomme ba, ba sa lemoge fa Masego e le mmaagwe Sello, ba botsa botlhale jwa mogokgo wa sekolo sa Ga-Rankuwa go mo amogela etswa tulo ya gagwe e e siameng e le kgolegelo e a e tshabetseng mo Go-Rankuwa.

Ga-Rankuwa e ne e sa tswa go itsesiwe e le karolo ya naga-legae la Bophuthatswana, mme Bophuthatswana e le gaufi le go amogela "boipuso" go tswa go mmuso wa Basweu wa Afrika Borwa.

Bontsi jwa baagi ba Ga-Rankuwa ba ngunangunela mo dipelong, ba sa itumelele "boipuso" jo bo tlang, le tota go akaretswa ga tulo ya bona jaaka karolo ya Bophuthatswana.

Bana ba sekolo bona ba itoma dikgono, ba ikana gore, fa e le gore batsadi ba bona ba tla sitwa ke go thibela boipuso jo bo se nang nnete jo, bona ba tla bo thiba; sekai sa bopelokgale jwa bašwa e le bana ba Soweto.

Ba ba neng ba ikana le go feta e le ba kwa sekolong se segolo sa Ga-Rankuwa, "Top".

Basadi ba ba mo tereneng le Masego ba dumalana fa mowa o wa borabele wa bana ba bona ba o tshetswe ke Sello, 'mosimane yo o tswang kwa Soweto'.

"Sello!" Masego a tsena a rora jaaka taugadi, a roroma jaaka tladi mo phaposing ya borabalo ya ga morwae .

O ne a sa tswa go goroga, a boa kwa tirong e ntšhwa ya gagwe ya mo khitšhining kwa karolong e nngwe ya baikgoni ba Tshwane ba Basweu, Waterkloof.

"Ke eng se ke se utlwang ka gore o tsamaya o itira yo o tswang kwa Soweto mme o tshela bana ba bangwe mowa wa khuduego: A o lebetse se o se etseng kwa sekolong?" a botsa morwae.

"Nnyaya mme, ga ke a lebala," a araba ka boikokobetso.
 "Le gone ga ke tsamae ke itira yo ke tswang Soweto. Se se diragetseng ke gore..."

"Ke eng se se diragetseng?" Masego a mo tsena ganong a galefile.

"Go diragetseng eng gore ke re ke dutse fela, ke ikgathalela tsa me, ke utlwe basadi ba go seba mo tereneng? Ga go mosi go sena molelo, Sello'. O direle eng?" a tswelala pele go omana.

Sello a leka go mo tlhalosetsa gore, le fa a lekile ka gotlhe go ganetsana le dipuo tseo, barutwana ba ne ba nna ba di gasaka, ba re maiteko a gagwe a go gana e tota e le sesupo sa gore ammaaruri o leka go phimola mehlala gore mapodisi a a mmatlang kwa Gauteng a se kgone go mo fitlhela.

"Go a itlhalosa gore ga o a leka mo go kgotsofatsang!" Masego a se timolwe bogale ke seo. "A o ka tlhalosa gore go tlile jang gore o tsewe jaaka motswedi o o sa tšheng wa dikwalo tsa dipolotiki? O di tsaya kae dikwalo tseo?"

Sello a bo a setse a tlhaloganya se a buang ka sona, le ka foo a tshetseng peterolo mo kgabong ya kgang e e fosagesetseng ka lotso lwa gagwe a sa lemoge.

Sello o ne a utlwa bangwe ba barutwana ba ba sekametseng mo dipolotiking ba tlotla ka mongwe wa bagogi ba ba tshwerweng kwa Robben Island, mme makwalodikgang a ileditswe go tlhagisa setshwantsho sa gagwe.

Barutwana ba ile ba akanyetsana kwa godimo ka foo mogogi yo a kabong a lebega ka teng, mme Sello a gopola a bona setshwantsho sa gagwe mo go nngwe ya dibuka tse di nenge e le tsa ga rraagwe-thoko, Vusi.

Ka go sa itse, a ithaopa go ba lerele yona mo letsatsing le le latelang.

Buka e a ba adimileng yona ya ba rokotsa mathe; ba kgalegela tse dingwe tse di tshwanang le yona.

"A ga ona tse dingwe?" mongwe wa bona a mmotsa.

E e latelang ya latelwa ke enngwe, mme kgang ya lotso lwa gagwe e e fosagetseng ya tuka jaaka kgabo ya molelo mo ntlong ya bojang.

"E ne e le phoso e kgolo go di ba adima, mme... Ke ikotlhaela go dira jalo..A ke o intshwarele tlhee mme!" a kopa, mme Masego a betsaka setswalo sa phaposi ya gagwe go tabogela kwa go ya gagwe ya go robala.

A kgobokanyetsa dibuka tsotlhe tse a neng a gopola gore o tla nna a gakologelwa monna wa gagwe ka tsona mo lebokosong le legolo, a di rwalela kwa ntle ga ntlo.

A di tshela ka parafini, a kgwara mankgwari, mme tsa jewa ke kgabo ya molelo.

Segopotso sa moratiwa wa gagwe o tla tshwanelwa ke go se tshola mo pelong ya gagwe, e se re kgotsa a latlhegelwa ke yo mongwe moratiwa go ntwaga ya kgololesego...

"Fa fela kiletso ya gagwe e ne ya se fedisiwe gongwe a ka bo a sa ntse a tshela," Masego a akanya ka tlhologelelo fa a bona dibuka tsa ga Vusi di fetoga molora.

A gopola gore gongwe molekane wa gagwe a ka bo a sa nna pelokgale, a ineela go barutwana ba ba neng ba atisa go tla go ena go bona dikgakololo fa ba sena go sala morago sekai sa bana ba Soweto; ba tsosa dikhuduego mo Alexandra.

Le fa Masego a ne a sena bonnete jwa seo mapodisi a se boleletseng mmueledi wa gagwe ka ga ka foo Vusi a tlhokafetseng ka teng, o ne a itse gore, morago ga go fedisiwa

ga kiletso ya gagwe, o ne a ineela mmele, pelo le mowa mo ntweng ya go lwela kgololesego.

Jaanong morwae o ne a lebega a tabogela kwa bobing joo jwa sekgogo; jwa boineelo jo bo tlogelang balesika le ditsala ba lela.

Masego a sena bonnete jwa gore a Seilo o bua boammaruri fa a re ga se ena yo o phatlaleditseng kgang e e senang nnete ka ena, e e dirileng gore bana ba sekolo ba mo tsee jaaka Tsietsi Mashinini kgotsa Khotso Seatlholo wa bona.

Ka lenaneo le le gakgamatsang, rre N.P. Molato le ena a tla go lemoga ka fao barutwana ba "Top" ba tlotlang lefoko lengwe le lengwe la ga Sello ka teng.

Motshamekakgwele wa pele yo o neng a tumile, Molato o ne a kile a tshamekela setlhophla se se itsegeng thata sa kwa Gauteng.

E le motshameki wa porofesenale; a duelelwa go tabogisa letlalo la kolobe le le kgelokwe, le tladitswe mowa.

Jaanong e ne e le rraggwebo yo mogolo, dikgwebo tsa gagwe di tletse mo matoditoding ao go neng go twe ke nagalegae ya Bophuthatswana.

A na le maitemogelo a a tebileng mo kgwebong, a itse gore dikgwebo tsa motho di golela pele, mme ditšhono tsa go bula tse dingwe di a oketsega fa a itse batho ba ba laolang mafapha a puso a a nayang dilaesense tsa go gweba le go sekaseka gore bagwebi ba gweba sentle.

Kana 'matsogo dinku, a a thebana'.

Ntle le go itsana le borradithata ba, mogwebi o ne a tekateka.

Le gona, "borradithata" e ne e se borradithata tota. Ba ne ba laolwa ke borradipolotiki.

Ka jalo, go nna rradiapolotiki mo pusong ya nagalegae e ne e le go dira gore kgolo ya gago mo kgwebong e thibiwe fela ke legodimo.

Medi ya ga rre N.P. Molato e ne e tseneletse gona mo Tshwane, e se letlola terata.

A itatlhela mo lekokong le le neng le ya go busa Bophuthatswana morago ga go bona boipuso, mme a solofediwa go dirwa leloko la ntlotheomolao le le yang go emela kgaolo ya Odi ya nagalegae leo. Ke gore, eo noka ya Odi e fetang teng, e e akaretseng Ga-Rankuwa, Mmakau, Jericho, Makolokwe le metse e mengwe. Molato a lemoga gore, tsatsi lengwe, a ka nna a feleletsa e le leloko la kabinete.

Gape, gore bokamoso jwa gagwe bo ka phatsima le go feta fa a ka kgatlha moporesitente ka go direla lekoko ka pelo yotlhe.

Go fa sekai, go tima ditlhase tse di matshosetsi, tse di batlang go tlhakatlhakanya nagalegae eo.

Go tshwana le se a neng a se utlwa gore se rerwa ke bana ba sekolo se segolo sa Ga-Rankuwa go thibela kemonosi.

Fa a ka timola tlhase e, mme bagolo ba gagwe mo lekokong ba utlwa ka bogale jwa gagwe, gona o ne a tla nna le bokamoso jo bo ntle mo dipolotiking tsa nagalegae.

"Se ke motshameko fela; ga se sepe!" rre N.P. Molato a akanya ka go itshepa, a khutsisitse mmele wa gagwe o mogolo mo morago ga sejanaga sa masethisi seo a neng a se na go se newa ke puso, le mkgweetsi wa sona tota.

Se le se ntsho, e le sa maratagolejwa sejanaga seo.

Molato a sa belaele gore barutwana ba tla mo gopola; setshameki sele sa kgwele se se tumileng, sa makatikati ka fa lebaleng la motshameko, a le diphatsa, a boifiwa ke bathibela dino ba ditlhophla tsotlhe mo lokong ya motshameko wa kgwele naga yotlhe ka bophara.

Ee, morago ga go tlogela go tshameka le go itshidilola tsatsi lengwe le lengwe, mmele wa gagwe o ne o setse o bodulogile; fela ba tla mo gopola, ba mo rata.

A akanya sekai sa kgwele se a ka se dirisang mo puisanong ya gagwe le bona, go ba itumedisa.

Gongwe sekai sa tirisano ya batshamekapele ba ba tshamekang go tswa mo maemong a a farologaneng; wa fa gare, wa moja le wa molema.

Botlhe ba ne ba ragela kwa dinong di le dingwe, ba leka go fetisa kgwele mo motshwaradinong a le mongwe.

"Ebu!" a ititaya mo seropeng ka boitumelo. "Sekai se se tla dira gore diganana tsa barutwana tse di sa tlhakantsweng tlhogo ke ditiro tsa balekane ba tsona kwa Soweto di nthate; di latlhe maikaelelo a tsona a go tlhola dikhuduego mo gae mo," Molato a akanyetsa ka fa pelong.

A lemoga ka moo bontsi jwa barutwana ba ratang mekgatlho ya go lwela kgololesego ka teng, mme a bona tsela e le nngwe fela ya go ba gapa maikutlo e le go ba bolelela gore puso ya gagwe le mekgatlho e, di lwela selo se le sengwe.

A ikaelela go dirisa tumo ya gagwe ya pele jaaka setshameki sa kgwele go mmulela tsela go tsena mo dipelong tsa barutwana, mme sekai seo go konosetsa kgang ya gagwe.

"Fela jaaka batshameki ba kwa pele ba kgwele ba ba tshamekang go tswa kwa maemong a a farologaneng mme ba nosa kwa dinong di le dingwe, le rona re nosa kwa dinong di le dingwe le mekgatlho e e lwelang kgololosego," a nna a boeletsa puo gore a kgone go e dirisa go ba gapa maikutlo.

Ka a ne a se ka a kgona go ba bolelela puo e, ga go itsiwe fa e ka bo e mo thusitse go ba timola bogale.

Barutwana ba mo tlhakanyetsa kwa botsenong jwa sekolo ba bedile, ba batla go mo tsholola madi.

"FATSHE KA BOP!" "BOLAYANG BAREKISI BA YONA!" dingwe tsa diboroto tse ba neng ba di tsholeditse di ne di kwadilwe jalo, mme setlhophapha se segolo sa barutwana se mo tlhapaolaka.

Molato a lemoga gore o ne a itshepile thata go se kope gore a felegediwe ke mapodisi fa a ya go bua le bana ba "Top"; a gopola gore tumo ya gagwe ya kgale kwa lepatlelong la kgwele e tla mo sireletsa.

Maiteko a barutabana go ba thibela a folotsa, mme bangwe ba bona ba tsholetsa Mercedes Benz wa puso go o menola, bangwe ba tabogela kwa tankeng ya peterolo go e bula go latlhela matlhokwa a molelo teng, mme bangwe ba gogaka Molato yo a neng a lela jaaka lesea go tswa mo sejanageng go mo keteka.

"'Nkabo ke ngwana wa morago!'" mongwe wa barutwana a mo ruta Setswana fa a ikopela maitshwarelo, a ba tshepisa go ikgaoganya le lekoko fa ba ka mo lesa go tshela.

"O ka bo o ikgaogantse kgale!"

Fa a wela fa fatshe, ba mo gataka, ba mo betsaka, le go mo rogaka; go se yo o mo utlwelang botlhoko.

Sello a gaggamatswa ke modumo o o utlwalang kwa ntle le mosi o o thunyang mo botsenong jwa sekolo.

A beela dibuka tsa gagwe kwa thoko, mme a taboga go tswa mo phaposing ya go buisetsa.

Fa a fitlha go bona, a kotama go lebisisa gareng ga maoto a bona, mme a bona rre Molato a rapame fa fatshe, ba ntse ba mo tseneletse le fa e kete o setse a neela mowa.

"ORDER COMRADES!" Sello a goa ka tsela eo a neng a tle a utlwe bakaulengwe mo ntweng ya kgololesego ba bolelelana gore "tsie lala!" kwa dikopanong tse di mmalwa tseo a kileng a ya le rraagwe-thoko teng kwa Alexandra, fa kiletso s-a gagwe e sena go tlosiwa.

"Mafoko ao a a bua ka go itshepa ga motho yo e neng e se magogorwane mo ditirong tse di jalo; a itse se o se buang. Ba ema go mo sekegela tsebe.

"Jaanong comrade yo o tswang Soweto o batla gore eng? Kana ke ena yo a ka bong a re tlhotlheletsa go bolaya selo se," mongwe wa barutwana a sebela kwa tlase, a gakgametse.

"Comrades," Sello a buela godimo, "kwa Soweto re thubile seo se neng se bidiwa *Urban Bantu Council* fela jaana!"

Ba mo opela magofi ka boitumelo.

"Ra e fetola *Useless Boys' Club*," a tswelela pele, a gopola seo a kileng a se buisa ka nngwe ya diphithlelelo tsa bana ba dikhuduego tsa Soweto tsa ngwaga o o fetileng; a se buisitse mo nngweng ya makwalodikgang a mantsi ao rraagwe-thoko a neng a atisa go a reka.

Bangwe ba bona ba mo leletsa megolokwane le melodi, ba itumetse.

"Fela," a tswelela pele ka tlhoko, "ga re a thuba UBC ka go fetola bao go neng go na le kgonagalo ya gore ba ka nna mo letlhakoreng la rona baba ba rona. Jaanong gee..."

"O batla goreng, comrade?" mongwe wa barutwana ba ba eleditseng madi a ga Molato a mo tsena ganong.

"Didimala wena! Ga o itse se o se buang! Reetsa ba ba tswang mo go tsona," yo mongwe a mo kgalema.

"Se ke batlang go se le raya ke gore," Sello a bona gore potso ya morutwana yo a neng a mo goa e tlhoka go arabiwa, "kolobe e e rapameng fa, e lebega e bodile jaana, e sa ratege; ga se yona tlhapi e kgolo e re e batlang. A KE YONA?" a boletsa kwa godimo.

"Nnyaya, ga se yona! " bontsi jwa barutwana ba mo araba.

"Ka jalo," a tswelela pele, "ke eng re sa romele mafetlhefetlhe yo go yona tlhapi eo e kgolo gore a mo ree a re, fa a sa batle go utlwa ka ditsebe gore ga re batle kemonosinyana eo ya gagwe, o tla utlwa ka letlalo?"

"A RE MO ROMELENG!" a bo a ba tlile sentle, mme barutwana ba tlhakana ditlhogo.

"Mme semaragwana ena, fa morago ga go fitlhisa molaetsa wa rona fa a sa ikgaoganye le pusonyana eo, re tla mo dira eng?" a boletsa kwa godimo a dira e kete o itshega molala ka letsogo la gagwe la moja.

"RE TLA MO SEGA MOLALA!" ba tshwara molaetsa wa gagwe.

Go sotla Molato ka mmele wa gagwe o mokima ga kgotsofatsa bao ba barutwana ba ba neng ba belaela gore gongwe Sello o dirisana le ena, ke ka moo a ba thibelang gore ba se mo ketekele pele.

Fela o ne a le thari go ba thibela go fisa koloi ya mabono e a tlileng ka yona. Yona e šele lorelore.

"Ke a leboga... Ba ka bo ba mpolaile," Molato a buela kwa tlase, a sa ntse a tshogile.

"A o batla go itse gore goreng ke go thusitse?" Sello a mmotsa fa a sena go khubama go lekola dintho tsa gagwe tse di elelang madi.

Ya re pele Molato a ka mo araba, sefatlhego sa gagwe sa fetoga, sa tlala letlhoo, mme a mmolelela: "Ke ka ntlha ya gore go na le kgonagalo ya bongwe tharong gore o rre, selo ke wena!"

Fa a sena go rialo, Sello a mo kgwela mathe mo sefatlhegong.

Bonnye jwa barutwana jo bo neng bo sa le gaufi morago ga go phatlhalala ga ba bangwe fa Sello a fetsa go bua le bona jwa opa magofi ka boitumelo; le fa ba ne ba sa utlwa se Sello a se buang le Molato. Rre Molato a gakgamatswa ke go bona Mosamaria wa gagwe a fetoga go nna mmaba o mogolo.

A gopola gore gongwe mosimane yo o ne a mo tlhakatlhakanya le mongwe yo a mo itseng.

"Mme ga re... ga re..." a konkoretsa, ditlhabi tsa dintho tsa gagwe le tsona di gakala.

"Ga re itsane?" Sello a mo tsena ganong a botsa. A bo a tshégela tlase, mme a mo araba, "nna ke a go itse. A ga se wena Ntsime Peter Molato?"

"Ga se wena nngwe ya dintswa tse tharo tse di tlhakanetseng go betelela mme a idibetse dingwaga di feta some le borataro tse di fetileng kwa sekolong sa Sedimosang... A IDIBETSE?" a boletsa godimo, dikeledi tsa itlhaganela go tlala mo matlhong a gagwe.

"A ga se wena o neng o le moetapele wa diphologolo tseo?" a mmata ka legofi le le bolelo mo lerameng la moja.

"Ke le sekasekile ka boraro jwa lona, dintswa tse mme a mpoleletseng gore le ne le tlhakanetse go mo sotlaka, mme mo borarong jwa lona, ke wena o lebegang thata o ka nna rre, tonki ke wena!"

Le fa gotwe 'go lebala modiri, modirwa ga a lebale', Ntsime Molato a gakologelwa letsatsi le Sello a buang ka lona, mme a mmotsa ka boima, a ronkgga dintho tsa gagwe fa a bua, 'jaanong goreng o sa ba tlogela go mpolaya?"

Ya ne e kete Sello o ne a emetse potso eo, mme a e araba ka bonako. "Seo e ne e tla bo e le go go direla molemo o o sa go tshwanelang. Kotlo e e tshwanetseng dikolobe tse di jaaka wena ke go tshela nako e e telele go mpona ke atlega mo botshelong. Go mpona ke atlega, mme o sa kgone go tlhakanela katlego eo le nna; o sa kgone go ipela go ditsala tsa gago ka nna, le fa e le fela gore 'banna, kana ke mosimanyana wame yole!..'."

Sello a mo kgwela mathe gape, mme a ema ka dinao.

"Ke ikana ka badimo ba bomme ba Bakgatla, ke ya go atlega mo botshelong go go swabisa, satane ke wena!" a buela kwa godimo, mme a mo tlogela a rapame foo.

Fa Ntsime a bona Sello a tsamaya, ya nna e kete o itebile malatsing a gagwe a sekolo. Mmele o o agegileng sentle, o o katogileng monyo; kodu e e maatla; le letshwao la botsalo le lentsho, le lennye mo lerameng la molema.

A lemoga gore e le ruri 'di sa kopaneng ke dithaba'...

"A o ne o tsenwa go dira jalo?" Masego a mmotsa, a le magareng a boitumelo le kgalefo.

A galefiswa ke gore a ka bo a itsentse mo kotsing fa barutwana ba ka bo ba sa mo utlwelela.

Ba ka bo ba mo tlhakantshitse le Molato yo a neng a leka go mo emelela, ba tsaya gore ke badirimmogo kgatlhanong le dikgatlhegelo tsa balwela kgololesego.

Kgotsa ba ka bo ba sa mo sekegela tsebe, ba tswelela go bolaya Molato, mme a bonwa molato jaaka moetapele wa bona yo a itlhagisitseng mo pepeneneng a leka go ba laola gore ba khutse, mme ba se mo utlwelele.

Gape, Masego a itumeletse ka fao morwae a sulafaleditseng Ntsime botshelo ka teng; a mo arabela.

"Ka jaanong o dirile kagiso le mebutla le dintswa morwaame, ikgogele morago, Sello; o lebagane le dibuka tsa gago fela," Masego a mo naya maele a tletse menyobo.

"Ga ke tlhaloganye, mme..."

"Le fa puso ya nagalegae e e ka se bue mo phatlhalatseng, nnete ke gore o thusitse mongwe wa maloko a yona. Gape, go ya ka foo o mpolelelang gore o laotse barutwana ka teng, tlotlo ya bona mo go wena e ka bo e tsere tsela e le nngwe fela; GODIMO!" Masego a mo tlhalosetsa.

Sello a nyeba ka boipelo, a gakologelwa gore go laoleng goo ga barutwana, o ne a thuswa ke kgang e e se nang bonnete e ba e gasakileng, ya gore o tswa Soweto, mme o kgathile tema e tona mo dikhuduegong koo ngwaga o o fetileng.

Karolo ya XVII

Jaaka a boleletse Ntsime ka go itoma sekgono, Sello a tsenya marapo dinameng, a dira ka natla gore a atlege mo botshelong.

Mafoko a gagwe a nna a tlhobaetsa rre Ntsime Peter Molato.

Fa a sena go bona se se ka mo tlhagelang fa a ka tswelapele go ema kgalhanong le dikgalhegelo tsa bontsi, Ntsime a ikgaoganya le lekoko go tlhokomela dikgwebo tsa gagwe.

Mme mogolo wa gagwe mo lekokong a se itumelele se. A tenwa ke go bona Ntsime a inyalanya le maneneo a baba ba gagwe, mme a ntsha taelo go badiredi botlhe ba puso ya gagwe go thatafatsa maiteko otlhe a ga Molatlhwa go tswelatsa dikgwebo tsa gagwe pele.

Ka ntlha ya seo, le botshelo jwa go akanya gore bo sa gangwe jwa barwa ba gagwe ba babedi, khumo ya Ntsime Molato ya bopama ka bonako, jo bo gaisang go ota ga mmele wa gagwe.

“Ga lo kae sepe!” seo, ya nna pina ya gagwe ya malatsi otlhe go barwa le mosadi wa gagwe, yoo le ena a neng a senyaka ka madi.

Ka iketlo, a dumela gore, ka nnete, ‘khumo ke segwagwa, e a pharuma’.

Matsebetsebe a gagwe a pele a ne a pharumela malapeng a mangwe.

A batla a tsenwa go bona e kete lengwe la malapa a a lesego ao ke la ga boSello.

Sello o ne a tlhaloganya maele a ga mmaagwe, mme a a sekegela tsebe.

A ikogela morago fa bana ba "Top" ba leka go mo dira mogogi wa bona kgatlhanong le "boipuso" jo bo tlang jwa Bophuthatswana.

A nna a ba bolelela gore ntwaga ya kgololesego ga e a tshwanela go ikaega ka motho a le esi e kete ke modingwana. Go tla diragala eng fa motho yoo a rekwa ka e le motho wa nama, a ka raelesega?

A re ntwaga eo ke kgetsi ya tsie, e e tshwanelang ke go tshwaraganelwa, mme baetapele ba rebosana boeteledipele, e sere kgotsa le naga ya Afrika Borwa ya tsholegelwa ke bolwetsi jwa dinaga tse dingwe tsa Afrika tseo baporesitente ba tsona morago ga kgololesego ba itshemileng baporesitente ba go ya go ile.

Kwa bofelong jwa ngwaga, a falola dithuto tsa gagwe tshotlhe ka dinaledi, mme a nna moithuti wa matiriki yo o gaisang botlhe mo nageng ya Afrika Borwa ka bophara.

Fa ngwaga o o latelang o roga, a rwala diporogwana tsa gagwe, a bofa setlhako a sa nyatse leeto la go ya Thekwini.

A ikwadisa le sekolo sa bongaka sa yunibesithi ya Natala, kgotsa "Wentworth" jaaka bangwe ba e bitsa, ba e reeletse tulo ya Barwa eo bodulo jwa baithutedi bongaka ba neng ba dula teng, bo neng bo le gona.

Motsesetoropo wa Barwa wa Wentworth o ne o le dikolomitara di ka nna somaamabedi go tswa mo sekolong sa bongaka kwa mmileng wa Umbilo, Congella; fela fa morago ga sepetlele se segolo sa King Edward VIII.

Morago ga dingwaga tse thataro, bofelong jwa 1983, Dr Sello Motsepe a tsalwa; a falotse ditlathlhobo tsa bofelo tsa go ithutela bongaka ka matsetseleko.

A boela gae go rupisiwa jaaka ngaka kwa bookelong jwa Ga-Rankuwa go nna gaufi le mmaagwe.

"O ka re rraagomogolo le mmaagomogolo ba ka bo ba sa tshela, Sello... Ba ne ba tla ipela ka wena!" Masego a mo atla ka boitumelo, matlho a elela dikeledi tsa boitumelo.

"Kwa ba teng ba ipela ka nna,mme," Sello a mo solofetsa. "Ke se ke leng sona ka ntlha ya matsapa a bona, mme. Seo ga nkitla ke se lebala."

"Ao Sello!" Masego a lela a gapilwe maikntlo ke go nna le tebogo ga morwae, le go se lebale kwa a tswang teng. "O nkgopotsa ngaka Mpe..."

Go kgabaganya ga Sello kwa sekolong sa bongaka sa yunibesithi ya Natala go ne ga tlogela Sello a aparetswe ke bolwetsi jwa go rata go dira dipatlisiso.

Fa a aloga mo bofelong jwa 1984, a se gabalele go bula phaposi ya gagwe ya go tlhatlhobela balwetsi jaaka bontsi jwa bakaulengwe ba gagwe; go simolola go gelela madi ka dikgamelo le go tshela botshelo jwa go tlhaba kgobe ka mmutlwa.

A swetsa go boela Natala go ithutela pele.

Mo tshwetsong ya gagwe, a tlhotlheletswa ke gore maemo a ga mmaagwe a ne a sa mo gapeletse go ithlaganela go bona tiro e e duelang madi a mantsi.

Sebowana se Masego a neng a se simolotse go mo ruta se ne se sa ntse se na le madi a a kgotsofatsang. Kwa sekolong sa bongaka, o ne a gapa dibasari di le dintsi go mo duelela mo dithutong, mme ba sa kgome thata; dinamane tsa sona kwa bankeng tsa nna tsa nona.

"O mphithlisitse kgakala, mme; mme ke itumelela seo. Fela, le wena nako e fitlhile ya go itumelela maungo a mofufutso wa phatla ya gago. Tswee-tswee, dirisa madi a a setseng go iponela ntlo e e botoka kwa Ga-Rankuwa," Sello a mo lopa. "Ke tla kgona go tshela le go tswela dithuto tsame ka madinyana ao dingaka tse di ithutelang pele di a bonang."

"Ke a leboga, morwaame; tswelela pele ka dithuto tsa gago go fitlha kwa o batlang teng," Masego a mo araba. "Fela gopola, tsa kwa pele ga di itsiwe, ka jalo, re tshwanela ke go beela a mangwe kwa thoko gore fa o ka a tlhoka, a be a le gona."

Ka kgwedi ya Mopitlwe wa 1985, Masego a laela motlhatlhana wa gagwe kwa motseng wa Mmakau, mme a tsena mo ntlong ya gagwe e ntšhwa kwa motse-setoropomg o o gaufi wa Ga-Rankuwa.

E ne e le ntlo e e tlwaelegileng ya mo metsetoropong ya Bantsho. E na le diphaphosi di le nne, mme e lebega jaaka lebokoso la mankgwari; e tlhabolotswe ka go tsenngwa matlhabaphefo a magolo, go kgapiwa makgwakgwa ka samente kwa ntle, le go oketswa ka phaposi ya go robola, ya go tlhapela le ya sejanaga fa thoko.

Masego a gana nnang ya banyana fa Sello a leka go mo rotloetsa go reka e e fetang eo ka theko.

A nna a mo gopotsa seo phiri a se buileng.

Sello o ne a ithutela go nna moitsanape wa go sekaseka ditho tse di ntshitsweng mo balwetsing go bona gore ba tshwerwe ke eng. Lefatshe la gagwe e le la dikarolo tsa mmele tse di nnyenye, tse di bonwang fela ka matlho a a di godisang ka go di atisa makgetlho a feta diketeke; matlho ao e le dimaekerosekoupu tsa methalethale.

Ka nakonyana fela, leina la gagwe la bo le lelefaditswe moo e keteng le tla wa go tswa mo pampiring e le kwadilweng mo go yona. A bidiwa Dr Sello Motsepe, MB.ChB. FRCPath. MD.

Tharabololo ya tlhakatlhakano eo e le "Bachelor of Medicine, Bachelor of Surgery; Fellow of Royal College of Pathologists; Doctor of Medicine".

Bakualengwe ba gagwe ba roroma mangwele fa ba bua le ena; mme a ne a sa fetoga, a ntse a le bonolo le boingotlo. Sello o ne a goga maoto, a tsamaya a iketlile morago ga go ja ka mpa tse pedi ka nako ya dijo tsa motshegare.

A se kgakalā le mojako wa ntlo va bojelo mo sekolong sa bongaka, sebetsi sa gagwe se se mo lebanteng la gagwe sa kuwa; pip pip, pip pip.

“Call switchboard; URGENTLY’.” molaetsa o o kwadileng mo letlhabaphefong la sebetsi wa buisega, mme a kgagamala.

“E ka bo e le mogala ofe wa tshoganetso o ke o bilediawang?” a ipotsa, mme a retologa go boela kwa tulong ya bojelo go kopa mogala.

O ne a sa dire ka go tlhamalala le balwetsi, ka jalo, a sa tlwaela go bidiwa ka tshoganetso ke baoki fa maemo a balwetsi a tetebala ka bonako.

Ke gore e se ngaka ya tlelinišhene.

Ditlelinišhene di ne di romela ditho tse jaaka madi, masego a diso tse ba belaelang gore di ka nna kankere, le tse dingwe go dingaka tse di jaaka ena go di sekaseka, mme ba ba romele dipholo tsa dipatlisiso tsa bona gore ba kgone go thusa balwetsi.

A belaela gore gongwe mogala o ne o tswa kwa gae; sengwe se se masisi se tlhagetse mmaagwe yo a neng a setse a tsofala.

“Hello?... A nka go thusa?” a araba mogala fa a sena go lomaganngwa le motho yo a neng a batla go bua le ena ka tshoganetso ke molamaganyi wa megala kwa phaposing ya yona.

Mogala oo o ne o tswa kwa ntle.

“Professor Sello Motsepe; head of the Department of Anatomical Pathology, University of Natal Medical School, Durban, South Africa?” motho yo o ka kwa ga mogala a ya lolololo, go utlwala gore o buisa gongwe.

Ya nna e kete ga a kitla a kgaotsa.

A bua seisimane, go sa belaela gore ke mosweu, mme go utlwala gore sejatlhapi ga se leleme la ga mmaagwe.

"Ee, ke ena yo o buang. A nka go thusa?" Sello a araba ka seesimane; a simolola go fela pelo.

"Leina la me ke Carl Sejerstad; leloko la komiti ya Nobel mo Oslo, Norway. Ke motlotlo go go itsese gore o tlhopilwe jaaka mogapasekgele sa Nobel sa kalafi sa ngwaga o wa 2004."

Mogala wa swa.

Sello a tlhakatlhakana, a faratlhathla go leka go bona gore mogala o bolailwe ke eng, mme a lemoga gore, ka go itumela thata, o kgopile thapo ya mogala, a e kgomola go tswa mo leboteng.

A e tsenya gape mo motsoseding wa yona mo leboteng, mme a utlwelela, elela mo mogaleng.

"Hello?" a goa.

"Hello... A ke wena moporofesara Motsepe?" moletsa mogala go tswa Norway o ne a sa ntse a le teng mo mogaleng.

"Ee, ke nna..."

"A o siame moporofesa? Ga go na bothata bope ka pholo ya gago?" rre Sejerstad a botsa a fisegela go itse.

Sello a tshegale kwa tlase go le gonnye.

"Ke tsaya gore ke siame, rre Sejerstad... Le fa ke sa ntse ke gakgametse... A ga o dire metlae ka nna?"

Sejerstad le ena a tshega go le gonnye ka go tlhaloganya; e se sa ntlha a thubela mogapi wa sefoka sa Nobel dikgang tse di tswine tse, tseo go seng bonolo go di dumela o di utlwa lwa ntlha.

"Nnyaya moporofesa, ga se metlae. Le gona, ga nkitla ke gakgamala go utlwa o re yunibesithi ya gago e tshelegetswe ke bakwaladikgang ba ba tlileng go go botsolotsa ka phitlhelelo ya gago... Dikgang tsa phitlhelelo eo, jaaka ke bua le wena jaana, di setse di dikologile lefatshe; di mo mananeong a dikgang a megala..."

"Ao?" Sello a botsa ka go gakgamala, a okomela ka letlhabaphefo la ntlo ya go jela.

"E re ke se go tshwarelele, moporofesa; ke khutle fa ka go go itsise gore re tla lomagana le wena gape gona mo bekeng e go go bolelela ka botlalo ka sekgele sa gago, le ka moletlo wa go go se abela kwano Oslo mo kgweding e e tlang ya Sedimonthole. Sala sentle, moporofesa; mme amogela ditebogiso tsa me tse di bothitho!"

Sejerstad o ne a opile kgomo lenakeng.

Phaposi e e sephara ya go rutela mo lefapheng le le okametsweng ke Sello mo sekolong sa bongaka e ne e tletse bakwaladikgang ba makwalodikgang, diale-mowa, dithelebišene; ba tshotse mabone a a bogale, a a fatlhang, dikhamera, metšhini ya go tlanya le diporogwane tse dingwe tsa go ba kgontsha go dira ditiro tsa bona botlhofo.

Moporofesara Mngomezulu, tlhogo ya sekolo sa bongaka, le ena o ne a sa tswa go utlwa dikgang tse di monate tse, mme a tla a taboga go mo atlarela; a mo lebogisa.

A mmolelela ka foo phitlhelelo ya gagwe e yang go tlatsa Bantsho botlhe mo lefatsheng ka boitumelo: Montsho wa ntlha go gapa sefoka sa Nobel sa kalafi!

A mo gopotsa gore Bantsho ba ba mo eteletseng pele go gapa difoka tse di simolotsweng go ya ka taelo ya lesa ya raditshetele wa Moswisi Alfred Nobel, e ne e le fela mo mafapheng a kagiso le dikwalo.

"O supile gore Bantsho ga ba bontshe botswerere fela mo go bineng le mo metshamekong, Sello. Go tloga gompieno, bao ba neng ba sa dumele ba tla lemoga gore re ka tlhola mo mafapheng a saense le kalafi!" moporofesa Mngomezulu a mmolelela ka boitumelo.

Dikgang di ne di gakgamaditse Sello thata.

Ga se gore o ne a sa itse botlhokwa jwa dipono tsa dipatlisiso tsa gagwe. Nnyaya; o ne fela a gopola gore di ne di sa ile dintšhwa go dira lerata ka tsona; di ise di lekwe mo go lekaneng mo balwetsing go di netefatsa.

Fa e le gore sefoka sa Nobel se ne se ka neiwa baitsanape ba kalafi ba ba dirang dipatlisiso mo lefapheng la bolwetsi jwa AIDS, o ne a gopola gore se tla neiwa setlhophapha sa ba batlisisi ba Mofora le Moamerika ba ba boeleditseng phitlhelelo ya ga Edward Jenner ya 1796 ya go bona setlhare sa go soutisa kgalthanong le bolwetsi jwa sekonkonyane.

Ka ntlha ya pono ya ga Jenner, le tsa borrasaense ba ba mo setseng motlhala, sekonkonyane jaanong se ne se fedisitswe mo lefatsheng.

Setlhophapha sa Mofora le Moamerika sona se ne sa bona seo se neng se tswewa ke dingaka tse dintsi jaaka setlhare sa nnete sa go entela batho kgalthanong le bolwetsi jwa AIDS ka ngwaga wa 2001. Komiti ya Nobel, fela, e ne e sa dumalane le kakanyo ya ga Sello.

Maloko a komiti a ne a sa belaele gore setlhare se ba se boneng go enta batho kgalthanong le AIDS se ne se le botlhokwa. Fela, tseo e ne e le dikgang tse di itumedisang batho bao ba iseng ba tsenwe ke tshenekegi e e ka tlholang bolwetsi jwa AIDS ya HIV.

E ne e sena bokao go dimilione mo lefatsheng tseo di neng di rwele tshenekegi e, le bao ba neng ba latlhegetswe ke tshepo, ba setse ba tshwerwe ke bolwetsi jwa AIDS...

Ka ba bone melemo eo kwa tshimologong e neng e tsewa jaaka melemo ya digakgamatso e fetoga matshosetsi fela go bolwetsi jo bo neng bo bolaya matshwithithshwithi, bo se na kutlwelobotlhoko.

Fela, go ya ka komiti va Nobel, pono ya moporofesa Sello Motsepe e ne e le makgonatsotlhe; molemo o o tla nayang boidiidi jo tshepo.

Mo lekwalong la bona la go mo tlotlomatsa, ba bua fa a bone "thing ya tsebe ya tshenekegi ya AIDS, HIV".

Mo dipatlisising tsa gagwe, Sello o ne a bona gore nngwe ya karolo ya bontle jwa tshenekegi ya AIDS e ne e bolawa ke setlhare se a neng a se neile leina le "Anti-Replication Factor (ARF)".

Diteko tse a di dirileng mo balwetsing jwa AIDS kwa bookelong jwa King Edward VIII, ka tirisano mmogo le mafapha a ditlhare le pholo di ne di solofetsa.

Le fa go ne go le jalo, Sello a nna a gatelela gore 'dipitse di bakwa di boa lebelong'. Go ya ka ena, ARF e sa ntse e tshwanetse go gata dikgato di le dintsi mo lebelong pele e ka bakwa.

Bakaulengwe ba gagwe kwa sekolong sa bongaka, le maloko a lefapha la kalafi nageng yotlhe ao a neng a itse ka dipatlisiso tsa gagwe ba farologana le ena. Ba mo raya ba re a se letle boingotlo jwa gagwe go ema kgatlhanong le go naya lefatshe pono e e botlhokwa.

Digakgamatso tseo ARF e neng e di lere mo matshelong a balwetsi ba AIDS ba ba neng ba alafelwa kwa bookelong jwa King Edward VIII tsa tlola mawatlle, tsa ba tsa fitlha mo ditsebeng tsa komiti ya Nobel...

"A masego a makanakana!" Masego a lelela godimo mo mogaleng fa Sello a sena go mo anegela dikgang tse di monate tsa borekhu jwa Bakgatla.

"A o batla go utiwa tse dingwe tse di tswine, mme? Ke ya go go rekela karata ya sefofane go ya Lontone. Simolola go itshiamisa gonne o tsamaya mo Mosupulogong o o tlang..."

"Lon- tone?" a mo tsena ganong. "A o a tsenwa Sello? Ke ya go dira eng teng? Ke itse mang kwa Lontone?"

"O itse mme wame o mongwe, mme; Cathy Lazar! Ke kgonne go netefatsa gore o sa ntse a tshela, mme jaanong o kwa

bodulong jwa batsofe kwa Lontone... Jaaka o itse, rre Sol ke kgale a tlhokafetse, fela Cathy o sa ntse a tshela."

"O a reng?" Masego a tsaya nako go dumela.

"Ke nnete, mme; o sa tshela... Ke batla gore bobedi jwa lona le mphelegetse go ya go amogela sekgele same sa Nobel; le tshwanela ke go tlhakanela katlego e le nna!"

Sello a utlwa ka go hema ga gagwe gore mmagwe ga a ise a latlhe mogala; le fa a ne a didimetse nako e telele jaana, a gakgametse.

"Go na le sengwe gape se ke batlang go se go bolelela... A o a nkutla mme?"

"Ee, ke utlweletse, Sello. Ke eng seo?"

"A o ka mpoletlela gore letsatsi la moletlo wa go nkabela sefoka ke le fe?"

"Ke tla itse jang o sa mpoletlele?" Masego a mo omanyana.

"Ke la somepedi la Sedimonthole, mme. Somepedi la Sedimonthole! A seo se go raya sengwe, mme?" Sello a boletsa kwa godimo.

Masego a didimala nakonyana a akanya, mme a mo araba a tshega, "o raya jang o re a se se nthaya sengwe? Nka lebala jang letsatsi leo, e tswa moswi rraago-thoko le nna re ne re le boifa jaana? Kana kiletso ya gagwe e ne e atisa go fela ka tsatsi leo, mme e boe e oketswe!"

"Mme jaanong ga o sa tlhole o tshwanela ke go le boifa, mme. O tshwanela ke go le leba ka boitumelo, o fela pelo gore le fitlha neng. A o a ntlhaloganya mme?"

Oslo, Norway; 12 Sedimonthole, 2004.

Mme yo o mmelenyana, yo o dingwaga tse di fetang somaamarataro mme a sa ntse a lebega, a kgabile ka mosese wa mosego wa setso o moleele le tuku e e o tshwanelang a

dutse fa thoko ga mosadimogolo wa Mosweu yo go itshupang gore o setse a nositse ngwagakgolo mo lefatsheng le; le ena a apere mosese o montle, o botala jwa legodimo le hutse, ditlhako le beke e e tshwanang le ona.

Le fa a setse a tsofetse thata, a latlhegetswe ke bonnye fela ba go tsabakela ga matlho a motshamekaterama wa tumo yo a neng e le ena mo bokgarebeng.

Bobedi bo dutse kwa pele mo ntlong lehalahaleng e e mabono e, ya mabonebone; gareng ga borradipolotiki ba ba maatla lefatsheng, baitsegi ba ba tshamekang mo ditshwantshong mme madulo a bona a sa ba rone le go le gonnnye.

Kwa pelepele, gareng ga bagapi ba bangwe ba difoka tsa Nobel, go dutse lekau le e seng kgale le fetile dingwaga di le somaamane. Lekau le le lebegang le, le apare hempe ya mosego wa setso sa ma-Afrika, "dašiki"; eo le kopileng go e rokelwa tsatsi le go le gopotsa rragwe-thoko wa lona; mongwe wa metheo va botshelo jwa gagwe.

Sebaka sa gagwe go amogela sefoka seo bontsi bo yang badimong bo se duma sa fitlha, mme o gata a gatoga go gatoga kwa molomong wa go bua. A o tsholeletsa kwa godimo go fitlhela seemo sa gagwe se se ilang monyo, mme o simolola go bua: "Maloko a komiti ya Nobel a a tlotlegang; ditlhogo tsa dinaga tse di farologaneng tsa lefatshe tse di tlotlegang; borre le bomme ba ba tlotlegang; ke sitwa go bona mafoko a go le bolelela ka foo ke ikutlwang motlotlo ka teng go bo ke segofadiwa ka sefoka se.

"Ke raragana leleme ke tlotlo e ka gonne ke gopola gore go na le banna le basadi ba ba maboko a a gaisang ame, ba ba ka se ronweng ke go tlotlomatswa jaana.

"Kwa gae re bua gore 'motho ke motho ka batho'. Ka jalo, ke tlhakanela sefoka se le batho ba ba mmalwa ba ba ntirileng se ke leng sona gompieno.

"Bangwe, ka go tlhoka lesego, ba setse ba fetile mo lefatsheng leno, fela, kwa ba leng teng, ke solofela gore ba nkutlwa. Bona ke rre le mmemogolo Kgabo le Goabaone Motsepe, kgaetsedia rremogolo MmaSontaga, rre-thoko wame, yo o nkgodisitseng jaaka ngwana wa gagwe wa madi, a nthata; Vusi Mgoma, le mongwe wa balwela kgololesego wa naga yame yo a sa tlotlomatswang, Sol Lazar.

"Ke ne ka segofatswa go nna le bona mo botshelong jwame le mo lesikeng lame.

"Borre le bomme ba ba tlotlegang, fa gompieno ke lebega ke na le phitlhelelo e e kwa godimo mo matlhong a lona, ke ka go bo ke eme magatleng a batho ba bagolo ba, mme ke gogelwa godimo ke letsogo le le boitshepo la Modimo...

"Ka lesego, ba babedi ba "magetla" ame Modimo o sa ntse a sa ba nkadimile, mme gompieno ba na le nna fa go tlhakanela motsotso o wa tlotlo le nna..."

Sello a tsholetsa matlho go tswa mo puong ya gagwe e e kwadilweng go šeba Masego le Cathy mo ditulong tsa fa pele.

A ba phatshimisetsa monyebo.

"Bona ke mme; mosadi yo o bogale, yo o falotseng maemo a a masisi go nkgaramela kwa setlhoeng se, Masego Mgoma; le mme wame wa bobedi, yo ntle le lerato le go nkgathalela ga gagwe ke ka bong ke sa fitlha fa, Cathy Lazar..."

Sello a ba bolelela ka metlae: "Makgarebe, emang ka dinao ba le bone, tswee-tswee..."

Bobedi ba kganya boipelo, mme Masego a thusa Cathy go ema ka dinao.

Ya nna e kete ntlolehalahala e tla phatlholwa ke legofi la boidiidi jo bo tletseng ka fa go lona.

BOKHUTLO.

4. Dipotso go tswa mo pading

Karol ya A (dipotso tse dikhutshwane)

Potso 1

Araba dipotso tse di latelang ka kelotlhoko go supa fa o buisitse le go tlhaloganya padi ya gago:

- 1.1. Neela ditiro di le NNE tse Masego, e bong mmaagwe Sello a neng a solofela gore a fitlhele Sello a di dirile fa gae fa ene a tswa kwa tirong.
Di neele jaaka Sello a ne a ikgakolola morago ga go laiwa ke mmaagwe. (4)
- 1.2. "Fa e le gore ke maikaelelo a gago go dira jalo, o tla tshwanelwa ke go leta gore o fetse kwa sekolong pele.
Dithuto le dipolotiki ga di amane, a o a nkutlwa?"
Lebalebisa nopollo e e fa godimo mme o tshwaele gore se se buiwang ke Masego ke ntlha kgotsa ke kakanyo fela.
Tshegetsa karabo ya gago ka mabaka jaaka o itse. (4)
- 1.3. Dithaba tsa Magaliesburg di theeletswe kgosi nngwe ya Batswana, neela leina la gagwe. (2)
- 1.4. - Neela leina la tota la ga Chunky le Sefane sa gagwe.
Tshwaela gape ka gore go tlile jang gore a bidiwe
Chunky - tiisetsa ka dintlha go tswa mo pading. ($2 \times 2 = 4$)
- 1.5. Go ya ka padi e, leina Comrade le kaya eng? (2)
- 1.6. Sello o ithutetse bongaka kwa kae? (2)
- 1.7. Sekgele sa Nobel se abelwa batho ba ba dirileng eng?
Thadisa ka bokhutshwane. (2)
- 1.8. Neela tshedimosetso e e maleba e o itsheletseng yona go tswa mo pading e mabapi le dipatlisiso tse Sello a neng a di dira ka ga tshenekegi ya AIDS le HIV kwa King Edward III. (5)

Gotlhe = (25)

Potso 2

Buisa nopollo e, mme morago o arabe dipotso tse di e latelang:

"Masego a sa batle go swabisa Sannah, a nwa biri ya ntlha, eo a e mo neileng. Le ya bobedi. Le ya boraro; go fitlha a ikutlwa a selelega, a tlhatsa. Mme a latlhegelwa ke tihaloganyo, a idibala".

- 2.1. O tihaloganya eng ka polelwana e e buiwang ka gale ya 'kgatelelo ya balekane?' Tihalosa ka boripana. (6)
- 2.2. Tihalosa ka boripana ka ga kgatelelo e Sannah a neng a baya Masego mo go yona jaaka go kailwe fa godimo le se wena o boneng e nnile ditlamorago tsa yona. (10)
- 2.3. Neela le go tshegetsa tsibogo ya gago mabapi le gore wena o ne o ka dira eng fa tsala ya gago e ka go dira jaaka Sannah dirile Masego.
Neela dintlha di le tlhano fela. (5)
- 2.4. Neela mabaka a le mabedi a a tshwaelang mo goreng Masego a retelwe ke go gana go amogela taletso e e bosula ya ga Sannah. (4)

Gotlhe = (25)

Potso 3

- 3.1. Neela mabaka a le mabedi a a tshwaetsweng mo go thubegeng ga lenyalo la ga Vusi Mgoma la ntlha - a neele jaaka Vusi a a tihaloseditse Masego. (2x2=4)
- 3.2. Tihalosa gore ke goreng fa mokwadi a re Sello ga a na rraagwe? Tihalosa ka boripana. (6)
- 3.3. Tshwaela go ya ka diteng tsa padi gore ke goreng fa Masego a ne a tshaba/a belaela go tsena mo botshelong jwa ga Vusi Mgoma ka lenyalo? (5)
- 3.4. Sekaseka dikhuduego tsa kwa Soweto tsa 1976, 16 Seetebosigo gammogo le go anama ga tsona mo Aforika Borwa jaaka mokwadi a di thadisitse mo pading e. Kwala dintlha ka bongwe ka bongwe. (10)

GOTLHE = (25)

Karolo ya B**Dipotso tsa botlhamo/esei****Potso 1**

- 1.1. Tlhalosa ka boripana ka ga tshedimosetso le dintlha tse di maleba tse o di itsheletseng mo pading e mabapi le gore mosetsana/mosadi o tshwanelwa ke go dira eng fa a ka betelelwa mme a ipitlhela a imile ka ntlha ya go betelelwa. (10)
- 1.2. Buisa nopolo e e latelang mme morago o arabe potso e e latelang:
 "Go lebega ba tla tshela sentle fela." Ngaka Mpe a ba solofetsa...Masego a nna wa ntlha go thuba segagane morago ga go tsamaya ga ngaka. "Ke bona ka fao o hutsafadiitsweng ke kgang ya ngaka rakgadi," a bua a mo tshwara seatla.
 Sekaseka bokao jwa mogopolo wa ga MmaSontaga, rakgadiaagwe Masego jaaka a ne a hutsafatswa ke kgang e e fa godimo ya ngaka. (15)

Gotlhe = (25)**Potso 2**

- 2.1. Sobokanya dintlhakgolo ka bongwe ka bongwe tse di mabapi le botshelo jwa ga Rre Motsepe, e bong rraagwe Masego jwa lelapa le jwa tiro go fitlhelela a latsa tlhogo le badimo. (10)
- 2.2. Ka boripana sekaseka le go tlhalosa lemorago la dipolotiki le Rre Vusi
 Mgoma le balelapa la ga Lazar ba neng ba iphitlhela ba le mo go lona go ya ka ditiragalo tsa padi e. Ke go re, lebaka le le tlotlheditseng go iletswa ga bona gammogo le botsala jwa bona. (15)

Gotlhe = (25)

Potso 3

- 3.1. Ranola le go tlhatlhoba melaetsa e le meraro eo e itshelelang yona go tswa mo pading e mme o e amanye le ditiragalo tsa setlhangwa ka kakaretso. Tshegetsa mabaka a gago ka dintlha go tswa mo pading. ($3 \times 3 = 9$)
- 3.2. Sekaseka meetlo ya loago jaaka e thadisiwa mo pading e ka go fetelwa ke bana ga ga Goabaone, mmaagwe Masego. Ke go re tlotla ka boripana ka ga Botlhomela mo Setswaneng. (10)
- 3.3. Neela tshedimosetso le dintlha tse di maleba le go swelwa ke molekane mo setsong sa Batswana jaaka go tlhalositswe mo pading ka Masego morago ga gore monna wa gagwe Vusi Mgoma a tlhokofale. (6)

Gotlhe=(25)

5. Memorantamo

Karolo ya A (dipotso tse dikhutshwane)

Potso 1

- 1.1. – go ntsha mpaola pele a robala.
 - go reka leokwane le le lekaneng go gotetsa setofo.
 - go netefatsa fa a le mo gae pele ga ura ya borataro maitseboa.
 - go lotlela setswalo bosigo. (4)
- 1.2. – ke ntlha tota ka gonne batho ba le bantsi ba ineelela dipolotiki mme ba le bale thuto e tswe le tsona di tlhoka thuto.
 - thuto ke lesedi mme mopolotiki yo o rutegileng o kgona go emela batho ka botlhale a tlhaloganya e bile a kgona go tlhalosa dilo sentle mo go ba a ba emetseng.
 - dipolotiki ga se boithutedi jo motho a ka reng o tla iphedisa ka bona gonne di sa ikanyege jalojalo mme thuto e ka nna boswa jo bo ka se tseweng ke ope mo mothong.
 - Thuto e ka dira mopolotiki motho yo o kgethegileng mme e bile di ka mo isa kgakala fa a itsetsepela ka dithuto tsa gagwe mo go yona polotiki. (4)
- 1.3. Ke kgosi Mogale. (2)
- 1.4. – Leina tota la ga Chunky ke Knox Selamolela.
 - O teilwe Chunky ka gonne o ne a na le mmele o mogolo, ka jalo ba mo sotla ka ona mme ba re ke Chunky. ($2 \times 2 = 4$)
- 1.5. Leina Comrade le kaya 'mokaulengwe mo ntweng ya kgololosego'. (2)
- 1.6. O ithutetse bongaka kwa Yunibesithi ya Natala kgotsa kwa Wentworth jaaka e ne e bitswa gape. (2)

- 1.7. – Se abelwa batho ba ba dirileng dipatlisiso ka ga sengwe se se entseng e le tlhoba boroko mo lefatsheng jaaka Sello a dirile patlisiso ya setlhare/molemo o o ka entang batho kgalhanong le AIDS, o a o biditseng ka leina la' Anti-Replication Factor (ARF) . Komiti e e tlhophang batho ba e bone fa pono ya moporofesara Sello Motsepe e ne e le makgonatsotlhe, e le molemo o o tla nayang boididi jwa batho tshepo. (2)
- 1.8. Tshedimose tso ka ga dipatlisiso tsa tshenekegi ya AIDS le HIV
 - Sello o ne a ribolola setlhare/molemo o o ka entang kgalhanong le tshenekegi ya AIDS le HIV.
 - Komiti ya Nobel e ne e kaya fa Sello a bone 'thing ya tsebe ya tshenekegi ya AIDS le HIV'.
 - O ne a bone gore nngwe ya karolo ya bontle jwa tshenekegi ya AIDS e ne e bolawa ke setlhare/molemo o a neng a o teile leina la 'Anti- Replication Factor (ARF)'.
 - Molemo o, o ne o setse o dirisitswe mo balwetseng ba AIDS mme o solofetsa.
 - O ne wa dirisiwa mo balwetseng le kwa moseja wa mawatlle tota ka gonne o ne wa lere diphetogo tse di bonalang mo balwetseng. (5x1=5)

Gotlhe [25]

Potso 2

- 2.1. – Kgatelelo ya balekane ke fa ditsala kgotsa bona balekane ba gapeletsa yo mongwe go dira se bona ba se batlang kgotsa se ba se ratang.
 - Ba dira jalo ba sa mo neye tšhono ya go ikakanyetsa mme ba mo gatelela go dira jaaka go batla bona.
 - Go le gantsi ditsala kgotsa balekane ba motho ba mo gatelela jaana ba mo tshepisa gore fa a sa dire jaaka ba dira o tla wela dingalo mme yo o gateletsweng

a iphitlhele a dirile jalo ka gonne a batla go nna tokololo ya lekoko la ditsala tsa gagwe le go tsewa gore o tshwanelwa ke go nna tsala le bona.

Yo o gatelelwang go le gantsi gape o fitlhele go na le sengwe se a senang sona se a se neelwang ke ditsala mme fa a sa dire jaaka ba mo laela o tla tlhoka selo seo le go bonala mo go ba bangwe jaaka yo e seng wa sepe.

- (Dingwe le dingwe di le 6 kgotsa di le $3 \times 2 = 6$)

2.2. Kgatelelo e Sannah a neng a baya Masego mo go yona le ditlamorago tsa yona:

- Sannah o ne a laletsa Masego go tla go nna le bona kwa morago
- mo beseng kwa ba neng ba ntse ba nwa bojalwa barutabana ba ntse ba ba bona.
- Sannah o ne a tle a adime Masego madi go reka dijo le ditlhokafalo tse dingwe kwa sekolong ka jalo fa a gana o ne a tla tlhola a bona madi go tswa kwa go mang?
- E ne e tle e re fa le tlhabile sentle, ba tlhakanele dijo tse di rokotsang mathe tse di tlhwalhwagodimo tse Sannah a neng a di tlišetswa ke rraagwe.
- Sannah ke ene a amogetseng Masego kwa sekolong ba bo ba tlhakanela bodulo mo phaposing.
- Sannah o mo laletsa go nwa bojalwa mme Masego o nwa jalo a sa batle go swabisa Sannah. O nwa biri e le nngwe go fitlhela a iphitlhela a nwele tse di fetang palo e a ka e kgonang.
- Mo botagweng jwa gagwe Masego o latlhegelwa ke tlhaloganyo e bile o a idibala.
- Masego o beteletswe ka nako ya fa a latlhegetswe ke tlhaloganyo, a sa itse gore go diragala eng ka ene mme o feleletsa a imile ngwana yo a sa itseng rraagwe.
- Ditlamorago ke go ima ga ga Masego a sa ntse a tsena sekolo, o tshwanelwa ke go ya go tshola ngwana yo a sa itseng rraagwe.

- Kimo ya gagwe e tlisa tlhakatlhakano kwa gaabo go fitlhela rraagwe a mo itaya mo a felelang kwa phaposing ya ba ba lwalang thata ka ntlha ya dikgobalo.
 - O feleletsa a senyegetswe ke sekolo ka ntlha ya go utlwelela ditsala, o godisa ngwana a le esi e bile o tshwanelwa ke go dira kwa dikhitshining fa ditsala tsa gagwe tse di mo raetseng tsona di tsweletse ka dithuto le matshelo a tsona a a rulaganeng.
 - (Dingwe le dingwe di le 10 kgotsa di le $5 \times 2 = 10$)
- 2.3. Se wena o ka se dirang fa tsala ya gago e ka leka go dira jaaka Sannah a dirile ka Masego:
- go gana taletso e e bosula e e tswang mo tsaleng
 - go begela barutabana ka se tsala e batlang go se dira.
 - go begela batsadi kwa gae le batsadi ba tsala ya gago ka se tsala e ratang go go gogela mo go sona.
 - fa tsala e tshepisa go utlwise yo mongwe botlhoko bolelela le sepodisi ka gone e le kgatako ya ditshwanelo tsa botho go gapeletsa yo mongwe go dira se a sa se batleng.
 - go bolelela tsala mo matlhong fa o sa dumalane le se a reng o se dire le go mo itsese fa o tla bolelela ba bangwe.
 - go tsepama mo go se o dumelang mo go sona mme o se ke wa dira dilo ka ntlha ya gore o a tshosediswa jj.
- (5)
- 2.4. - Masego o ne a humanegile mme Sannah a mo tshologa mokgosi fa a sena madi.
- Sannah e ne e le ngwana wa mohumi mme o ne a tlhola a tlhakanela dijo tse di rokotsang mathe le Masego fa rraagwe a mo tliseditse tsona. ($2 \times 2 = 4$)

Gotlhe = [25]

Potso 3

- 3.1. - E ne e le seaka, a tsamaya le makau a a neng a kgona go mo isa menateng e Vusi ene a neng a sa kgone go mo isa kwa go yona ka ntlha ya kiletso ya gagwe.

- o ne a tsenya ya tlhalo mme ya re a dirile jalo a tsenya barwa ba bona botlhole kgatlhanong le Vusi, rraabona. (2x2=4)

3.2 Mokwadi o kaya fa Sello a sena rraagwe ka gonne:

- ke ngwana yo o bonweng ka ntlha ya go betelelwa ga ga mmaagwe.
- rraagwe ga a umakiwe gope, o dirile se a se dirileng mme a se tlhole a kgatelela ba ba kwa morago.
- ga a ise a itlhagise mo botshelong jwa gagwe ka jalo Sello ga a na kgolagano epe le ena.
- Masego ga a itse motho yo a mo beteleletseng ka gonne o ne a nole tagi ka letsatsi leo mme ga a kgone go paka ka ga sepe se se mo diragaletseng ka nako eo.
- tse di diragetseng ka letsatsi la petelelo di itsewe botoka ke Sannah, e leng komang ka monwi wa nnotagi.
- Sello o godisitswe ke mmaagwe, nkokoagwe e bong Goabaone ba mo tshwaraganetse le MmaSontaga, e bong rakgadi wa ga Masego. (1x6=6)

3.3 Masego o ne a tshaba go tsena mo botshelong jwa ga Vusi ka lenyalo ka gonne:

- Vusi ke motho yo o a neng a ema nokeng ntwala ya go kgaratlhela ditshwanelo tsa botho le go fedisa lenaneo la kgethololo ya batho ka mmala.
- O ne e bile e le mokwadi wa diterama tse di neng di ileditswe mo Aforika Borwa mme a di rekisa kwa moseja fela ka leina le e seng la gagwe la nnete ka gonne o ne a tla tshwarwa fa ba molao ba ne ba ka lemoga se.
- O ne a ileditswe, a beetswe maparego a go nna mo ntlolong fela e bile a sa tshwanelwa ke go nna le batho ba ba fetang pedi ka nako e le nngwe mo phaposing e le nngwe.

- Masego o ne a ipolelela gore le ene dilo tse di tla felela di mo akareditse ka gonne monna wa gagwe o tla bo a lebilwe ke sepodisi ka itlho le le ntšhontšho ka nako tsotlhe.
- Masego o ne a itse gore fa e le mosadi wa ga Vusi ga ba kitla ba nna le kgolagano e e edileng le ba masika le ditsala tsa bona mme le ene o tla tshwanelwa ke go tshela jaaka motho yo o ilelitsweng. (5x1=5)

3.4 Dikhuduego tsa Soweto go ya ka padi Masego:

- Kwa Soweto ka 1976, 16 Seetebosigo bana ba dikolo ba ne ba
- tabogakaka le mebila ba le kgatlhanong le thuto e e kwa tlase ya Bantu Education.
- Ba ne ba dira jaana ka gonne ba phophoma mowa wa boitemogo jwa go nna ba Bantsho.
- Bontsi bo ne bo tlhometse ka maje mme bo itshireletsa ka dikhurumelo tsa dikgamelo tsa matlakala ba le kgatlhanong le mmuso wa Basweu wa kgatelelo ba sa ikobonye, ba sa boife sepe.
- Tse ba di dirang tsa itumedisa matlharapa a ntwā ya kgololosego ba ba jaaka boVusi Mgoma tota.
- Ntwā e, e ne ya kekela le kwa Alexandra kwa go neng go nna bona boVusi Mgoma.
- Kwa Alexandra ba tswelela ka go lwantsha dikoloi tsa dihippo le ditlhabano tse di masisi tsa masole le mapodisi a mmuso wa bonnye wa Basweu.
- E rile go ise go e kae, bogale jo jwa fetela go bana ba bangwe kwa metsetoropo e mengwe ya Bantsho ya Gugulethu, Langa, Umlazi, Seshego, Elsies river le e nngwe e mentsintsi.
- Naga ya aperelwa ke kgabo ya molelo ka ntlha ya fa ba ne ba fisa dikago le dilo tse dingwe fela tse di botlhokwa.
- Baeteledipele ba kgaratlho e, ba ba jaaka boTseitsi Mashinini le Kgotso Seatlholo ba tlhagelela mo makwalong a ba ba neng ba batliwa e le tota.

- Bana ba nako eo ba ne ba bidiwa bana ba Black Power.
- Bontsi bo ne jwa swa go latela motswasetlhabelo wa ntlha wa dikhuduego tse e bong Hector Peterson kwa Soweto.
- Bangwe ba ne ba tlola melelwane go tshabela kwa dinageng tsa boagisani ba ya go alogela tiriso ya ditlhabano tse di botoka tsa AK-47, PRG le digaranata tsa seatla.
- Bangwe ba tshaba ka gonne ba ne ba tlhorontshiwa ke mapodisi bosigo ba robetse ba ba latela kwa magae a bona.
- Ba bangwe ba ba tshwanang le boVusi ba ne ba aga ba etetswe ke sepodisi kgapetsa kgapetsa go tlhola gore a ba ntse ba le mo molaong. (dingwe le dingwe di le 10 = 10)

Gotlhe = [25]

Karolo ya B (dipotso tsa botlhamo)

Potso 1

- 1.1. Tshedimosetso e e mabapi le go fedisa kimo fa mosetsana a betelestwe
 - o bega molato ka bonakonako kwa sepodiseng gore go bonale fa mosetsana/mosadi a sa tsaya karolo mo tirong eo ka go rata.
 - o tshwanelwa ke go neela maina a dipaki fa di le teng.
 - go na le molao wa phediso ya kimo e o letleletsweng ke palamente mo Aforika Borwa mme mosetsana/ mosadi a ka itshireletsa ka ona.
 - o tshwanelwa ke go ya ditekong ka bonako go tlhola fa a imile le gore ga a tsenwa ke malwetse a a tshelanwang a a jaaka a thobalano, go fetisetwa mogare wa HIV jj.

- mosetsana/mosadi a ka neelwa phediso ya go ima ya semolao fa a ka itemoga mo dikgweding tse tharo tsa ntlha.
- fa mosetsana a ka itemoga morago ga sebaka gona a ka se letlelelwe go fedisa kimo eo ka gonne lesea le tla bo le setse le gola.
- fa mosetsana/mosadi a sa batle go fedisa kimo gona a ka tswelela a tshola lesea, ka thato ya gagwe. (10)

1.2. Mogopolo wa mokwadi mabapi le kakanyo ya ga MmaSontaga.

- morago ga gore Rre Motsepe a keteke morwadie e bong Masego ka ntlha ya gore o imile, MmaSontaga o ne a bonela bothata kwa pele.
- MmaSontaga o ne a gopotse gore Masego o tla bolawa gongwe ke dikgobalo tse di masisi tse a di boneng.
- O ne a bona fa ba bookelo ba lelefatsa fela botshelo jwa ga Masego le ngwana ka metšhini e bile a le mo kalafong ya ba ba tibileng.
- O ne a akanya fa lesea le ka se tshele ka gonne mmaalona o ne a na le kgatelelo ya madi a magolo a baimana e bile a na le go idibala.
- MmaSontaga o ne a itheile a re ngwana a ka se tshele ka gonne mmoki o ne a rile ngwana o tla ntshiwa ka karo gore Masego a tshele.
- MmaSontaga o ne a rapelela mo pelong ka boitumelo ka gonne go swa ga lesea go ne go tla tokafatsa maemo a a masisi kwa lelapeng la morwarraagwe.
- MmaSontaga o ne a itse gore Kgabo a ka se itumele fa Masego a ka boela gae ka lesea mme mo ngwageng o o latelang o tla bo a pharame mo gae a sa ye sekolong.

(7x 2 +1=15)

Gotlhe = [25]

Potso 2

- 2.1. Tsa botshelo jwa ga Rre Motsepe jwa lelapa le jwa tiro
- Rre Motsepe o ne a na le mosadi e bong Goabaone a tshegofaditswe ka bana ba le bararo e bong basimane Jeremiah le July, mosetsana e bong Masego.
 - Jeremiah o ne a sale a ya Gauteng mme a latlhela lejwe kwa morago.
 - July ena o tlhokofetse a thuntshiwa ke maphodisa ka nako ya fa ba ne ba tshwara banka mo Tshwane poo le balekane ba gagwe.
 - Masego o ne a rometswe sekolong mme a betelelwa a ima ngwana Sello, morago a ya go dira kwa dikitshining.
 - Kwa tirong o ne a direla base Schalk mo polaseng mme ba tshwerwe makgwakgwa.
 - Ka letsatsi le lengwe Rre Motsepe a dira phoso mme Schalk a mo otlala ka sebeki, sa mo utlwalela go fitlhela le ene a tsenya base lebole.
 - Badiri ba bangwe ba gana go bona maswe ao mme ba thusa Motsepe ka go ikadima misisi kwa boapeelong, ba mmofelela mo setulong.
 - Ba bangwe ba ikadima dijanaga ka peterole le go fisa ntlo ya bona ya pele.
 - Rre Motsepe a bonwa molato wa polao, tlhotlhetso ya polao le go senya kwa kgotlatshekelo, moatlhodi a laela gore a bolawe ka kgole.
 - Badiri ba bangwe ba romelwa kwa kgolegelong sebaka se seleele.
 - Rre Motsepe a nna kwa kgolegelong go fitlhelela a bolawa ka go kgaolwa molala ka kgole.
 - Mosadi wa gagwe e bong Goabaone a tlhoka bodulo morago ga go ša lorelore ga ntlo le polase ya ba ga van Jaarsveld kwa ba neng ba nna gone. (10)
- 2.2. Lemorago la dipolotiki la botshelo jwa ga Rre Vusi Mgoma le ba ga Lazar

- Rre Vusi Mgoma ke tsala ya ba ga Lazar ba ba direlwang ke Masego ka mo khitšhining.
- Masego o kile a tshwarwa nakwana ke mapodisa, ba tshotse setshwantsho sa ga Vusi ba mmotsa gore a ga a nke a mmona a tlile go jela ba ga Lazar nala.
- Vusi le Rre Lazar ba ileditswe, ga ba tshwanelwa go tswa mo matlong a bona magareng ga diura tsa borataro maitsiboa le thararo mo mosong.
- Vusi ga a tshwanelwa ke go fitlhelwa ke mapodisa a na le motho yo mongwe yo o ileditsweng mo phaposing e le nngwe.
- Ke gabedi kiletso ya gagwe e ntse e atoloswa fa e tshwanetse go fela, ka jalo ke nakonyana a sa tshele botshelo jo bo senang maparego.
- Vusi ke mokwadi wa maboko le diterama yo o diphatsa mme ditiro tsa gagwe di ne di sa letlelelwa go phasaladiwa le go diragatswa mo phatlalatseng.
- Mosadi wa ga Lazar, e bong Cathy o ne a dirisa kgolagano ya gagwe le ba lefapha la bokwadi le ditiragatso kwa moseja go mo thusa go di tlhagisa ka leina le e seng la nnete.
- Cathy o ne a amogelela Vusi madi a gagwe go tswa kwa moseja gore mapodisa ba se ke ba bo ba lemoga motlhala wa ona.
- Vusi e ne e le tokololo e kgolo ya mokgatlho o o ileditsweng wa makomonisi mme a golela mo lelapeng la bagolo ba le bona ba neng ba na le seabe mo go lweleng kgololosego ba tsene le go tswa mo kgolegelong pele ba ikela badimong.
- Lazar ene e ne e le moemedi wa batho ba ba latofaletswang go tlola melao e mentsi ya kgatelelo mo nageng e bile e ntse e le tokololo e e tletseng wa ona mokgatlho wa makomonisi. (15)

Gotlhe = [25]

Potso 3

3.1. Molaetsa 1

Go itlhokomela le go ikela tlhoko kgatlhanong le kgatelelo ya balekane kgotsa ditsala – Sannah o ne a laletsa Masego go nwa nnotagi le bona mo beseng ka letsatsi la dikgaisano tsa mmimo, Masego a nwa go fitlhelela a idibila mme a betelelwa. Ditlamorago tsa petelelo eo e nnile go ima ga ga Masego mme ga belegwa Sello. (3)

Molaetsa 2

Go godisa ngwana ka molao o o tlhamaletseng go tloga a le monnye mme a se ke a senngwa ka gonne kwa gaabo go na le madi mme e re ka moso a palelwe ke go itirela ene ka boena, e nne sa 'sepa la ntšwa le ojwa le sa le metsi – Sannah e ne e le ngwana wa mohumi, a neelwa sengwe le sengwe. A kobiwa mo dikolong mme rraagwe a mmuelela ka mo isa kwa le kwa gore a tsholwe mo sekolong ka gonne rraagwe a na le madi. Mo phaposing o retelelwa ke dithuto e bile Masego o mo sebela dikarabo gore fela le ene a kgatlhe barutabana. O felela e le letagwa le le senang maikarabelo e bile a gogela ba bangwe mo bosuleng jaaka a dirile ka Masego. (3)

Molaetsa 3

Moremogolo go betlwa wa taola wa motho o a ipetla, motho o itira se ena a batlang go nna sona – Sello o belegetswe mo lelapeng le le neng le humanegile, a sa itse rraagwe, a godiseditswe ke mmaagwe le nkoko le ntatemogolo ba gagwe. O ithuta e le tota kwa sekolong, o feletsa a ithutetse bongaka, e le ngaka ya mankgonthe e e tumileng lefatshe ka bophara e bile a abetswe sekgele sa Nobel. O isa mmaagwe yo o neng a nyatsega kwa moseja ka ntlha ya botlhale le boineelo jwa gagwe mo thutong. (3)

3.2. Botlhomela mo Setswaneng

- Goabaone, mmaagwe Masego o ne a fetelwa ke bana ba le babedi fa gare ga Masego le bomorrrwarraagwe.
- Ka bobedi ba ne ba mo feta ka dingwaga di le dintsi, yo mogolo ka di le somamararopedi mme yo mongwe ka di le somamabedirobong.
- Go ne ga nna sebaka sa dingwaga di le sometharo tse go neng go sena lesea mo legaeng la ga Goabaone moo Rre Kgotle a neng a ipotsa gore a e ne e le sebaka sa go nna moopa ga mosadi wa gagwe.
- E ne e le sebaka sa madimabe a a neng a aparetse ba lelapa la ga Motsepe ka ntlha ya go fetelwa ke bana ba le babedi.
- Ka bobedi bo tlhokofetse morago ga tlola dikgwedi di le thataro ba sena go tsenwa ke bolwetse jo bo sa itseweng.
- Morago ga fao, Goabaone a ima gape mme a bona ngwana wa botlhano, ba dumalana go mo taya leina la 'Madimabe', ka gonne e le lotlhomela, ba sena tshepo ya gore o tla tshela.
- E rile ngwana a tlola dikgwedi di le thataro tse di ba tsenyang tsebetsebe, a gola a fitlha sebaka sa ngwaga a ntse a tshela sentle, ba mo fetola leina ba mmita 'Masego'.
- A kolobediwa ka leina Masego gonne jaanong ba na le tshepo ya gore ngwana o teng.
- Ka Setswana fa go nna jaaka go ntse go nna mo lelapeng la ga Rre Motsepe, ngwana o tewa leina le le sa reng sepe jaaka Katse, Matlakala jj mme ngwana yoo o bidiwa letlhomela, ka tumelo ya gore loso lo tla mo kekeloga ka gonne le lona le batla ba ba bonwanag ba le botlhokwa mo lelapeng. (10x1=10)

1.3. Tshedimosetso ka ga botlholagadi go tswa mo pading:

- Fa tlhogo ya lelapa e bong Rre a tlhokafala mo lelapeng, bolao jo a neng a bo tlhakanela le mosadi

wa gagwe bo ntshiwa mo phaposing ya borobalo mme materase a bewa fa fatshe gore mosadi a robale teng.

- Ka setso mosadi o dula mo go ona motshegare mme a robale teng bosigo.
 - O dula teng foo go amogela lesika, ditsala le baagisani ba ba tlang matshediso go fitlha monna a fitlhwa.
 - Go dula le go robala mo materaseng ke tsela nngwe ya go tlotla monna yo o hulereng le go itima manobonobo ka nako ya selelo le khutsafalo.
 - A morago ga phitlho mosadi o aparela monna wa gagwe diaparo tse di rileng go ya ka sebaka se ena le ba lesika ba tla se dumalanang, ke go dira gore a efoge mebalabala e e galalelang ka gone a santse a le mo kutlobotlhokong.
 - Mosadi ga a phirimelelwe kwa ntle e bile o dula a tshuba lebone go fitlha ka nako ya fa a apola diaparo tse a ntseng a lelela monna wa gagwe ka tsona.
- (6x1=6)

6. Lenanefoko/mareo/tlelosari

bayokerafi > Ke lokwalo lo lo kwadilweng le thadisa ka ga tsa botshelo jwa motho yo o rileng ka gonne a na le seabe se se rileng se se ka tlotlomatswang e bile se kgethegile.

Kagosešwa > Go lebilwe go bopa/aga/tlhama dilo sešwa, go di tlosa mo molebong wa pele, go di tlhabolola.

Kanelo > Ka kanelo go lebilwe tatelano ya ditiragalo, go tloga kwa tshimologong go ya kwa bokhutlong jwa tsona.

Lemorago > Ke dintlha ka bokhutshwane ka ga motho/mokwadi di tihalosa gore ke mang, o tswa kae, o dira eng jj. Ke porofaele ya motho/mokwadi.

Loago > ke tikologo e baanelwa/batho ba ba rileng, ba tshwana le go abelana mekgwa le ditumelo tse di rileng ba iphitlhelang ba nna mmogo mo go lona.

Maitshetlego > Ke mabaka a a mo boalong jo bo ka kwa morago, ditiragalo di itshetlegile ka ona gore di utlwale, di dumelesege jaaka lefelo, maemo a bosa, moaparo wa baanelwa jj. Ka ona setshwantsho sa botshelo se padi e se tshwantshang se bonala sentle.

Moanelwa/Baanelwa > ke motho/batho ba mokwadi a ba ipopetseng mo tlhaloganyong ya gagwe gore a anele ditiragalo ka bona. Ke bona ba dirang ditiragalo le go diragalelwa ke tsona.

Moanelwamogolo > Ke moanelwa wa pinagare, yo ditiragalo tsotlhe di ikaegileng ka ena, di ama ene go feta botlhe, di mo dikologile ka nako tsotlhe.

Morero > Ke kgang e mokwadi a e abelanang le babuisi, ke se padi e buang/anelang ka ga sona totatota.

Padi > Ke lokwalo lwa botlhamo, mo go lona mokwadi o tshwantsha setshwantsho sa botshelo a dirisa kanelo, k. g.r. a tlotla, a neela kgang ka go e anela.

Poloto > Ke tatelano ya ditiragalo mo pading mme bogolo go lebilwe mabaka a a di tlhotseng/a a tshwaetseng mo go reng di nne teng.

Polotwana > Ke kgang e khutshwane mme e golagana le go agelela mo polotokgolong (ga e ikemele e le nosi), e felela go le gantsi mo polotong ka gonne e atolosa poloto.

Semelo > Ke mokgwa, maitsholo a baanelwa ba itsegeng ka ona mo go ba bangwe. Se akaretsa Botho jwa motho.

Tomagano > Ke kgolagano ya dintlha le mabaka a a thadisitsweng mo pading. Mo ditihangweng babuisi ba ka ithuta ka ga Setso, Loago, Sepolotiki jj. mme di lomagana le diteng tsa padi ka kakaretso

Tshobotsi > Ka yona go lebilwe ditebego/popego ya moanelwa, setshwano sa gagwe jaaka gore o montle, o moleele, o mmala wa sebilo jj.

7. Metswedi

1. Mokae, G. 1994 *Masego*. Maskew Miller Longman. Cape Town.
2. Pooe E.E. et.al. 2007 *Segarona, Buka ya go itlhokoletsa Tlhatlhobo*. Phumelela Publishers. Cape Town.
3. *Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba*
4. NCS – SUBJECT ASSESSMENT GUIDELINES –
LANGUAGES HOME LANGUAGE January 2008